

HAKAMETSÄN YLEISSUUNNITELMA

KAUPUNKIKUVA- JA KULTTUURIYMPÄRISTÖSELVITYS

TYÖN TILAAJA

TAMPEREEN KAUPUNKI
Kaupunkiympäristön kehittäminen
Maankäytön suunnittelu

OHJAUSRYHMÄ

Hanna Montonen, yhdyskuntasuunnittelupäällikkö
Tampereen kaupunki

Tuija Rönöman, erikoissuunnittelija
Tampereen kaupunki

Saija Kouko, erikoissuunnittelija
Tampereen kaupunki

SELVITYKSEN LAATIJA

WSP
Terhi Tikkanen-Lindström
Annukka Engström
Christian Sannemann
Tuomas Vuorinen
Klara Biström
Maija Gulin

POHJAKARTAT, KAUPUNKIMALLI, PAIKKATIETO- AINEISTOT JA VALOKUVAT

Tampereen kaupunki, jos ei toisin mainittu
Valokuvat WSP / Tampereen kaupunki, jos ei toisin mainittu

KANNEN KUVAT

Suuri kuva: Viistokuva vuodelta 2001 (Anivector)
Pienet kuvat ylhäältä alas:
Eklundin leipomo Hakametsässä. (WSP)
Uudenkylänkadun AUSA-elementtikerrostaloja. (WSP)
Juuri valmistunut Tampereen jäähalli maaliskuussa 1965. (Ensio Kauppila / Vapriikin kuva-arkisto)

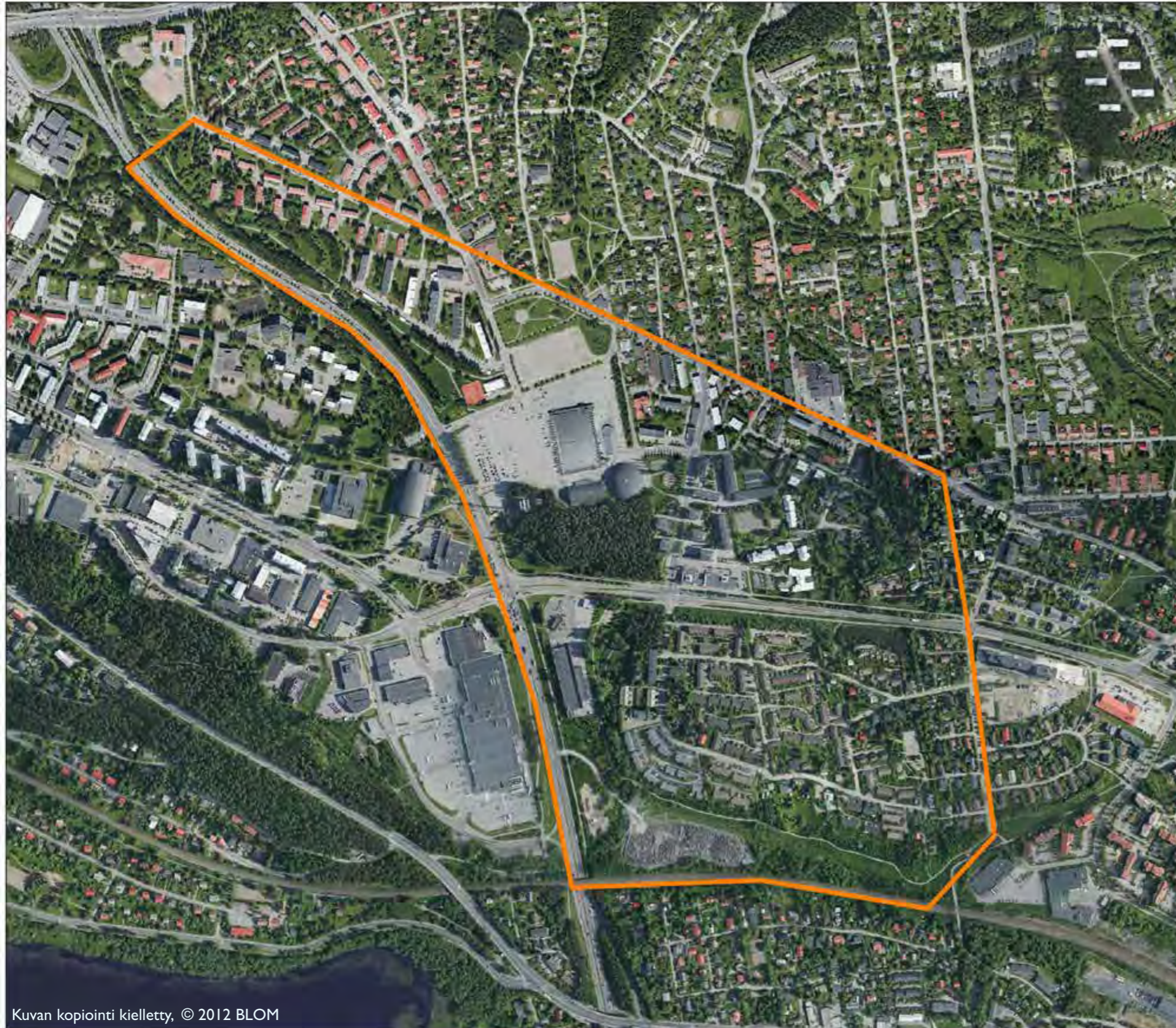
ID-NUMERO

874232

SISÄLLYS

1	LÄHTÖKOHDAT	5	5	KAUPUNKIRAKENNE	60
1.1	Työn tausta ja lähtökohdat	5	5.1	Kaupunkirakenne, rakeisuus ja typologiat	60
1.2	Tavoitteet	6	5.2	Rakennuskorkeudet	65
1.3	Menetelmät ja lähtöaineisto	7	5.3	Liikenneverkko	66
2	MAANKÄYTTÖ JA RAKENNUSPERINTÖ	8	5.4	Pihatilat ja kaupunkitilat	67
2.1	Suunnittelutilanne	8	5.5	Kaupunkirakenteen kehittämistarpeet	70
2.2	Katsaus alueen historiaan	12	6	KAUPUNKIKUVA	71
2.3	Kaavoituksen kehittyminen alueella	13	6.1	Kaupunkikuvan ominaispiirteet	71
2.4	Rakentamisen vuosikymmenet	16	6.2	Kaupunkikuvalliset kokonaisuudet	71
2.5	Rakennetun ympäristön arvot ja ominaispiirteet	24	6.3	Näkymätarkastelut	73
2.6	Arkeologiset arvot	34	6.4	Kaupunkikuvan laatu ja kehittämistarpeet	83
2.7	Yhteenveto	35	7	YHTEENVETO	84
3	ELÄMÄNTAVAT JA ASUMINEN	36	7.1	Arvot ja ominaispiirteet	84
3.1	Asumisen historia Hakametsässä	36	7.2	Muutoksensietokyky ja kehittämistarpeet	86
3.2	Liikkuminen, urheilu ja vapaa-aika nyt ja ennen	38	7.3	Suosituksia jatkosuunnittelulle	86
3.3	Alueen toiminnot ja palvelut	42		LÄHTEET	87
3.4	Kehittämiskohteet nykyisten asukkaiden ja käyttäjien näkökulmasta	44			
4	MAISEMARAKENNE JA VIHERALUEVERKOSTO	46			
4.1	Maisemarakenne	46			
4.2	Viheralueverkosto	48			
4.3	Ekosysteemipalvelut	56			
4.4	Arvot ja kehittämistarpeet	58			

Kuva 1. Hakametsän yleissuunnitelma-alueen alustava rajaus, jota on käytetty myös selvitysalueen rajauksena.

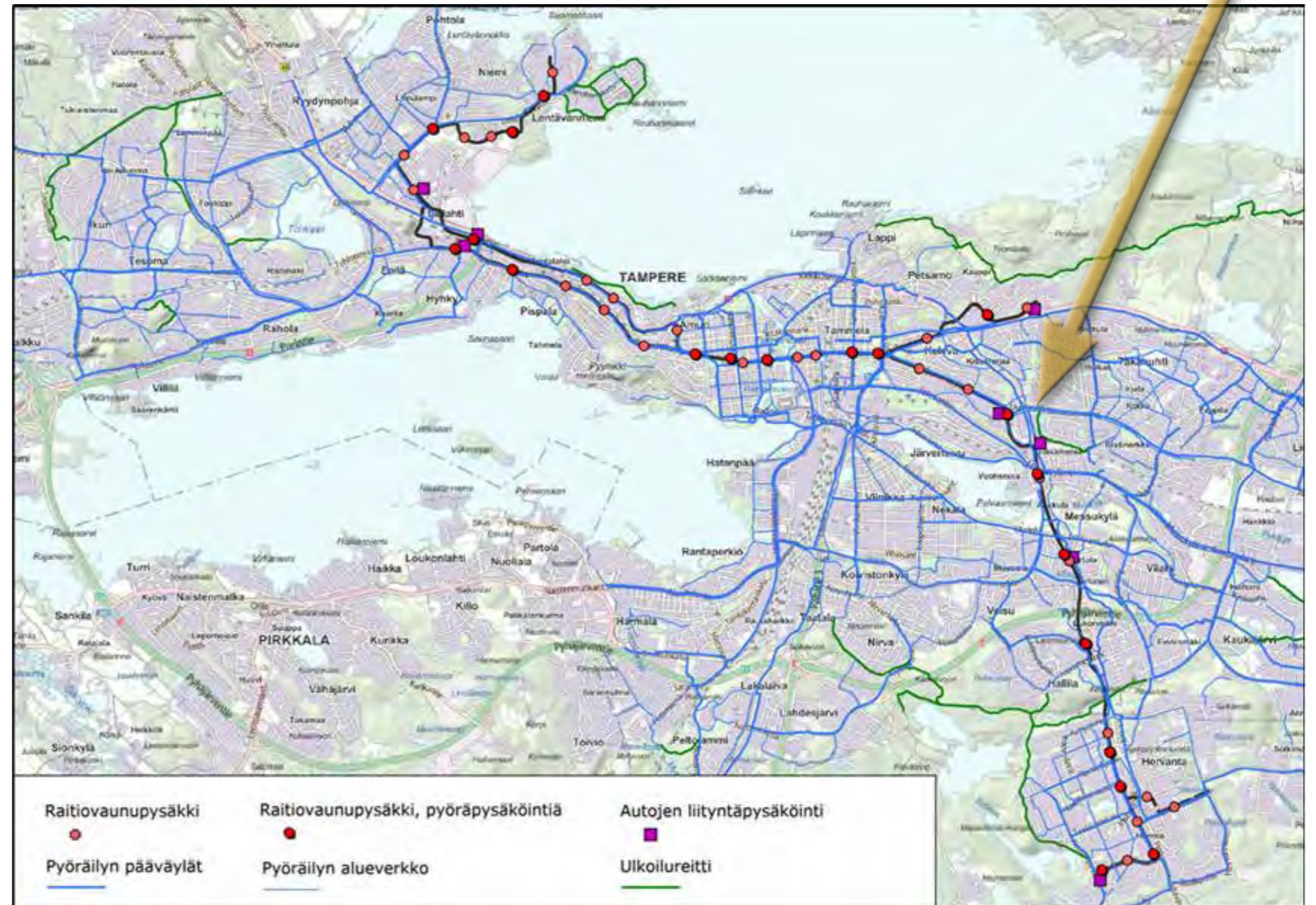
I.1 TYÖNTAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT

Kaupunkikuva- ja kulttuuriympäristöselvitys on laadittu Hakametsän täydennysrakentamisen yleissuunnitelman laadintaa varten. Yleissuunnitelma tehdään osana Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen Tampereella (EHYT) –hanketta, jonka tarkoituksena on etsiä rakentamiseen soveltuvia alueita olevaa kaupunkirakennetta täydentäen ja jatkaen. Yleissuunnitelma-alue sijoittuu kaupungin keskustan jalankulkuvyöhykkeen itälaidalle sekä tavoitevuoden 2030 mukaiselle intensiiviselle joukkoliikennevyöhykkeelle, missä maankäyttöä kehitetään ja täydennysrakentamista edistetään erityisesti.

Hakametsän yleissuunnitelman laadinta on käynnistynyt vuoden 2014 alussa. Aluekehityskohteena ei tässä tapauksessa ole tietty selvärajainen kaupunginosa, vaan yleissuunnitelma-alue sisältää osia Kissanmaan, Uudenkylän ja Hakametsän kaupunginosista. Selvityksen alueellinen painopistealue sijoittuu Hervannan valtavyöhykkeen ja Sammon valtatie liittymän tuntumaan. Kaupunkirakenteen ja liikumisen infrastruktuurin näkökulmasta selvitysalue liittyy Hervannan valtavyöhykkeen länsipuolella eri vaiheissa valmisteilla oleviin asemakaavatasoisen maankäyttöratkaisuihin (mm. Kalevanrinne, Prismakeskus, Iskun laajennus).

Tampereen keskustaan, osittain kansirakenteelle keskusratapihan yläpuolelle, on laadittu asemakaava, joka mahdollistaa Monitoimiareenan ja uuden harjoitushallin sijoittumisen linja-autoaseman ja päärautatieaseman väliin, keskustan uuden pysäköintilaitosten järjestelmän tuntumaan. Kaavan toteutumisen seurauksena Hakametsän nykyiset toiminnot siirtyisivät pääosin uusiin tiloihin, ja jo lähes viisi vuosikymmentä Tampereen jääkiekkoilun tyssijana toimineen Hakametsän jäähalliin voisi sijoittua uusia toimintoja.

Tampereen raitiotien yleissuunnitelma valmistuu keväällä 2014. Suunnitelman mukainen raitiotie Hervannasta keskustaan kulki Kalevanrinteen Prismakeskuksen eteläpuolitse ja kääntyisi Sammonkatua keskustaan kohti. Raitiotien pysäkki vaihtoterminaalineen sijoittuisi Prismakeskuksen ja Kalevanrinteen muutosalueen pohjoisimman asuinkorttelin väliselle aukiolle. Toteutuessaan tehokas joukkoliikennekäytävä pysäkkeineen avaa merkittäviä mahdollisuuksia Hakametsän alueen maankäytön kehittämiseksi.

Kuva 2. Raitiotien yleissuunnitelman mukaiset linjat ja pysäkit. Selvitysalueen lähietäisyydelle on varattu raitiovaunupysäkki pyöräpysäköinnillä, sekä kaksi autojen liityntäpysäköintimahdollisuutta. (Lähde: Raitiotien yleissuunnitelmaraportin luonnos 3/2014, Ramboll / WSP)

1.2 TAVOITTEET

Selvityksessä kuvataan yleissuunnitelma-alueen ja sen lähiympäristön kaupunkirakenteen kehitys, nykytilanne ja arvot sekä paikallisessa että soveltuvin osin kansallisessa viitekehityksessä. Arvottaminen toteutetaan soveltuvilta osin samalla tavalla kuin EHYT-selvityksen jatkotyönä tehdyssä Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen – raportissa.

Selvityksen tuloksena raportoidaan tiiviissä muodossa alueen historia ja rakentuminen, maisemarakenteellinen sijainti, yhdyskuntarakenne, kaupunkikuva sekä osakokonaisuuksien ja huomattavien kohteiden ominaispiirteet. Erityisesti kiinnitetään huomiota lähi vuosikymmenten aikana tapahtuviin kaupunkirakenteen ja liikennejärjestelmän muutoksiin alueen ympäristössä. Näiden tulosten pohjalta tunnistetaan arvot, muutoksen sietokyky ja kehittämistarpeet.

Alue on toiminnoiltaan, yhdyskuntarakenteeltaan ja identiteetiltään hajanainen, joten selvityksellä pyritään tuottamaan aineistoa, joka tukee kaupunkirakennetta tasapainottavan yleissuunnitelman tavoitteiden asettamista.

Selvitys tulee toimimaan tietopohjana alueen maankäytön suunnitelmien vaikutusten arvioinnille ja esittämään suosituksia ympäristöön sovittamiselle.

Hakametsän yleissuunnitelma on hahmoteltu kaavoitusohjelmassa seuraavasti:

Vuoden 2013 alusta käynnistyvän modernin kaupunkiraitiotien yleissuunnitelman kanssa samanaikaisesti tutkitaan alueelle sopivia maankäytön toimintoja ja täydentämisen mahdollisuuksia eri liikennemuotojen risteämässä, johon kehittyy entistä laajempi palvelutarjonta. Jäähallin ympäristön toimintoja ja liikenne ratkaisuja Hervannan valtavyälän ja Sammonkadun / Sammon Valtatien risteyksessä tutkitaan ottaen huomioon Kalevanrinteen yleissuunnitelma.

Kuva 3. Kalevanrinteen ja Taka-Kalevan (Kalevan itäpään) kehittyvää kaupunkirakennetta. Alueelle laaditun yleissuunnitelman mukaisena pysäkin ympäristöstä alkaa muodostua alakeskuksen kaltainen tiivis kaupunkirakenne palveluineen. Julkiset kaupunkitilat kehittyvät korkealaatuisiksi ja jalankulku sekä pyöräily lisääntyy pysäkkien ja palvelujen vuoksi. (Lähde: Kalevanrinteen yleissuunnitelma 2012, WSP)

Kuva 4. Näkymä Sammonkadun eteläpuolelle sijoittuvista kerrostaloista jotakuinkin nykyisen Väinämöisenkujan kohdalta katsottuna. (Lähde: Kalevanrinteen yleissuunnitelma 2012, WSP)

Kuva 5. Näkymä Prismakeskuksen edusaukiolle Rieväkadun suunnasta Sammonaukiolle päin, taustalla joukkoliikenneterminäali ja Kalevanrinteen uudet asuinalueet. (Lähde: Kalevanrinteen yleissuunnitelma 2012, WSP)

1.3 MENETELMÄT JA LÄHTÖAINEISTO

Selvitystyö on toteutettu työpaketteina. Työpaketit ovat tehtävä-osuuksia, jotka on toteutettu rinnan. Niiden tulokset ovat saaneet vaikutteita toisistaan ja tarkentuneet prosessin aikana palvelemaan työlle asetettuja päämääriä. Lähestymistapa on luonteva tehtävissä, joissa aihepiirejä on miltei mahdotonta käsitellä täysin erillisinä niiden limittyessä osin toisiinsa.

Työpaketit ovat seuraavat:

1. Maisemarakenne ja viherverkko
2. Maankäytön historia, rakentamisen vuosikymmenet ja nykyiset hankkeet
3. Yhdyskuntarakenne
4. Kaupunkikuva
5. Elämäntavat, asuminen ja palvelut sekä lopuksi synteessä
6. Arvot ominaispiirteet, muutoksen sietokyky ja kehittämistarpeet sekä suositukset.

Selvitys on laadittu kvalitatiivisesti kirjallisuus-, pohjakartta- ja valokuva-analysein, jotka pohjautuvat lähtötietoaineistoon ja maastokäynteihin. Työtä varten on tehty myös 11 puhelinhaastattelua ja asukkaiden näkemyksiä on kerätty yleissuunnitelmatyöhön liittyvällä verkkokyselyllä. Lisäksi työssä on hyödynnetty virtuaalimallia erityisesti yhdyskuntarakenteen ja kaupunkikuvan tutkimisessa. Mallityöskentelyssä on ollut pohjana Tampereen kaupunkirakennemalli. Yhteenveto ja johtopäätökset perustuvat työpakettien osa-analyysiin. Johtopäätökset kirjattiin konsultin ja Tampereen kaupungin edustajien yhteisessä työpajassa.

Kuvat 6 ja 7. Kuvia yleisötilaisuudesta Hakametsän EHYT-yleissuunnitelmatyön aloittamisesta Uudenkylän työväentalo Tapiolassa 5.2.2014. Tilaisuudessa esiteltiin myös tämän selvityksen alustavia analyysituloksia.

2 MAANKÄYTTÖ JA RAKENNUSPERINTÖ

2.1 SUUNNITTELUTILANNE

MAAKUNTAKAAVOITUS

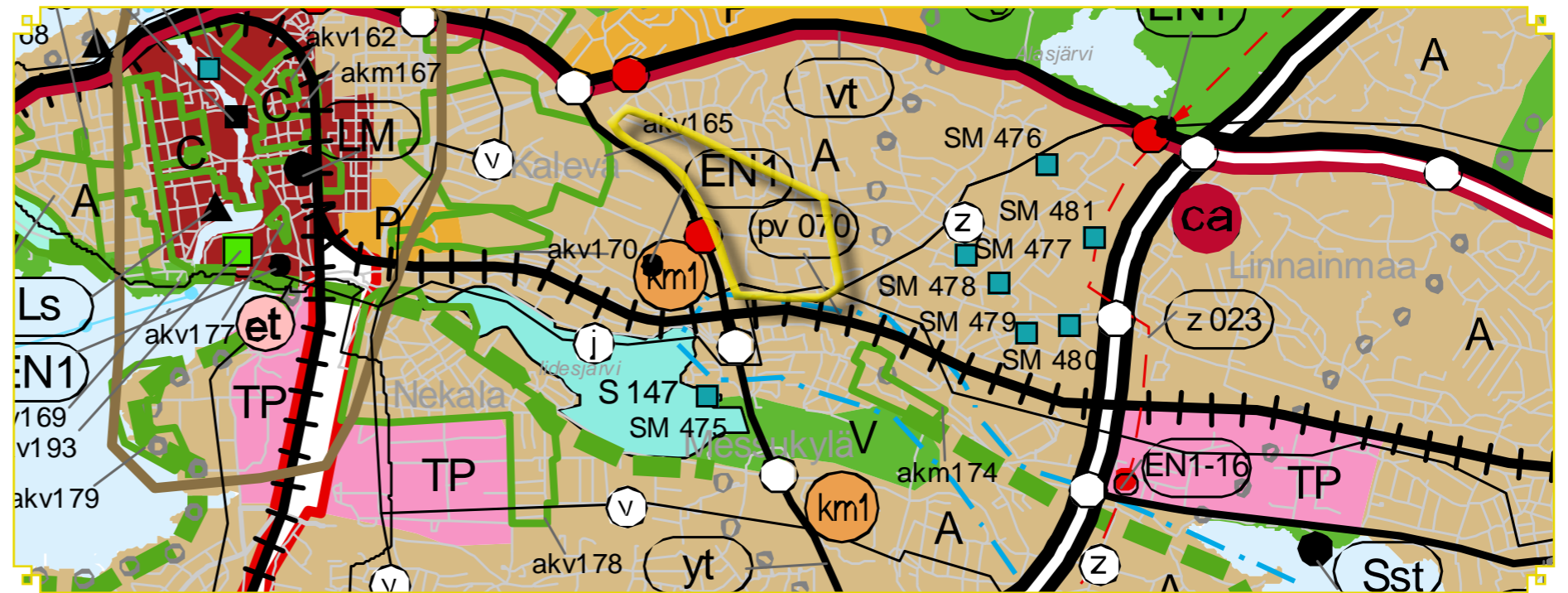
Pirkanmaalla ovat voimassa valtioneuvoston 29.3.2007 vahvistama Pirkanmaan I. maakuntakaava ja ympäristöministeriön 8.1.2013 vahvistama Pirkanmaan I. vaihemaakuntakaava (turvetuotanto) sekä ympäristöministeriön 25.11.2013 vahvistama Pirkanmaan 2. vaihemaakuntakaava (liikenne ja logistiikka). Pirkanmaalla on vireillä uuden kokonaismaakuntakaavan laatiminen. Pirkanmaan I. maakuntakaavassa yleisuunnitelma-alue sijoittuu taajamatoimintojen alueelle. Taajamatoimintojen alueeseen voi asuminen lisäksi kuulua kaupan, palvelujen, hallinnon ja työpaikkatoimintojen alueita sekä pienehköjä teollisuuden alueita, joiden toiminnot eivät aiheuta ympäristöhäiriötä.

Hervannan valtavyäly – Kekkosen tie on merkitty tärkeäksi yhdystieksi. Sammonkadun – Sammon valtatein risteykseen on osoitettu uuden eritasoliittymän merkintä. Eritasoliittymä voidaan liikennemäärien tai maankäytön niin salliessa ensivaiheessa toteuttaa myös tasoliittymänä.

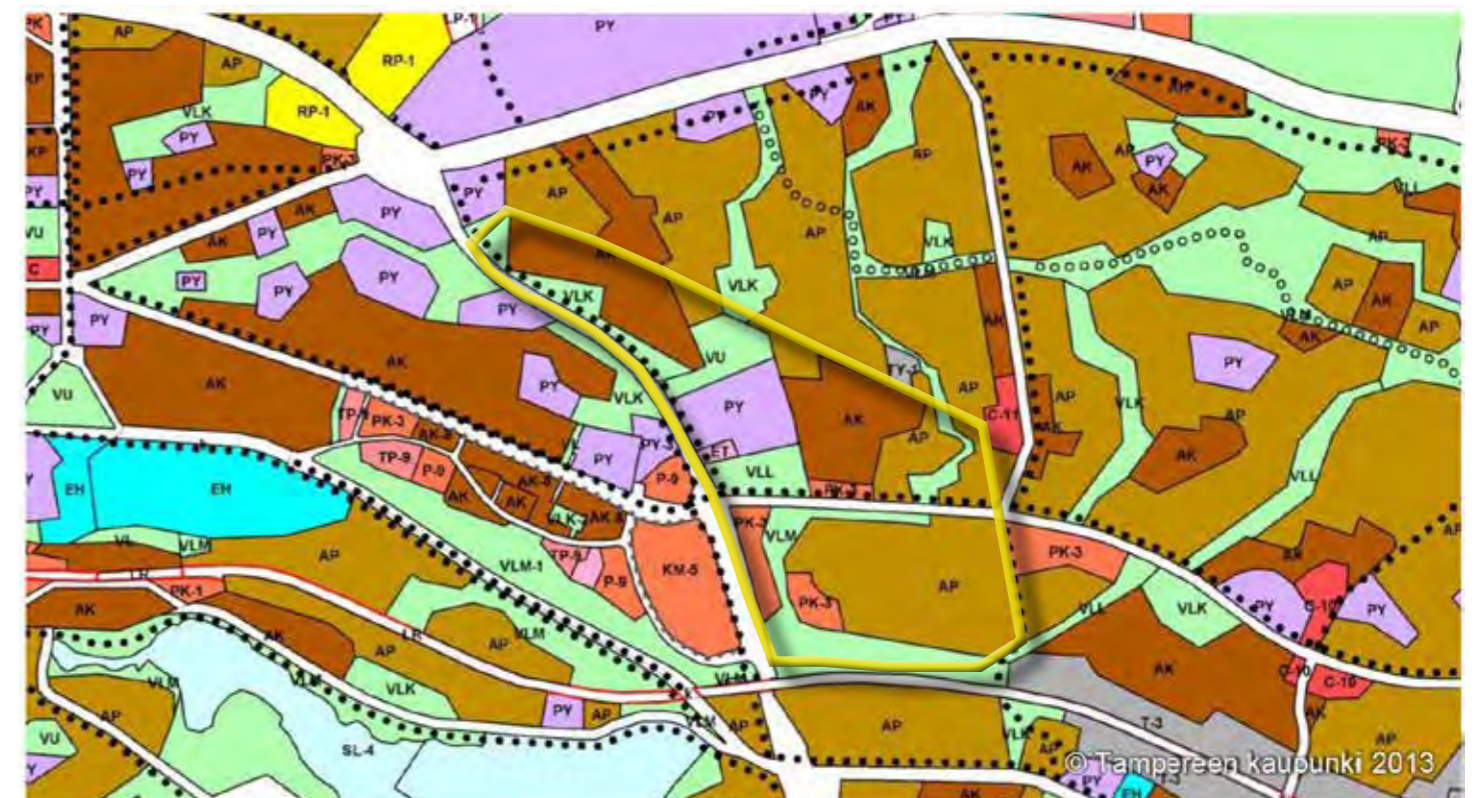
Liikennettä ja logistiikkaa käsittelevässä Pirkanmaan 2. vaihemaakuntakaavassa (Pirkanmaan maakuntavaltuusto 2.4.2013) ei ole osoitettu muutoksia Hakametsän alueelle. Vaihemaakuntakaavan vahvistamismenettely on ympäristöministeriössä kesken.

YLEISKAAVOITUS JA EHYT HANKE

Yleisuunnitelma-alueella on voimassa Tampereen kanta-kaupungin yleiskaava 1998, joka on vahvistettu Ympäristöministeriössä 12.12.2000. Yleiskaavassa Hakametsä on julkisten palvelujen (PY) palveluvaltaisen yritystoiminnan (PK-3), yhdyskuntateknisen huollon (ET) sekä asuminen (AK, AP) aluetta. Alueella ovat myös viheralueen ja urheilupalvelujen (VLL, VU) aluevaraukset. Kanta-kaupungin yleiskaavan päivitystyö on parhaillaan käynnissä.

Kuva 8. Ote Pirkanmaan I. vaiheen maakuntakaavasta (2007).

Kuva 9. Ote yleiskaavayhdistelmäkartasta.

Tampereella yhdyskuntarakenteen eheyttäminen EHYT-hankkeella vastataan mm. kaupunkiseudun rakennesuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin Tampereen kantakaupungin täydentämisestä. Vuonna 2008 käynnistyneen Ehyt- hankkeen tarkoituksena oli kartoittaa rakentamiseen tarkasteltavia alueita Tampereen kantakaupungin alueelta olevaa kaupunkirakennetta täydentäen ja jatkaen. Työn ulkopuolelle jätettiin sekä tuoreimpien että selviytyksen tekoaikana vireillä olleiden yleis- ja asemakaavahankkeiden alueet.

Kaupunginvaltuuston suunnittelujaosto hyväksyi 13.6.2011 EHYT-selviytyksen loppuraportin jatkosuunnittelu pohjaksi. Täydennysrakentamiseen tutkittavat kohteet on raportissa esitetty nykyisen korttelirakenteen täydennysalueina sekä käyttötarkoituksen muutosalueina.

EHYT-selviytyksen loppuraportissa esitetyt johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset ovat olleet lähtökohtana EHYT-hankkeen työohjelmalle vuosille 2014-2016. Hakametsän yleissuunnittelu-kohte on yksi EHYT-selviytyksessä esiin nostetuista aluekehittämiskohteista.

Kuva 10. Voimassaolevien, vahvistettujen asemakaavojen (tilanne 31.12.2013) teemoittaiset merkinnät. Valkoinen alue on kaduille ja liittymille varattua aluetta.

ASEMAKAAVOITUS

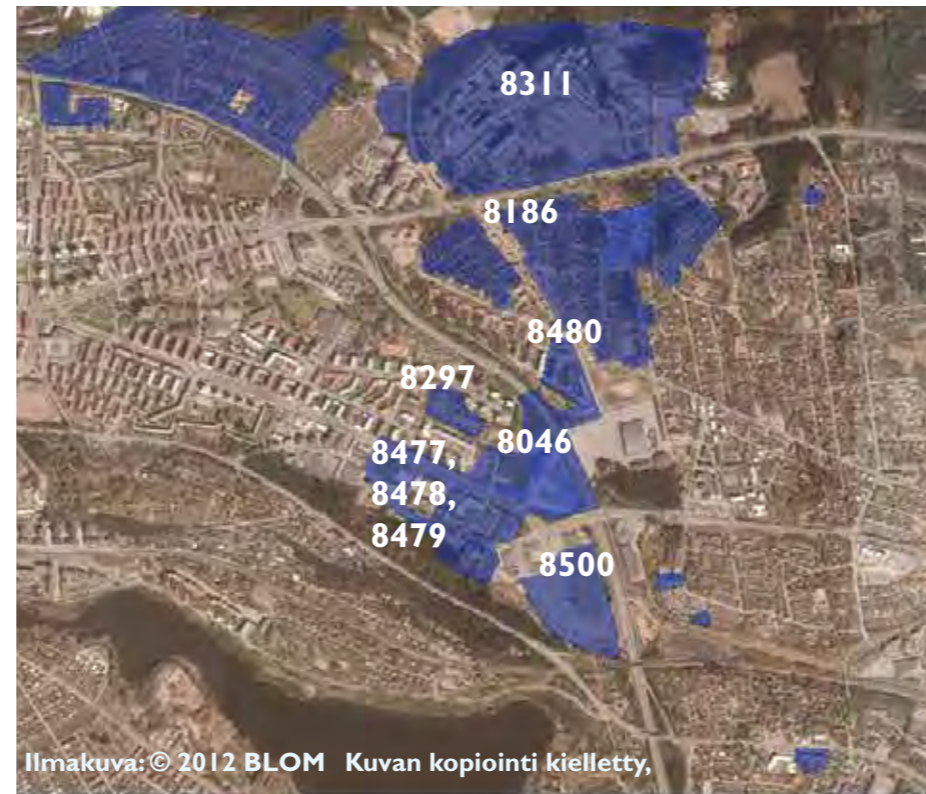
Kissanmaalle on tullut syksyllä 2013 vireille asemakaava nro 8480. Sen tavoitteena on tiivistää kaupunkirakennetta alueen asumisen mahdollisuuksia lisäten, kaupunkikuvallisesti korkealaatuisella tavalla. Ratkaisu pyritään sovittamaan olemassa olevaan miljööseen. tontti kuuluu kaupunkirakenteen näkökulmasta arvokkaaksi inventoituun Kissantassun kortteliin, joka rajautuu arkkitehtonisestikin arvokkaaseen Hipposkylän kortteliin. Lisäksi Hakametsän alueella on vireillä kaksi tontin asemakaavamuutosta pientaloasumiseen. Yleissuunnitelman kannalta huomionarvoisia asemakaavahankkeita on vireillä myös suunnittelualueen ympäristössä; Kissanmaan, Kalevan, Kalevanrinteen ja Kaupin kaupunginosissa.

Yleissuunnitelma-alueen pohjoispuolella on vireillä Kissanmaan suojeluasemakaava 8186. Aloitusvaiheessa olevan kaavatyön tavoitteena on laatia Kissanmaan pientaloalueen kulttuuriympäristön arvoja turvaava asemakaavan muutos, joka sovittaa nykyajan asumisen ja liikenteen vaatimukset suojelunäkökohtiin. Tarkastelu keskittyy omakotivaltaiseen pientaloalueeseen, alueen kerrostalokorttelit on rajattu pääosin kaava-alueen ulkopuolelle.

Hervannan valtavyhlän viheryhteyden varrella on vireillä kaksi asemakaavaa Kalevan kaupunginosassa. Sittemmin Kalevanrinteen osayleiskaava-alueeseen sisällytetyn asemakaavan nro 8046 aloitus- ja luonnosvaiheiden tavoitteina oli parantaa kulkuyhteyttä Sammonkadulta palloiluhallin tontille sekä tarkistaa lskun tontin rakennusoikeutta. Työ jäi vuonna 2005 luonnosvaiheeseen, odotamaan Kalevanrinteen alueen kokonaisratkaisua. Asemakaavan 8297 aloitusvaiheen tavoitteena on ollut osoittaa käytöstä poistaneelle Pellervon koulun korttelialueelle täydennysrakentamista tehostetulle ja tavalliselle palvelurakentamiselle, erityisesti koulun piha-aluetta hyödyntäen.

Kalevanrinteen alueen asemakaavoitus käynnistyi keväällä 2013 kolmella asemakaavalla: ehdotusvaiheeseen ehtineet kaavat nro 8477 ja 8478 koskevat Kalevanrinteen muutosta työpaikka, toimitila- ja varastoalueesta asumispainotteiseksi alueeksi Sammonkadun varrella, aloitusvaiheessa oleva kaava nro 8479 käsittää Sarvijaakonkadun eteläpuolelle sijaitsevan liike- ja toimistorakennushankkeen. Syksyllä 2013 vireille on tullut asemakaava nro 8500, jonka tarkoituksena on seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön (Prismakeskus) rakennusoikeuden lisääminen.

Kaupin alueella on vireillä Tampereen yliopistollisen sairaalan alueen asemakaavanmuutos nro 8311, jossa aloitteen tekijöiden tavoitteena on lisätä Pirkanmaan sairaanhoitopiirin rakennusoikeutta sairaalan uudistamista varten sekä voimistaa sairaala-alueen ja yliopiston välistä toiminnallista yhteyttä kehittämällä ja laajentamalla Suomen Yliopistokiinteistö Oy:n ja Technopoliksen alueita.

Ilmakuva: © 2012 BLOM Kuvan kopiointi kielletty.

Kuva 11. Vireillä olevat asemakaavahankkeet.

Kuva 12. Havainnekuva Kissantassun asemakaavamuutoksen (8480) viitesuunnitelmasta (Lähde: Arkkitehtitoimisto Vihanto & Co Oy)

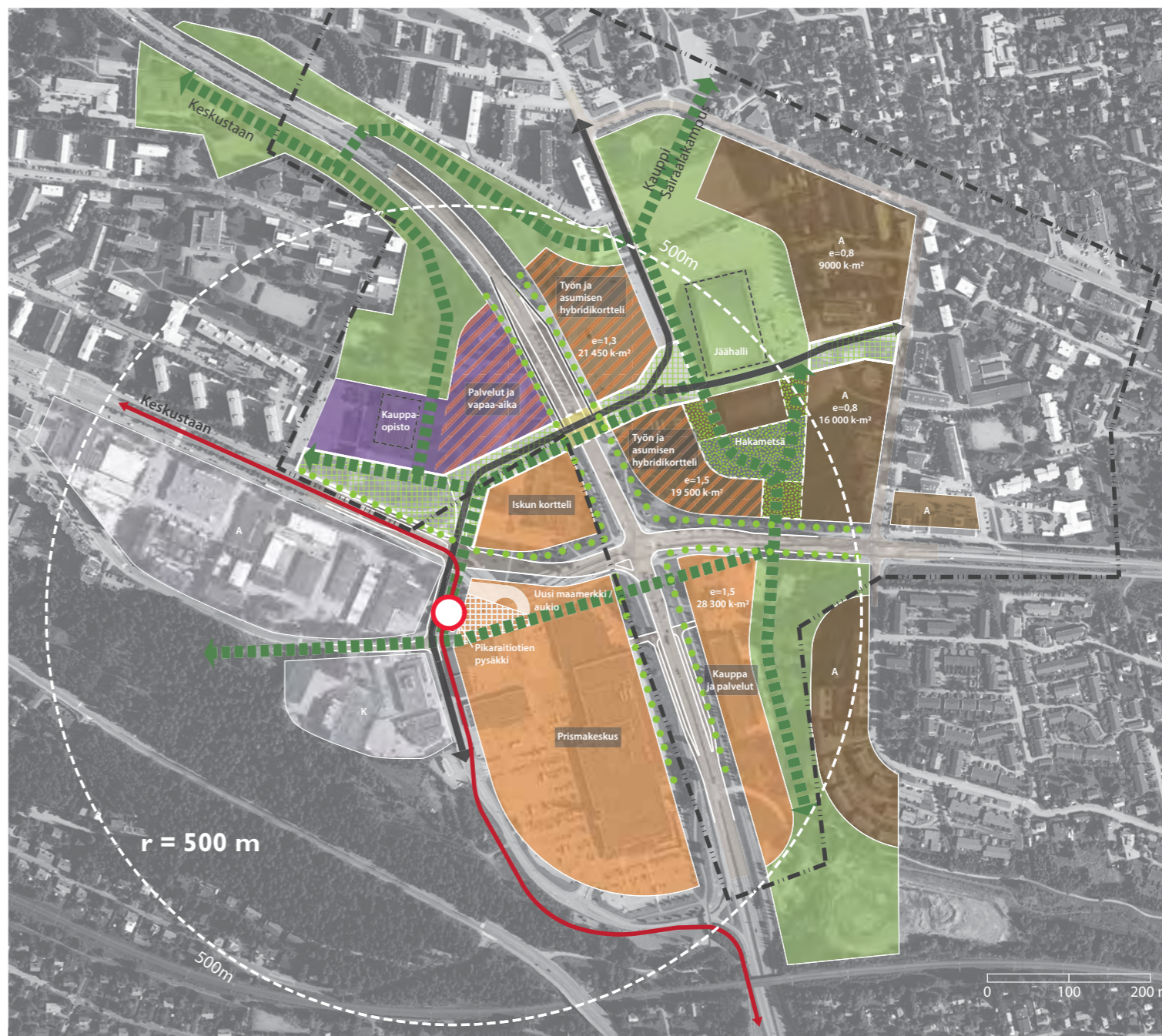
Kuva 13. Prismakeskuksen laajennus (8500). (Lähde: Kalevanrinteen yleissuunnitelma 2012, WSP)

TAMPEREEN SEUDUN LIIKENNEJÄRJESTELMÄSUUNNITELMA SEKÄ RAITIOTIEN SUUNNITTELU

Tampereen seudun liikennejärjestelmävision kantavana ajatuksena on liikkumistapojen uudistaminen ja henkilöautoliikenteen osuuden nykyisen kasvun taittaminen. Liikennejärjestelmäsuunnitelmassa (2010) kaupunkiseudun joukkoliikennematkaisu hyödyntää eri joukkoliikennemuotojen vahvuuksia. Järjestelmän perustana toimivan bussiliikenteen laatuikäntävien lisäksi suurilla joukkoliikennevirroilla voidaan ottaa käyttöön tehokkaampia välineitä, kuten moderni kaupunkiraitiotie ja lähijunaverkko.

Raitiotien toteutusvaiheen yleissuunnittelu on käynnissä. Sen tavoitteiden asettelu perustuu seudullisen liikennejärjestelmäsuunnitelman ohella mm. ilmastopoliittisiin linjauksiin, Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman t2030 tavoitteisiin sekä MAL-aiosopimukseen (seudullinen maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämissopimus.) Raitiotiesuunnittelun kantavana ajatuksena on joukkoliikenteen kulkutapaosuuden kasvattaminen joukkoliikenteen palvelutasoa nostamalla. Raitiotien varrella ja pysäkkiympäristöissä on tarkoituksenmukaista kehittää maankäyttöä ja tutkia täydennysrakentamista. Pysäkkiympäristöt tarjoavat hyvät edellytykset niiden kehittämiseksi alueina, joilla on eri toiminnot ja täydennysrakentamista. Pysäkkiympäristöt tarjoavat hyvät edellytykset niiden kehittämiseksi alueina, joilla on eri toiminnot ja kulkumuodot kohtaavat. Raitiotien toteutusvaiheen suunnitteluun on sisällytetty alustavia tarkasteluja maankäytön potentiaalista mm. Hakametsän alueella.

Raitiotien linjausvaihtoehtoja vertaileva Tampereen modernin kaupunkiraitiotien ensimmäisen toteutusvaiheen yleissuunnitelman väliraportti I valmistui 14.5.2013, ja kaupunginvaltuusto käsitteli reittivalintaa 17.6.2013. Hakametsän jäähallialueen ja Kissanmaan kautta kulkevaa vaihtoehtoa ei valittu jatkosuunnittelun pohjaksi ensimmäisessä toteutusvaiheessa. Hakametsä kuuluu kuitenkin jatkosuunnitteluun valitun Sammonkadulta Hervannan valtavyölle kulkevan linjan vaikutuspiiriin. Ensimmäisen toteutusvaiheen raitiotielinja muodostaa lähtökohdan mahdolliselle seudulliselle raitiotieverkolle, joten linjauksella suunnitellaan siten, että sitä voidaan myöhemmissä toteutusvaiheissa laajentaa eri suuntiin. Mahdolliseksi laajenemissuunniksi on idässä esitetty mm. Linnainmaata, Nurmi-Sorilaa ja Kangasalan Lamminrahkaa. Raitiotiejärjestelmän laajenemissuuntia arvioidaan yhteistyössä valtion ja kaupunkiseudun kuntien kanssa, seudullisen maankäytön rakennesuunnitelman ja liikennejärjestelmäsuunnitelman uudistamisen yhteydessä.

Kuvat 14. Raitiotien yleissuunnittelun yhteydessä laadittu pysäkin ympäristön maankäyttötarkastelu. Raitiotielinja ja pysäkkiterminaali kartassa punaisella. (Lähde: Raitiotien yleissuunnitelman väliraportti 05/2013)

2.2 KATSAUS ALUEEN HISTORIAAN

Alue ja sen lähiympäristö ovat olleet kuninkaan kartaston perusteella 1700-1800-lukujen vaihteessa metsää. Vuodelta 1855 olevassa Kalmbergin kartassa alue on edelleen metsäinen. Kosken maantie kulkee alueen halki luoteesta kaakkoon ja lähimmät kylät ovat Takahuhti ja Messukylä. (Kuva 15)

Senaatinkartalla (1912) näkyy asutusta Hipposkadun-Takahuhdintien paikalla kulkeneen Tampereelta Valkeakoskelle johtaneen Koskenmaantien varrella sekä Kyläojaa kohti laskevalla etelärinteellä. Metsä on osin väistynyt niittyjen ja peltojen tieltä. 1800-luvun lopulla myös rautatie rakentui Pyhäojan eteläpuolelle harjun rinteeseen. Vuohenojan seisake sijaitsi yleissuunnitelma-alueen läheisyydessä. (Kuva 16).

Koskenmaantien varressa erityisesti Takahuhdissa on asutusta. Jyväskylän radan pohjoispuolelle on noussut tiilitehdas Oy Tiili Ab. Alue kuului 1900-luvun alussa Messukylän pitäjään. Valtaosa Kissanmaan kaupunginosasta sekä Vuohenojan varsi Hakametsän kaupunginosasta siirtyivät Tampereen omistukseen Hatanpään kartanon maakauppojen yhteydessä vuonna 1920. Uusikylä, Kissanmaan koillisosa sekä valtaosa Hakametsästä vasta myöhemmin Messukylän liitoksen yhteydessä vuonna 1947. 1900-luvun vaihe oli tiilitehtaiden kulta-aikaa. 1930-luvun kartalla alueella voi nähdä neljä tiilitehdasta, joista kolme toimi nykyisissä Kalevan ja Kalevanrinteen kaupunginosissa ja yksi Hakametsän ja Ristinarkun kaupunginosien rajalla. Koskenmaantien varren asutus lisääntyy 1900-luvun alkuvuosikymmenillä, samoin Hakametsän. (Kuva 17)

1940-luvulla Kissanmaan rakentaminen alkaa. Ensimmäisenä, vuonna 1947, rakennetaan kaupungin vuokrataloalue, joka saa nimekseen Hipposkylä. 1950-luvun kartalla ja Ilmakuvassa voi nähdä kuinka Uudenkylän asutus edelleen laajenee samalla kun Kissanmaa rakentuu. Jäähallin pohjoispuolella on ollut tiilitehtaan savonnttopaikka, josta on kulkenut nk. savirata Tampereen Tiilitehtaalle Kalevaan (nyk. Pellervonkatu) (Kuva 18)

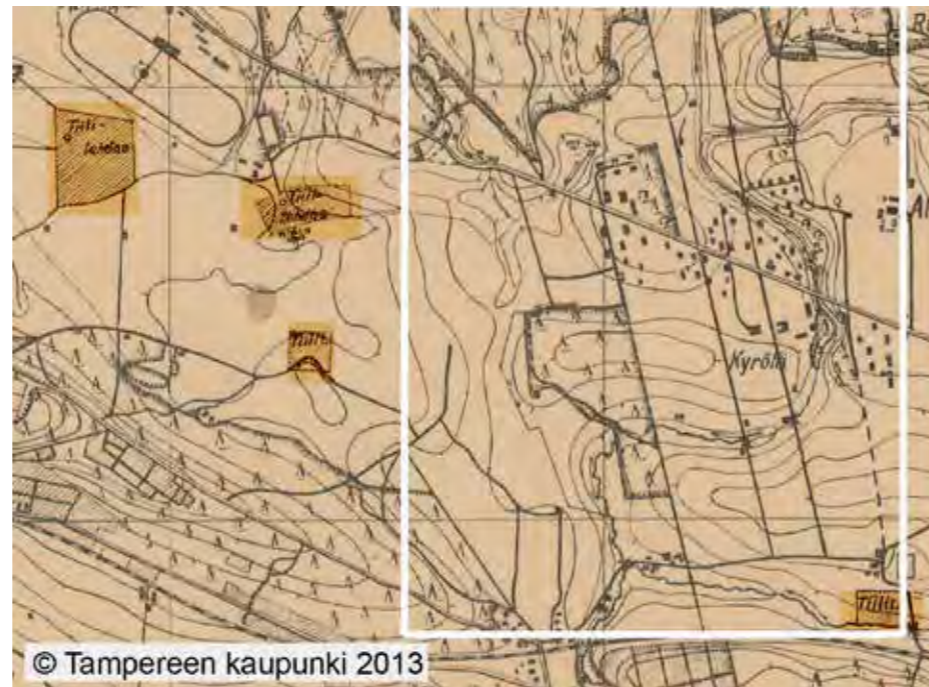
(Kouko 2012.)

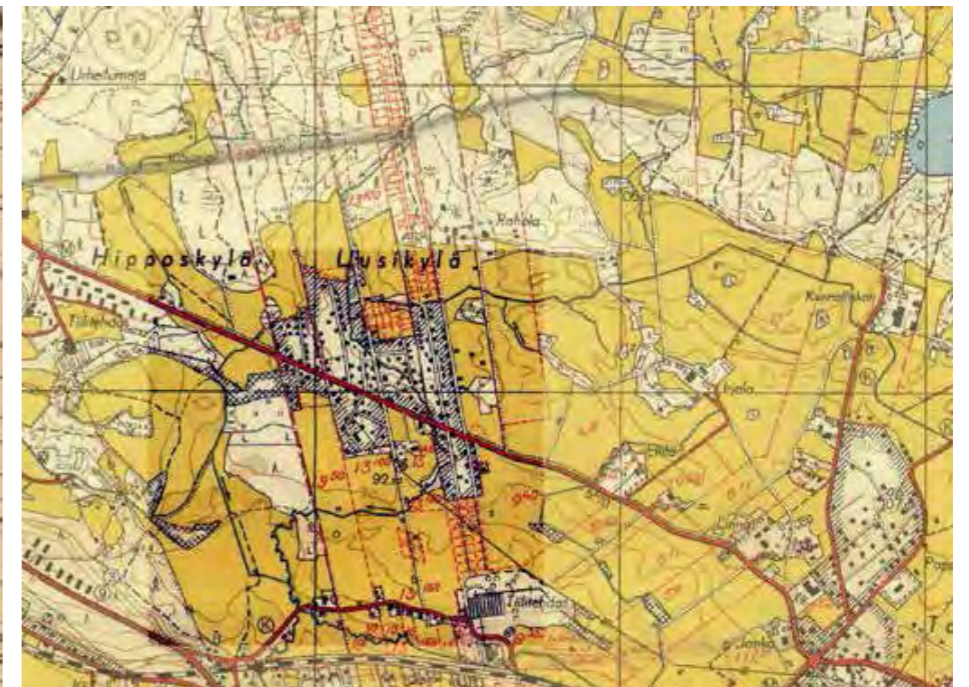
Kuva 15. Ote Kalmberginkartasta vuodelta 1855.

Kuva 16. Ote Senaatinkartasta vuodelta 1912.

Kuva 17. Ote maastokartasta vuodelta 1933.

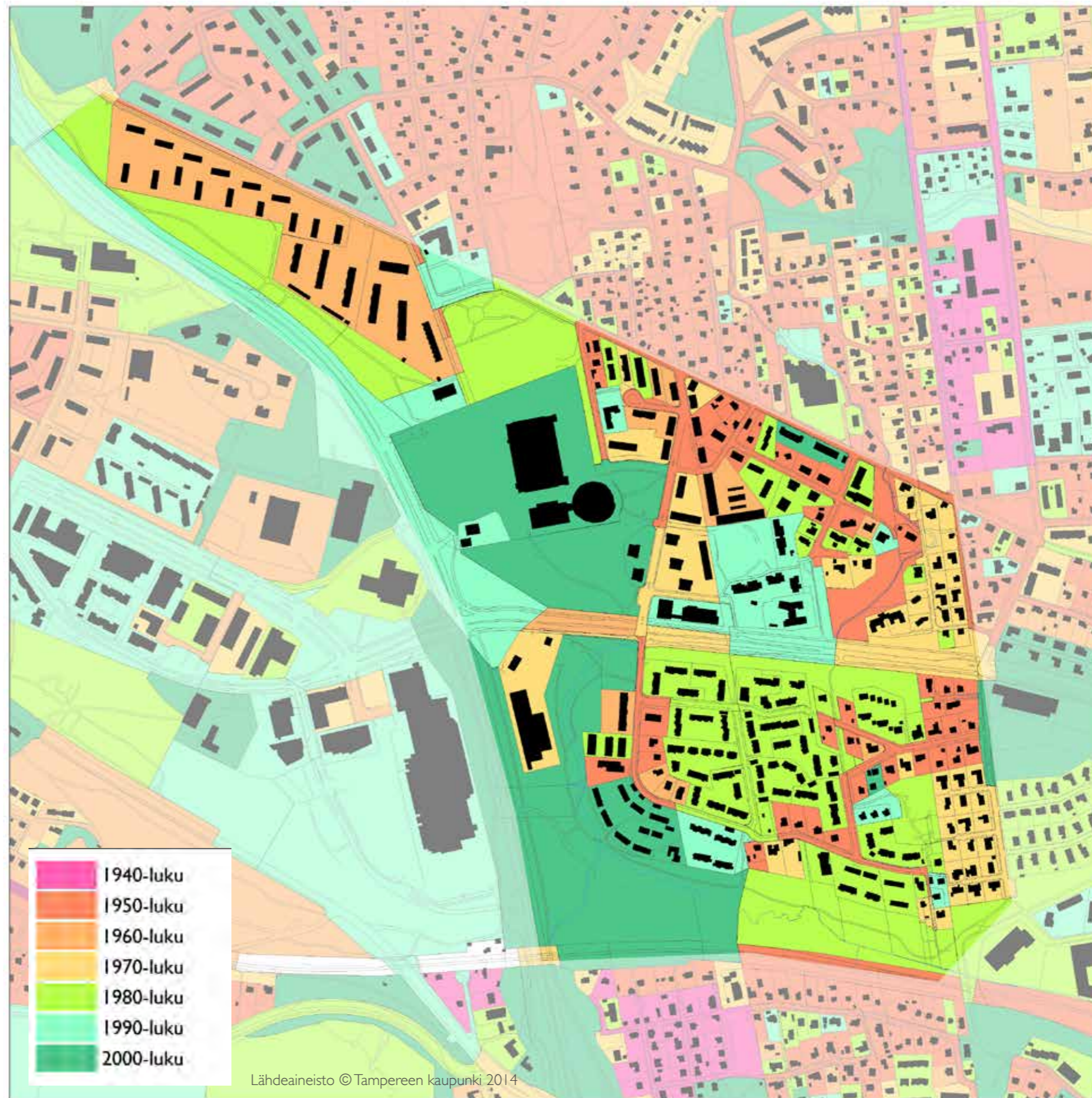
Kuva 18. Ote peruskartasta vuodelta 1953.

2.3 KAAVOITUKSEN KEHITTYMINEN ALUEELLA

Alueen ensimmäinen asemakaava on Hipposkylän asemakaava vuodelta 1946. (kuva 20). Hipposkylän rakentaminen alkoi vuonna 1947. Hipposkylän asemakaavaa seurasivat Kissanmaan kaupunginosan asemakaava ja Hakametsän kaupunginosan asemakaava vuodelta 1951. (Kouko 2013). Hipposkylän alkuperäiseen asemakaavaan tehtiin 1960-luvulla pieniä muutoksia, joten oheisessa kartassa Hipposkylän alueen kaavan vahvistumisvuosikymmen on 1960-luku.

Vuonna 1963 valmistui asemakaava jääkiekkohallin rakentamiseksi Kissanmaan kaupunginosaan. Uusi jäähalli tarvittiin vuonna 1965 järjestettäviä jääkiekon EM- ja MM-kisoja varten. Hakametsän jäähallin avajaisia vietettiin tammikuussa 1965. Jäähallin tontille valmistui vuonna 1974 harjoitushalli (Hakametsä 2) ja vuonna 1995 toinen harjoitushalli (Hakametsä 3). Jäähallin välittömään läheisyyteen, parkkialueen eteläpuolelle rakennettiin kaukolämpökeskus vuonna 1991. Hakametsän jäähallin luoteispuolelle valmistui nk. Kissantassun ja Kissantassun asuntokompleksi vuosina 1966-68. Jäähallin ja Kissantassun asuntoalueen väliin jäävälle alueelle valmistui kuplennishalli vuonna 1983. Alueen hallikäyttö sekä uudet ulkopelkentät vahvistettiin asemakaavalla vuonna 1991. (Kouko 2013).

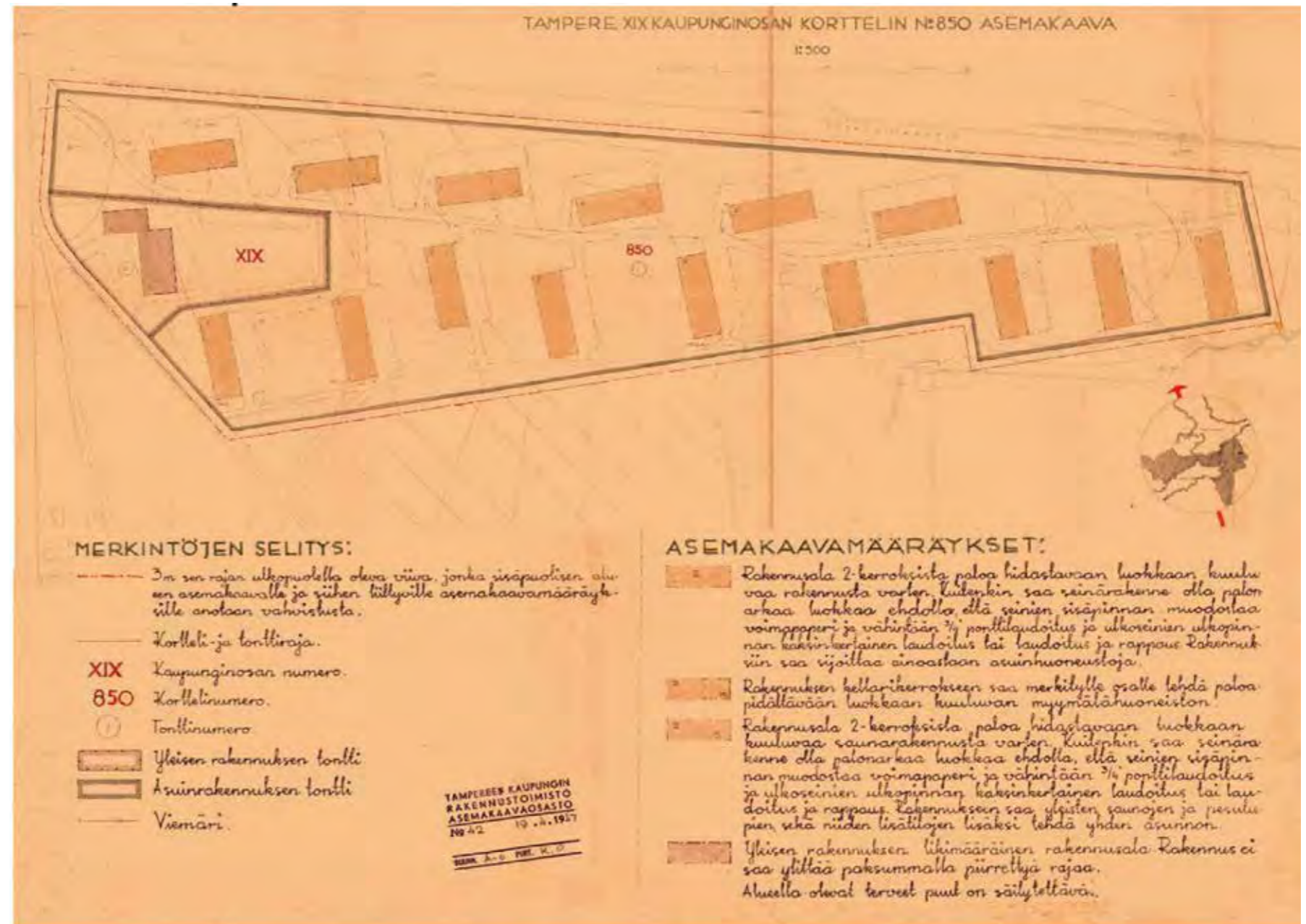
Kuva 19. Voimassa olevien vahvistettujen asemakaavojen valmistumisvuosikymmenet. 1950-luvulla laadittujen Uudenkylän ja Hakametsän kaavojen vaikutus näkyy edelleen selkeästi alueen rakenteessa, vaikka alkuperäisiä kaavoja on muutettu myöhemmille vuosikymmenillä tilkkutäkkimäisesti.

Uudenkylän asuinalueen ensimmäinen asemakaava valmistui vuonna 1957 ja vahvistettiin vuonna 1958. Alueen maat olivat tuolloin pääasiassa yksityisessä omistuksessa ja siellä sijaitsi jo n. 100 rakennettua omakotitonttia. Maanomistus ja jo olemassa oleva asutus vaikeuttivat huomattavasti suunnitelman laatimista ja mm. kaupunginosan keskusta jouduttiin sijoittamaan aiottua paikkaa, Takahuhtintien ja Uudenkyläkadun risteystä, etelämmäksi. Kaupungin laajentuessa tuli tarvetta tiivistää Uudenkylän vuoden 1958 asemakaavaa. Uudenkyläkadun varren kerrostaloista huomattava osa onkin rakennettu 1960-70-luvuilla. Uudenkylän liikerakennuksen kaavamuutos hyväksyttiin vuonna 1983 ja liikerakennuksen rakentaminen Sammon valtatie varteen käynnistyi välittömästi. (Kouko 2013)

Sammontie (nyk.Sammon valtatie) raivattiin 1950-luvulla Uudenkylän eteläpuolelle Sammonkadun jatkeeksi kohti Ristinarkkua. Tie oli vielä 1960-luvun alussa hiekkapintainen tie, jonka päälle levitettiin lipeää. 1950-luvulla rakentui tie Koskenmaantieltä Kissanmaankadun jatkeena etelään Vuohenojalle. Hakametsän jäähallin rakentamisen myötä tieyhteys katkesi. Hakametsänkadun varsi asemakaavoitettiin pientaloille vuonna 1951. Muu Hakametsän alue asemakaavoitettiin pientalovaltaiseksi alueeksi vuonna 1958. Alue ei kuitenkaan lähtenyt rakentumaan suunnitelmien mukaisesti. 1980-luvun kaavamuutosten seurauksena alueelle rakentui pienkerrostaloja Riihipellonkadun varteen ja Riihipellonkadun ja Aarikkalankadun väliselle alueelle rivi- ja paritaloja. Aarikkalankadun eteläpuoli on rakentunut 1980-2000-lukujen aikana rivitalovaltaiseksi alueeksi. (Kouko 2013, Javanainen 2012).

Tampereen kehätie sisältyi jo vuoden 1950 Tampereen yleiskaavaan. Kehätie on esitettyä myös suunnittelualueen 1960-luvun asemakaavoissa. Kehätie nimettiin ensin Kekkosen tieksi, mutta myöhemmin Teiskontiestä etelään kulkeva osuus Hervannan valtavylyksi. Hervannan valtavylyä avattiin liikenteelle vuonna 1975.

Kuva 20 Hippokskylän asemakaava vuodelta 1946. (Lähde Tampereen kaupunki)

Kuva 21. Juuri rakennettua Hippokskylää vuonna 1948.

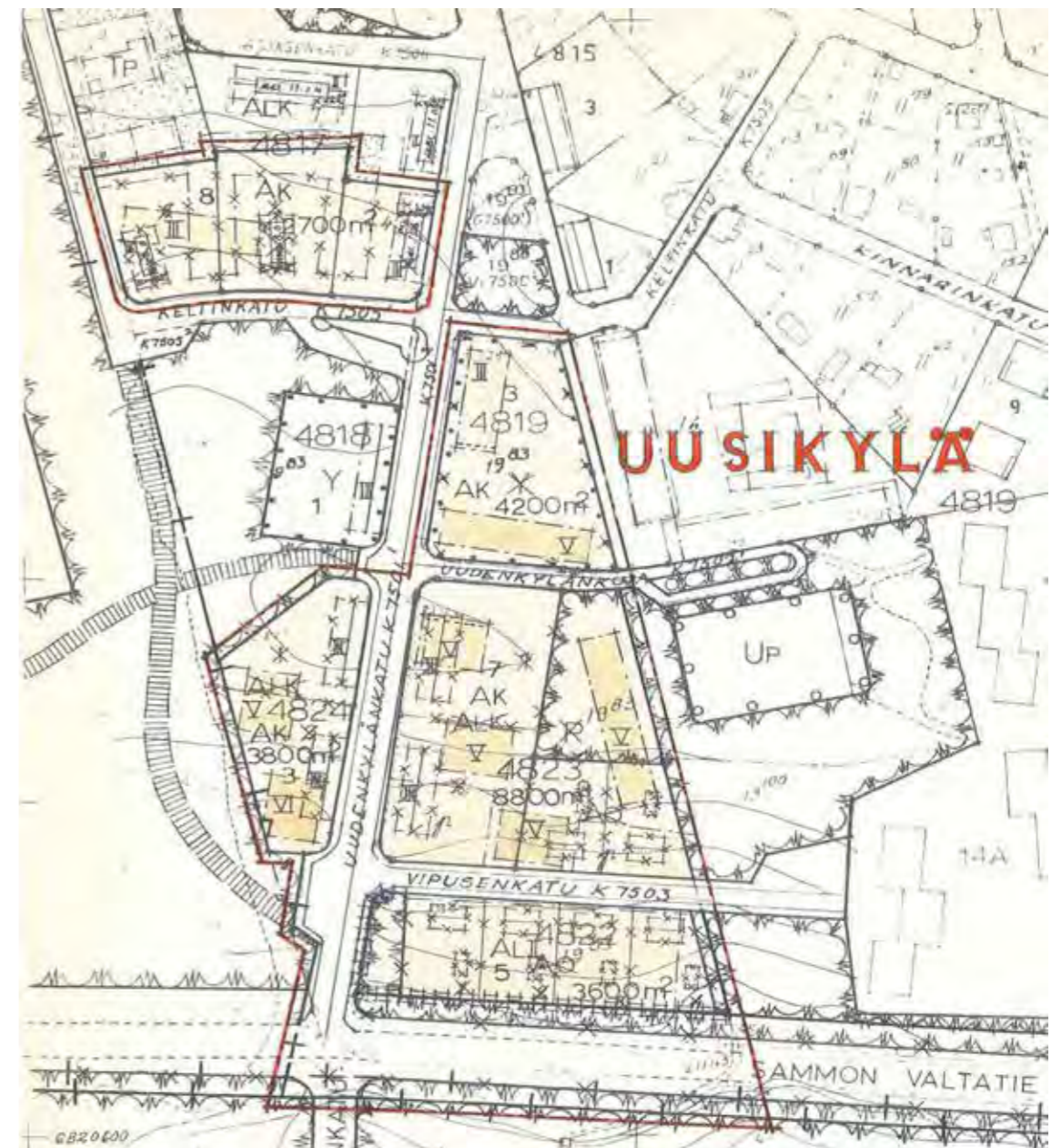
Vapriikin kuva-arkisto

Kuva 22. Uudenkylän ensimmäinen asemakaava vuodelta 1958. (Tampereen kaupunki)

Kuva 23. Vuonna 1965 vahvistettu Uudenkylän korttelin 4819 osan asemakaava nro 2333. (Tampereen kaupunki)

Kuva 24. Vuonna 1970 vahvistettu Uudenkylänkadun varren asemakaava nro 3330. (Tampereen kaupunki)

2.4 RAKENTAMISEN VUOSIKYMMENET

Hakametsän alue ja sen lähiympäristö olivat vielä 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa metsää. 1800-luvun loppupuolella suuri osa metsästä oli raivattu pelloiksi ja niityiksi ja asutusta oli alkanut muodostua nykyisen Takahuhdintien-Hipposkadun ympäristöön. Kosken maantienäkin tunnettu vanha tieyhteys yhdisti Tammerkosken ja Takahuhdin kylä. Tien historiaa ei tunneta kovin tarkasti, mutta viimeistään 1700-luvulla sen on täytynyt olla hyvinkin kärryillä kuljettava. (Javanainen 2012, Hildén 1996)

Jyväskylän rata rakennettiin 1800-luvun lopulla alueen eteläpuolelle. Alueella sijaitsi useita tiilitehtaita. Kaikki rakentaminen tehtiin vuokramaille vuoteen 1918 asti, jolloin vuokralaiset saivat lunastaa tonttinsa omakseen. Kukin tila myi tontteja erikseen, joten vanhat isojaon mukaiset tilusjaon mukaiset rajat jäivät näkyviin yhdyskuntarakenteessa katuina. (Rasila 1992). Tilusjaot ohjasivat kaupunkirakenteen muodostumista kunnes alueella tehtiin ensimmäiset asemakaavat 1940-luvun puolen välin jälkeen.

Vuonna 1920 Tampereeseen liitettiin Hatanpään alue ja sotien jälkeen vuonna 1947 Messukylän kunta kokonaisuudessaan. Hatanpään alueeseen kuuluivat mm. nykyinen Hipposkylän alue ja Hakametsän jäähallin alue. Alueen vahvimman kasvun kaudet ajoittuvat 1960-luvulle, jolloin Tampere kasvoi muutenkin voimakkaasti. Takahuhdin ja Hakametsän kaavoituksen yhteydessä kaavoitettiin Sammon valtatie kokonaan, jolloin ennen pääkulkuväylänä toiminut Koskenmaantie (nyk. Takahuhdintie) muuttui enemmän asuinkaduksi. Vuonna 1965 Uudenkylän länsireunalle rakennettiin Hakametsän jäähalli, joka tunnetaan television vaikutuksesta koko maassa. Sammon valtatie valmistui 1960-luvun alkupuolella ja erotti Hakametsän alueen muusta Udestakylästä. Hakametsän pellot täyttyivät rivi- ja omakotiasumisesta pääosin 1980-luvulla.

Uusikylä

Uudenkylän (huom. suunnittelualue, ei koko Uusikylä) alue on suunnittelualueen alueista ajallisesti hajanaisin. Uudenkylän asuinalueen länsipuolella sijaitsee Hakametsän jäähalli ja sen itäpuolella sijaitsevat 1960- ja 1970-luvuilla rakennetut kerrostalot. Jäähallin eteläpuolella oleva metsäalue (Hakametsä) on jääne laajemmasta metsäalueesta, joka on ollut hahomettavissa kartoilla jo 1900-luvun alkupuolella

Hakametsä

Hakametsässä on säilynyt jonkin verran kylän alkuperäistä rakennuskantaa 1920- ja 1930-luvuilta. Myös 1950-luvun lopulla tehdyn asemakaavan mukaan rakennettuja omakotitaloja on jäljellä Hakametsänskadun ja Riihipellonkadun varsilla. Pääosin alue on rakentunut 1980-luvulla ja täydentynyt jonkin verran seuraavina vuosikymmeninä. Kaupunkikuvalliselta yleisvaikutelmaltaan alue on 1980-luvun rivitalo-asutusta.

Hipposkylä ja Kissanmassa

Hipposkylän alue on suunnittelualueen alueista ajallisesti ehyimminkin säilynyt. Hipposkylän suuri vuokratalokokonaisuus valmistui vuosina 1947-1949 ja Kissanmassan korttelit valmistuivat 1960- ja 1970-luvun aikaan.

Yksittäisiä rakennuskohteita käsitellään enemmän luvussa 2.5.

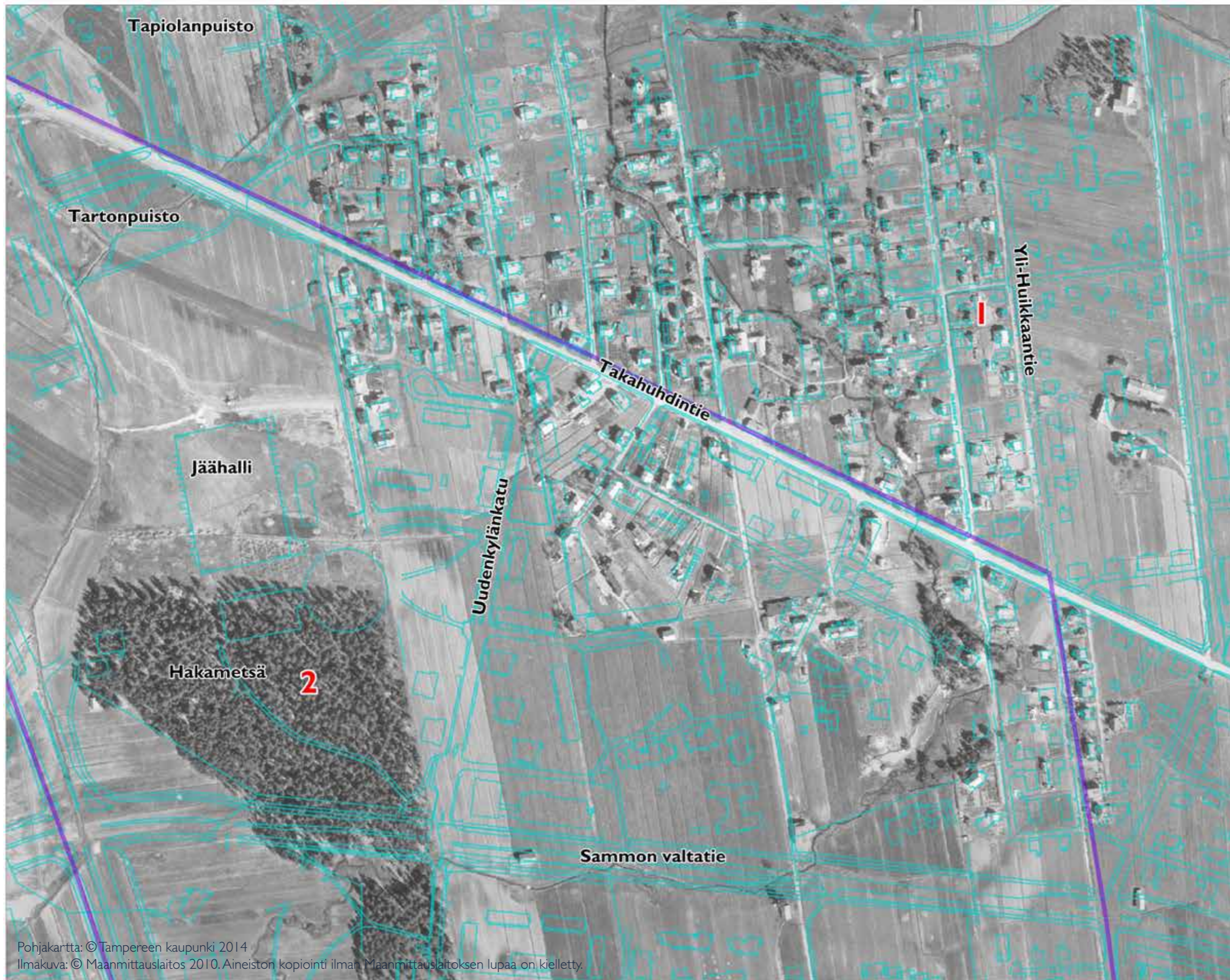
Kuva 25. Hakametsän alueella tapahtuneet alueliitokset. (Lähde: Kouko 2013)

Kuva 26. Ilmakuva Hakametsän suunnalta Uuteenkylään päin vuodelta 1967. Vasemmassa reunassa näkyy Hakametsä ja sen takana Hakametsän jäähalli sekä Kissanmassan ja Kissanmaan taloja. Keskellä erottuva pitkä julkisivu on nykyisin osoitteessa Keltinkatu 4-6 sijaitseva kerrostalo. Sen oikealla puolella erottuvat nykyisin jo puretun vuoden 1965 jääkiekon MM-kisoja varten rakennetun kisakylän rakennukset. (Erkki Kauppila / Vapriikin kuva-arkisto)

Kuva 27. Rakennusten valmistusvuodet. Tiedot perustuvat Tampereen kaupungin rekisteritietoihin ja niissä saattaa olla joitakin yksittäisiä virheitä.

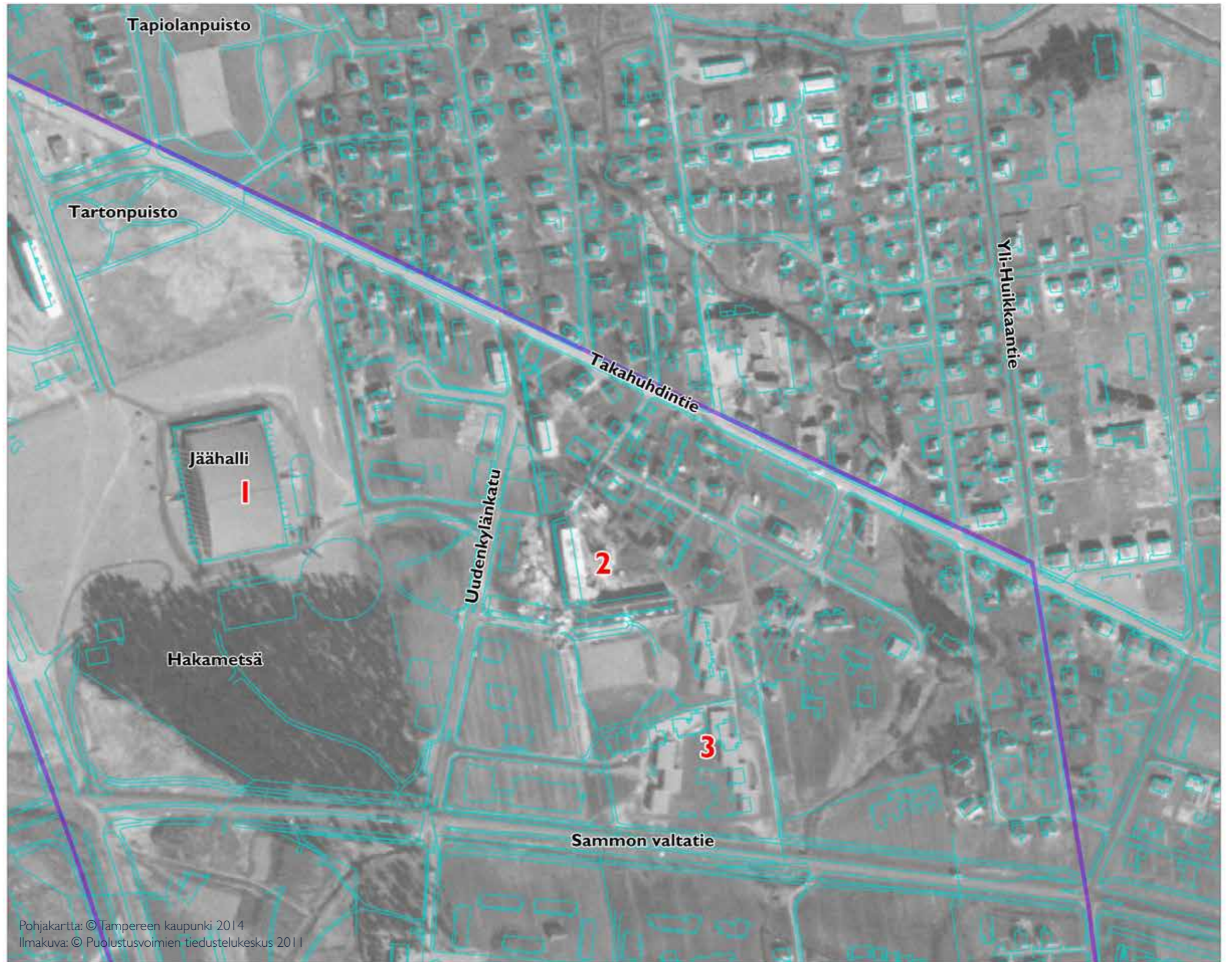

Pohjakartta: © Tampereen kaupunki 2014
 Ilmakuva: © Maanmittauslaitos 2010. Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa on kielletty.

Kuva 28. Uudenkylän alue vuonna 1946. Nykytilanteen rakenne ilmaku-
 van päällä sinisinä rajoina.

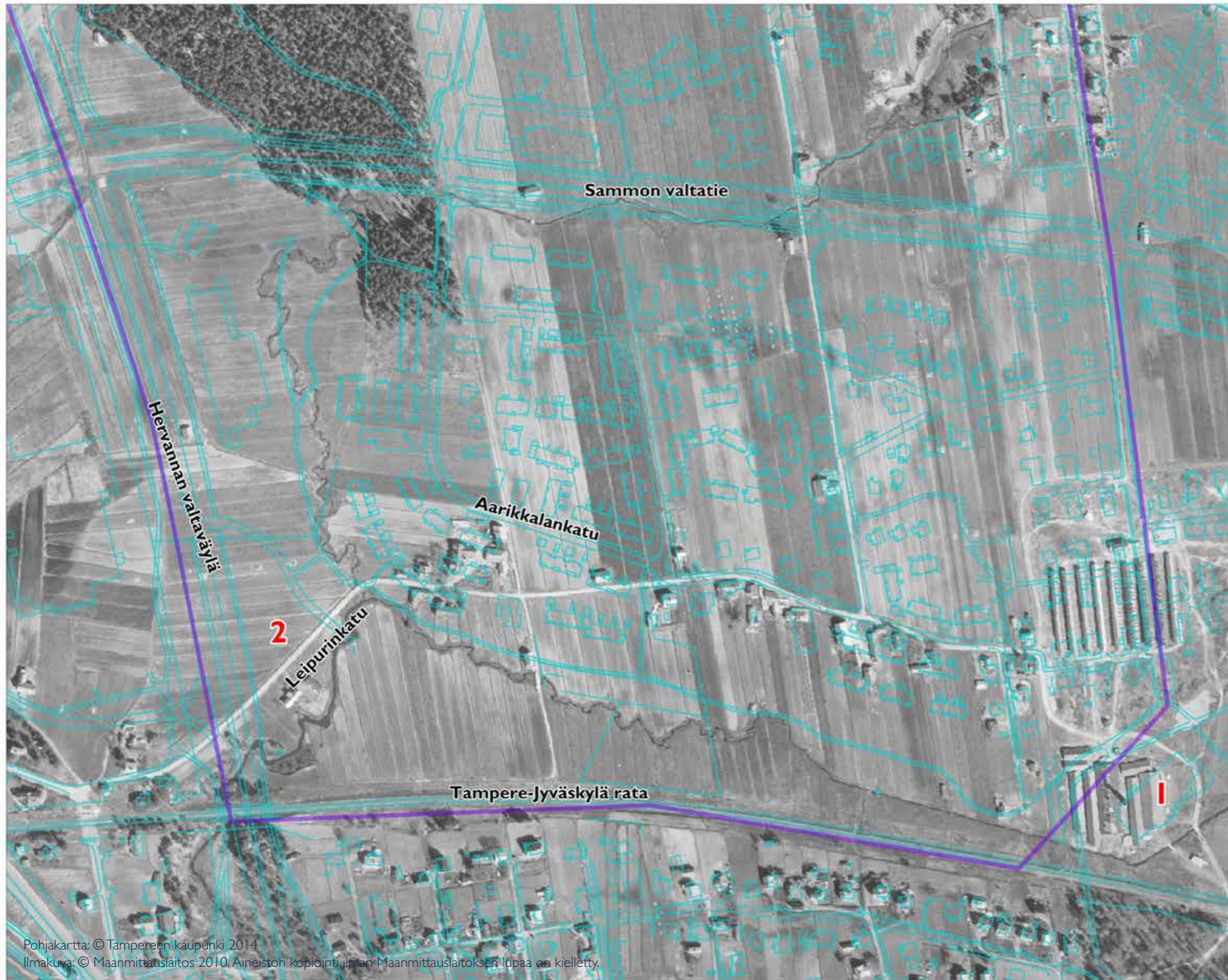
Uudenkylän metsäsarka (1) erottuu
 jo kaupunkirakenteessa. Hakametsä
 (2) on vain hieman nykyistä laajempi.

Kuva 29. Uudenkylän alue vuonna 1966. Nykytilanteen rakenne ilmakuvan päällä sinisinä rajoina.

Vuonna 1965 valmistunut Hakametsän jäähalli (1) näkyy Hakametsän pohjoispuolella. Uudenkylänkujan / Keltinkadun 60-luvun elementtitalot (2) ovat juuri valmistuneet. Sammon valtatie pohjoispuolella, nykyisen A-klinikkatoimen kuntoutusrakennuksen kohdalla erottuvat jääkiekon MM-kisoja varten rakennetun kisakylän rakennukset (3).

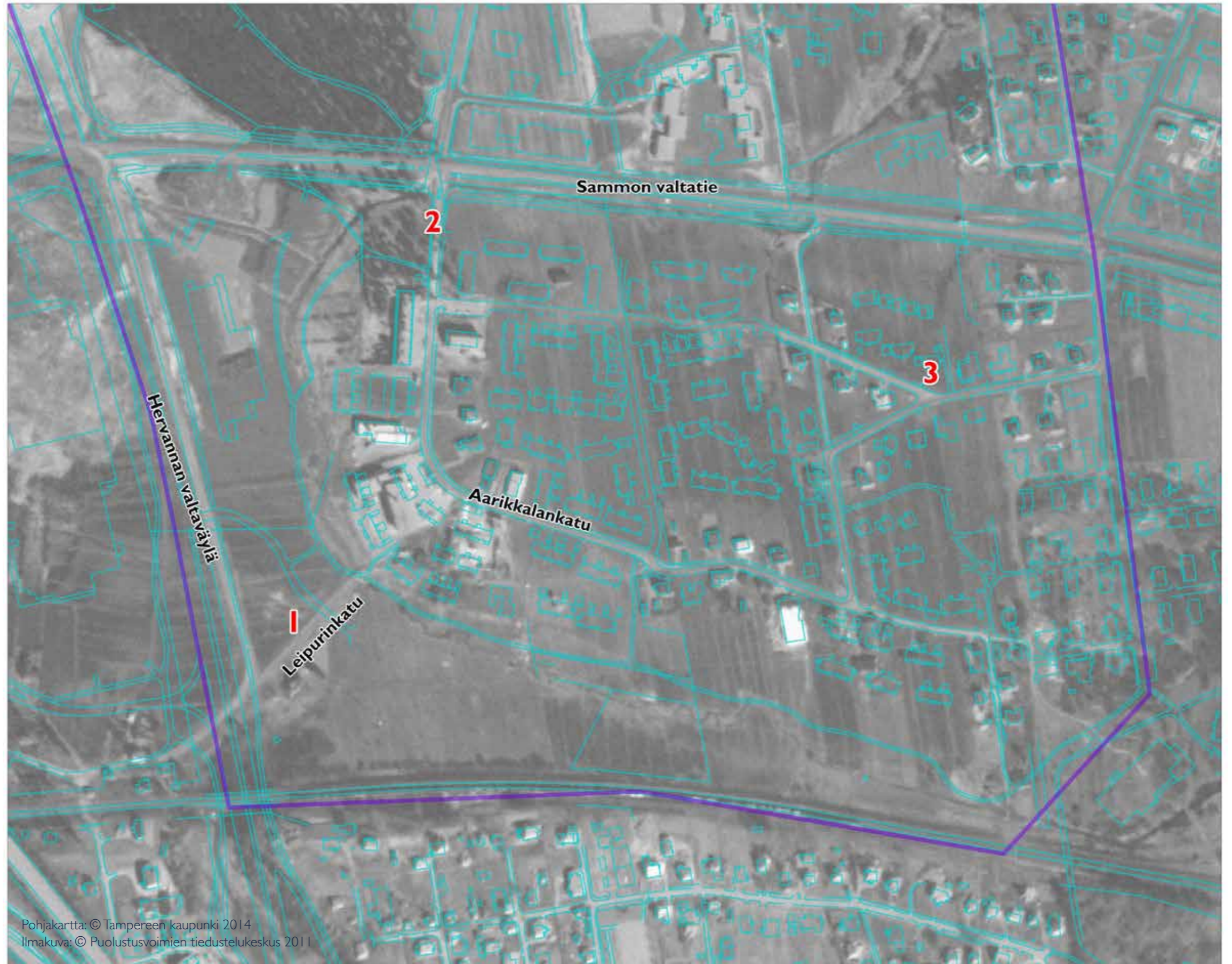
Pohjakartta: © Tampereen kaupunki 2014
Ilmakuva: © Puolustusvoimien tiedustelukeskus 2011

Pohjakartta: © Tampereen kaupunki 2014
 Ilmakuva: © Maanmittauslaitos 2010. Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa on kielletty.

Kuva 30. Hakametsän alue vuonna 1946. Nykytilanteen rakenne ilmaku-
 van päällä sinisinä rajoina.

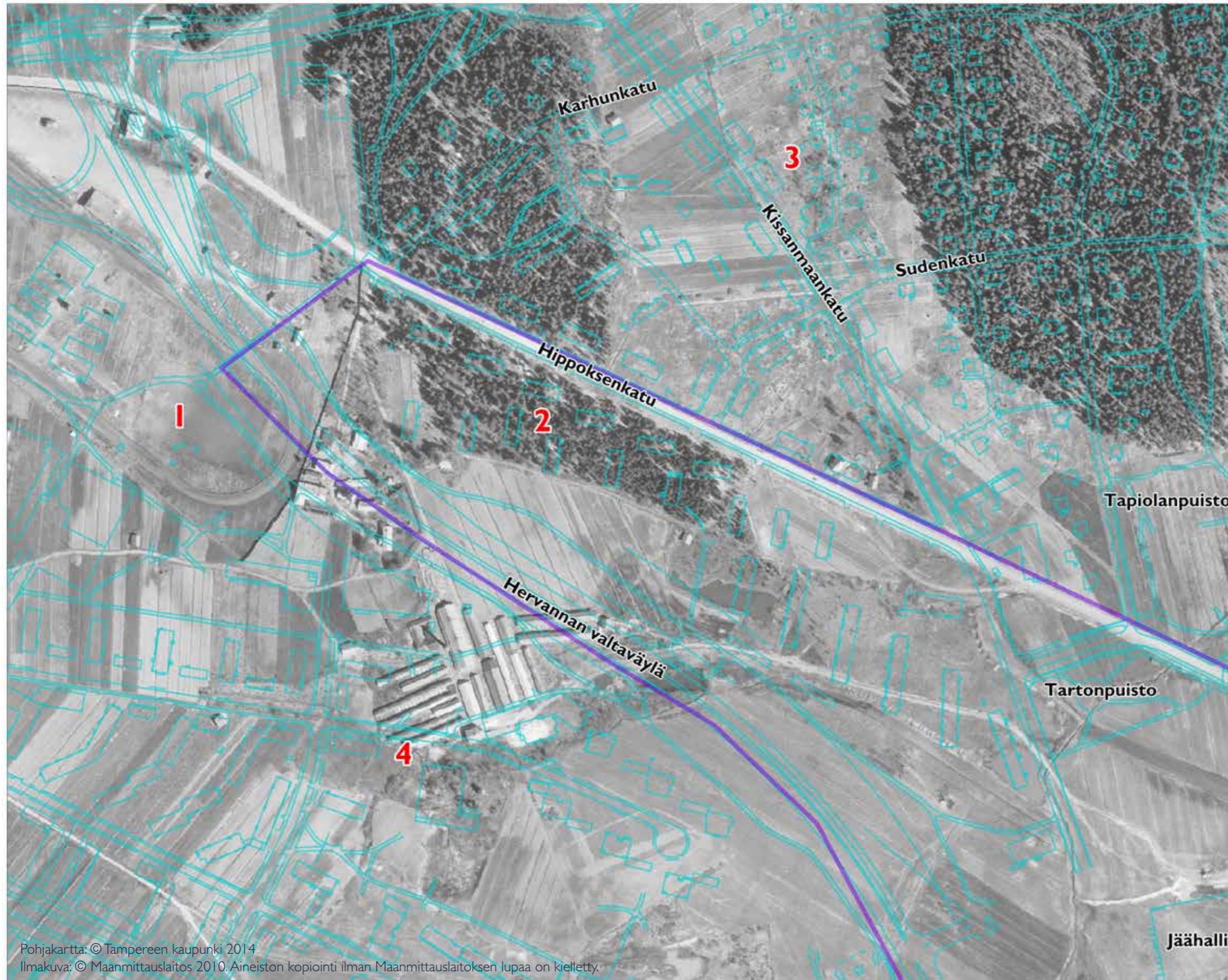
Radan pohjoispuolella, (oikeassa
 alareunassa) näkyy Tiili Oy:n tiilitehdas
 (1). Leipurinkatu (2) (nyk. Aarikkalan-
 katu) jatkuu Järvensivun suuntaan.

Kuva 31. Hakametsän alue vuonna 1966. Nykytilanteen rakenne ilmakuvan päällä sinisinä rajoina.

Leipurinkatu (1) on katkaistu rakentamisella ja Aarikkalankatu (2) on jatkettu vasta valmistuneelle Sammon valtatielle. Tiilitehdas on purettu. Riihipellonkatu ja Hakametsänkatu (3) ovat valmistuneet ja niiden varsille on tullut uusia rakennuksia.

Pohjakartta: © Tampereen kaupunki 2014
Ilmakuva: © Puolustusvoimien tiedustelukeskus 2011

Kuva 32. Hipposkylän alue vuonna 1946. Nykytilanteen rakenne ilmakuvan päällä sinisinä rajoina.

Koskenmaantien (nyk. Hippoksenkatu) eteläpuolella näkyy Tampereen Hippoksen ravirata (1). Hipposkylä ei ole vielä lähtenyt rakentumaan keskellä erottuvaan metsikköön (2). Kissanmaalla (3) on vain peltuja ja metsää. Kuvassa näkyy myös Tampereen tiilitehtaan alue. (4).

Kuva 33. Hipposkylän alue vuonna 1966. Nykytilanteen rakenne ilmakuvaan päällä sinisinä rajoina.

Hipposkylää (1) on asuttu jo toista vuosikymmentä. Ensimmäisten Kissanmassun talojen (2) rakentaminen on aloitettu. Kissanmaan (3) ja Pellervonkadun ja Sammonkadun (4) alueet ovat valmistuneet.

Pohjakartta: © Tampereen kaupunki 2014
Ilmakuva: © Puolustusvoimien tiedustelukeskus 2011

Kuva 34. Lähialueiden valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY).

2.5 RAKENNETUN YMPÄRISTÖN ARVOT JA OMINAISPIIRTEET

VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄT ARVOKKAAT KULTTUURIYMPÄRISTÖT JA PAIKALLISET ARVOKOHEET

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt – inventointi (RKY) on Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen. Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskeva valtioneuvoston päätös on tullut voimaan 30.11.2000 ja sen tarkistus 1.3.2009. Valtakunnalliseen inventointiin valitut kohteet antavat alueellisesti, ajallisesti ja kohdetyyppittäin monipuolisen kokonaiskuvan Suomen rakennetun ympäristön historiasta ja kehityksestä. Inventointia tarkistetaan aika ajoin. Toistaiseksi alueella ei sijaitse yhtään RKY-kohdetta. Lähimmät RKY-kohteet ovat Kalevan kirkko ja kaupunginosa, Kalevankankaan hautausmaa ja lidesjärven länsipuolella sijaitseva Viinikka-Nekalan pientaloalue.

Paikalliset arvokohteet ovat rakennetun ympäristön inventoinneissa esille nousseita kohteita, joista osa on suojeltu kaavalla. Rakennuskannan inventoinnissa selvitetään systemaattisesti rakennuksen sijainnin, syntyhistorian, tyylin ja materiaalien, yksityiskohtien, menneisyyden ja nykyhetken tilannetta. Inventoinnin yhteydessä kohteet arvotetaan. Inventointien tarkoituksena on kartoittaa rakennuskulttuuria, jotta alueita suunniteltaessa arvokohteet tunnistetaan ja niiden suhteellinen arvo on paremmin arvioitavissa. Tässä työssä on huomioitu seuraavat selvitykset:

- Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998 (TKR)
- Hipposkylän korttelikortit 2010.
- Asuinalueiden inventointi ja arvottaminen (1940-1960-luvut). Hipposkylä, Rantaperkiö, Rahola, Järvensivu, Taatala j Rautaharkko (2011)
- Kissanmaa, rakennetun ympäristön inventointi 2007. (Hinrichsen)

Varsinaisella suunnittelualueella aiemmissa inventoinneissa todettuja kohteita on vain muutama; Hakametsän jäähalli, ja Hipposkylän kokonaisuus. Oheisessa kartassa (kuva 35.) on esitetty kaikki lähiympäristön inventoinneissa todetut arvokohteet.

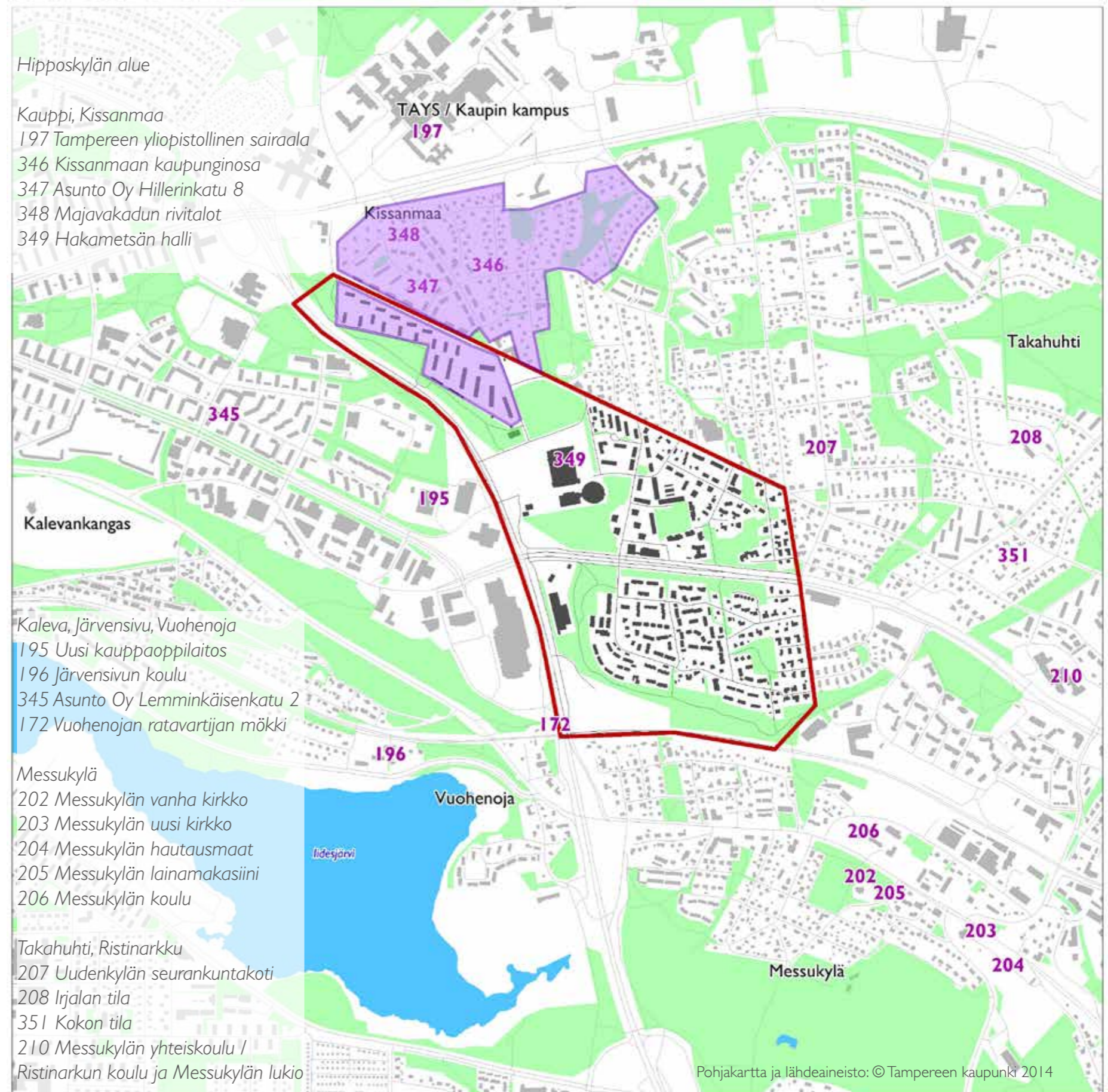
Hakametsän jäähalli (TKR 349)

Suomi sai järjestää jääkiekkoilun maailmanmestaruuskilpailut vuonna 1965 sillä edellytyksellä että kilpailupaikkana on käytettävissä jäähalli. Helsingin jäähallin rakentaminen viivästyi ja Tampere sai kisat järjestääkseen. Kaupunginvaltuusto päätti jo kesällä 1963, että Hakametsään rakennetaan jäähalli, mutta suunnittelu aloitettiin vasta vuotta ennen kisoja. Suomen ensimmäinen jäähalli otettiin käyttöön tammikuussa 1965 kuukautta ennen mm-kisoja. Jäähallin on suunnitellut arkkitehti Jaakko Tähtinen. Jäähallin kokonaisratkaisussa arkkitehtuuri ja rakenteet tukevat toisiaan. Ulkonäölle leimallisia piirteitä ovat satulapinnan muotoinen riippukatto ja päätyjen vinot vetotangot. Pääsisäänkäynnit sijaitsevat hallin kulmissa. Jäähallin katsomoiden alapuolella kiertävä pääkäytävä sijaitsee maanpinnan tasalla ja itse kenttä noin kolme metriä alempana. Hakametsän jäähalli rakennettiin vain MM-kisoja ajatellen ja suurin osa maanalaisista tilavarauksista otettiin käyttöön vasta vuosia myöhemmin. Suomen jääkiekkomuseo toimi Hakametsän jäähallissa vuosina 1979-2001, jonka jälkeen se muutti Vapriikkiin. Halli on jääkiekon SM-liigassa pelaavien Tapparän ja Ilveksen kotihalli (vuodesta 1965).

Hipposkylä ja Kissantassun kortteli

Hipposkylän suunnitelman tarkoituksena oli saada mahdollisimman suuri määrä pienten perheiden asuntaloja. Kylään rakennettavaa asuntotyyppiä kutsuttiin ns. Salmelan tyyppiä, koska sen oli suunnitellut rakennusmestari Väinö Salmela. Kylään rakennettiin 224 asuntoa ja siitä sai kodin n. 900 tamperelaista. Hipposkylä oli valmistuessaan Tampereen laajin vuokratuloalue. Talojen piirustukset tehtiin kaupungin rakennustoimiston arkkitehtiosastolla arkkitehti Bertel Strömmerin johdolla. Rakentaminen alkoi vuonna 1947 ja talot olivat valmiina jo vuoden 1949 aikana. Kokonaisuus on säilynyt pääosin yhtenäisenä ja muuttumattomana ja edustaa hyvin aikansa uudistuvaa kaavoitusta, arkkitehtuuria ja rakentamista. Kohde edustaa myös hyvin aikansa asumisihanteinta. Hipposkylän jatkeeksi rakennettiin 1960-luvulla 6-kerroksisia kerrostaloja Tampereen yliopistollisen sairaalan (1962) henkilökunnan tarpeisiin. Kerrostaloista muodostettiin Kissantassun ja Kissanpellon asunto-osakeyhtiöt. Alue on aikakaudelleen tyypillinen, mutta jatkaa myös hienosti viereisen Hipposkylän typologiaa.

Kuva 35. Aiemmissa inventoinneissa esille nousseet paikalliset arvokohteet. Numerointi perustuu Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998-julkaisuun. Hipposkylän ja Kissantassun alue on esitetty violetilla värillä ilman numerointia.

HAKAMETSÄN YLEISSUUNNITELMA-ALUEEN ARVOKOHTEITA

Yleissuunnitelma-alueella ei ole tehty kattavaa rakennuskulttuuri-inventointia. Tässä luvussa esiteltävät kohteet on kerätty maastokäyntien ja kirjallisuusanalyysien perusteella, eikä niistä ole tehty varsinaista rakennusinventointia. Kohteet eivät siis ole suoraan verrattavissa esimerkiksi Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998-inventoinnin arvokohteisiin. Tarkoituksena on ollut tunnistaa alueelle ominaisia arvokkaita rakennuksia ja paikkoja. Arvokohteita arvoettaessa on sovellettu Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen -raportissa esitettyjä kriteereitä seuraavasti:

Alueellinen yhtenäisyys

- rakennuskannan ajallinen yhtenäisyys
- kaupunkirakenteen ominaispiirteet

Paikallinen identiteetti

- alueen historia / kohteen historia
- asukasaktiiviteetti

Ympäristö- ja miljööravot

- kerroksellisuus
- asemakaavan / rakennuksen suhde luontoon ja topografiaan
- alueen / rakennuksen asema suurmaisemassa
- vihersuunnittelu, puistot kevytväylät, niiden hoidon aste
- virkistysalueiden saavutettavuus

Arkkitehtoniset arvot

- kaavoituksen laatu – hyvän asuin ympäristön toteaminen
- rakennuskannan laatu (yhtenäisyys, vaihtelevuus, tyypillisuus ym)
- alkuperäisen arkkitehtuurin säilyneisyys
- muutosten laatutaso

Kriteereitä on käytetty soveltaen sillä, samoilla kriteereillä on vaikea arvottaa aluekohteita, yksittäisiä rakennuksia ja historiallisen kaupunkirakenteen muotoja.

Kriteerien toteutuneisuutta on arvioitu kokonaisuutena. Arvioinnissa on painotettu alueen sisäistä kokonaisuutta. Arvotus on merkitty kohdealueiden kuvauksen yhteydessä seuraavasti:

- kohteeseen liittyy useita paikallisia arvoja
- kohteeseen liittyy paikallisia arvoja
- kohteeseen liittyy jotakin paikallisesti arvokasta

Kuva 36. Tässä selvityksessä yleissuunnitelma-alueelta havaittuja uusia arvokohteita, jotka eivät sisälly s. 24 listattuihin aiempiin inventointeihin.

UUDENKYLÄNKADUN 1960-70-LUVUN ASUINALUE

Uudenkylänkadun 1960-1970-luvun asuntoalueen yleiset alueet ovat toteutuneet ensimmäistä alueelle laadittua asemakaavaa noudatellen. Asemakaavan (Uudenkylän asemakaava nro 1096 vahvistettu 20.8.1958) on arkkitehti Pirkko Nieminen. Kaava on sovitettu alueen ympäristöön. Kadut nivELYvät sujuvasti Takahuhtintien pohjoispuoliseen vanhaan sarkajakoon perustuvaan katuverkkoon.

Uudenkylänkatu 1, 3, 4, 6 ja 7 (kartalla kohde 1) Rakennusliike Aulis Saarinen ja arkkitehtuuritoimisto Erkki Karvala ja Matti Silvennoinen, 1970-73

...

Arvot: alueellinen yhtenäisyys, paikallinen identiteetti, asemakaavarakaisu, arkkitehtuuri.

Tietyvästi Suomen ensimmäiset tilaelementtikerrostalot. Rakennukset on rakennettu rakennusmestari Aulis Saarisen jo 1960-luvulla kehittämällä AUSA-tilaelementtijärjestelmällä, jonka ideana oli koota tehtaalla mahdollisimman pitkälle valmiiksi yksi tai kaksi huonetta käsittäviä putkimaisia tilaelementtejä. Uudenkylänkadun kokonaisuus on ainoa Suomessa AUSA-tilaelementeillä toteutettu suurempi kokonaisuus ja siksi erityisen arvokas.

AUSA-järjestelmä on osa suomalaisen betonielementtirakentamisen historiaa. Elementtirakentamisen kehittämiseen osallistui 1950- ja 1960-luvuilla vain muutamia pioneereja. Suuressa rakentamisbuumissa kaikki meni kaupaksi, jolloin tekniikka ja talous nousivat tärkeimmiksi tavoitteiksi. Vasta vuonna 1968 aloitettiin Suomen Betonteollisuuden Keskusjärjestön toimesta betonielementtijärjestelmän kehittämistutkimus, jonka tuloksena syntyi standardoitu BES-järjestelmä. BES-järjestelmä perustui pääosin erilaisiin teoreettisiin tutkimuksiin. AUSA-järjestelmä oli elementtirakentamisessa aikaansa edellä. Se saavutti myös suurta kansainvälistä huomiota ja ehkä osin tästä syystä jäi Suomessa niin vähäiselle huomiolle. Aulis Saarisen yritys ajautui konkurssiin 1970-luvun puolessa välissä Saksan rakennuskohteen rahoitusvaikeuksien takia. AUSA-järjestelmän patentit ja kehitystyö siirtyi Lohjan Kalkkitehtaalle ja nimi muutettiin Lohja Box Unit-järjestelmäksi (myöhemmin LBU). (Seppänen 210, Väisänen 2005, Hytönen ja Seppänen 2009)

Kuva 37. Uudenkylänkatu 3:ssa sijaitsevat AUSA-elementtikerrostalot.

Rakennukset muodostavat kaupunkirakenteellisesti eheän kokonaisuuden Uudenmaankadun varteen. Kokonaisuuteen kuuluu sekä yhden rapun taloja että useamman rapun taloja. Ajalle tyypillisesti kohteen pihat ovat avoimia, eikä niitä ole erityisemmin rajattu aidoin tai rakennuksin. Pihat vallanneet autopaikat vähensivät hieman alueen viihtyisyyttä. Rakennuskokonaisuus on rakennushistoriallisesti merkittävä ja ainakin rakennusten julkisivuja on ylläpidetty. Rakennukset on sovitettu kaavamuutoksen kautta alkuperäiseen 1950-luvun kaavaan, joka perustui paljolti vanhoihin tilarajoihin.

Kuva 38. Uudenkyläkatu 8 Keltinkadun suunnasta.

Uudenkylänkatu 8 ja 12 (kartalla kohde 2)
Arkkitehti Gunnar Strömmer 1967 ja 1964.

•••

Arvot: alueellinen yhtenäisyys, identiteetti, asemakaavaratkaisu, suunnittelijalle harvinainen asuntorakentamisen kohde

Uudenkylänkatu 8 ja 12 ovat arkkitehti Gunnar Strömmerin suunnittelema (Seppänen 2010). Gunnar "Goony" Strömmer oli tamperelainen arkkitehti, joka tunnettiin laajalti myös jazzpianistina. Hänen isänsä oli arkkitehti Bertel Strömmer. Gunnar Strömmer toimi paitsi isänsä arkkitehtitoimistossa myös Tampereen kaupungin asemakaava-arkkitehtina (1966-77). Gunnar Strömmer ei suunnitellut kovinkaan monia asuinrakennuksia.

Rakennukset on sijoitettu Uudenkylän ensimmäisen asemakaavan (v.1958) mukaisesti Keltinaukion viereen siten, että ne rajaavat viheraluetta ja jatkavat tilarajoihin perustunutta, Uudenkylänkadun linjauksesta poikkeavaa koordinaatistoa.

Keltinkatu 4-6 (kartalla kohde 3)

Arkkitehtitoimisto Jarmo Kervinen 1965

•••

Arvot: alueellinen yhtenäisyys, identiteetti, asemakaavaratkaisu

Vaaleanpunaiset kerrostalot ovat arkkitehtitoimisto Jarmo Kervisen suunnittelema (Seppänen 2010). Rakennukset ovat valmistuneet tammikuussa 1965 ja toteuttavat Uudenkylän toista asemakaavaa vuodelta 1965.

Valmistumisaikansa perusteella kerrostalot ovat olleet varsinaista kisakylää ja vanhempaa omakotitaloasutusta lukuun ottamatta lähes ainoita rakennuksia vuoden 1965 jääkiekon MM-kisojen aikaan. Olisikin mielenkiintoista selvittää, onko näillä kerrostaloilla ollut jokin rooli MM-kisojen aikana?

Näiden rakennusten vaaleanpunaisesta pastellinsävystä on todennäköisesti johdettu myös 1970-luvun AUSA-talojen värimaailma. Väriyksen ja rakennuskorkeuden takia rakennukset istuvat hyvin 1970-luvun AUSA-kokonaisuuteen. Lamellitalot on asteltu L-muotoon ja ne rajaavat laajan piha-alueen, jonka keskelle on sijoitettu matalia autokatoksia. Rakennusten kulmauksessa on mielenkiintoinen tornirakenne. Tornin juurella toisen rakennuksen alimmassa kerroksessa on asukastila, joka on ilmeisesti hyvin suosittu.

Kuva 39. Keltinkatu 4-6 Uudenmaanpuiston suunnasta kuvattuna.

HAKAMETSÄ

Hakametsän alue on pääosin uudempaa pien- ja rivitaloasutusta, mutta alueella on säilynyt muutamia vanhempia rakennuksia. Alueella toiminut vuonna 1880 rakennettu Oy Tiili Ab:n tehdas alkoi 1800 ja 1900-luvun vaihteessa houkutella asutusta Vuohenojalta nykyisen Prisman suunnasta lähteneen Leipurinkadun varteen. Nykyinen Aarikkalankatu kulkee osin vanhan Leipurinkadun linjasta pitkin. Enemmistö Hakametsän asukkaista oli töissä tiilitehtaalla tai jossain tekemisissä leipomo-toiminnan kanssa. Tehdas ei työllistänyt talviaikaan, joten lisäelantoa haettiin naisten pyörittämästä leipomotoiminnasta. Hakametsän alueella on 1900-luvun aikana toiminut noin kymmenen leipomoa. (Kukkula 2004)

Kukkula-Ruohonen (kartalla kohde 4)

Aarikkalankatu 18

••

Arvot: identiteetti, kerroksellisuus, arkkitehtuuri

Asuinrakennus on rakennettu vuonna 1937 silloisen Leipurinkadun varteen. Se on säilynyt jokseenkin alkuperäisen kaltaisena.

Rakennus edustaa alueen vanhinta, vapaasti, ilman kaavaa syntynyttä entisen Leipurinkadun rakennuskantaa. Se on ulkoisesti säilynyt samannäköisenä valmistumisestaan lähtien. Arkkitehtonisesta näkökulmasta talo on melko tyypillinen aikakautensa edustaja.

Gauffin-Katjos (kartalla kohde 5)

Aarikkalankatu 22

•

Arvot: identiteetti, kerroksellisuus

Rakennus on vuodelta 1920, mutta julkisivu on kunnostettu täysin uuden näköiseksi. Talo on jäänyt aivan kiinni nykyiseen katulinjaan. Juhani Kukkulan (2004) mukaan palohälytys Hakametsässä tehtiin aikoinaan painamalla Gauffinin talon seinässä olevaa nappia.

Rakennus edustaa alueen vanhinta, vapaasti, ilman kaavaa syntynyttä entisen Leipurinkadun rakennuskantaa. Rakennuksen hahmo on säilynyt, mutta materiaalit ovat uusia.

Kuva 40. Asuinrakennus Kukkula-Ruohonen.

Kuva 41. Asuinrakennus Gauffin-Katjos.

Ulla Rohunen / Vapriikin kuva-arkisto

Eklundin leipomo (kartalla kohde 6)

Aarikkalankatu 24

•••

Arvot: identiteetti, kerroksellisuus, arkkitehtuuri

Eklundin leipomon perustajat olivat yksi Hakametsään ensimmäisinä muuttaneista perheistä. Eklundin leipomo aloitti vuonna 1904 Eklundien kotikeittiössä. Leipomorakennus on rakennettu ilmeisesti jo 1920-luvulla ja sitä on laajennettu useampaan otteeseen. Viimeiset laajennukset on ilmeisesti tehty 1960-luvulla, minkä vuoksi sivun 17 kartalla rakentamisvuosikymmeneksi merkitty 1960. Eklundit vuokrasivat leipomotilat 1980-luvulla Mikon Leipä Oy:lle, joka jatkoi leipomotoimintaa Aarikkalankadulla aina vuoteen 1992 saakka, jolloin leipomo siirtyi Atalaan suurempiin tiloihin. Hakametsässä ja Aarikkalankadulla toimintaa ei ollut mahdollista laajentaa tonttien pienen koon vuoksi. Nykyisin rakennuksessa toimii antiikkiliike ja muutamia pienyrityksiä.

Rakennus edustaa alueen vanhinta, vapaasti, ilman kaavaa syntynyttä rakennuskantaa sekä alueelle luonteenomaista leipomotoimintaa. Rakennus on toiminut pitkään leipomona ja sitä on laajennettu käyttötarkoituksensa mukaisesti. Rakennuksen arkkitehtoninen arvo on kärsinyt muutos- ja laajennusvaiheista, mutta pääjulkisivu on edelleen harmoninen.

Hakametsän Uusi koti -näyttelyalue (kartalla kohde 7)

Maljakuja, Ruukkukuja ja Kukkopillinkuja

•

Arvot: alueellinen yhtenäisyys, identiteetti

Tampereen Messut Oy järjesti Hakametsän jäähallialueelle paljon erilaisia messuja erityisesti ennen Pirkkahallin (1985) valmistumista. Messutoiminta näkyy myös Hakametsän asuinalueen rakentamisessa. Kevättalvella 1980 Hakametsässä avattiin Uusi koti -näyttely. Kuudentoista rakentajan pientaloihin ja sisustusratkaisuihin tutustui sen jälkeen kahden vuoden aikana 150 000 kävijää. Kävijämäärä on merkittävä ja kokonaisuus tuo mielenkiintoisen lisän Hakametsän kokonaisuuteen.

Kartalla kohteeseen on rajattu kaikki Maljakujaan, Ruukkukujaan ja Kukkopillinkujaan liittyvät tontit rakennuksineen. Kaikki nämä rakennukset eivät kuulu Uusi koti-kokonaisuuteen ja tarkemman rajauksen tekeminen vaatii lisäselvityksiä. Kokonaisuus on ajallisesti yhtenäinen ja edustaa hyvin aikansa arkkitehtuuria. Messu- ja näyttelyrakentaminen tuo kohteelle aivan oman identiteettinsä, vaikka rakennusryhmä ei juurikaan erotu muusta alueesta. Rakennusten arvottaminen ja alkuperäisyyssasteen arvioiminen vaatii tarkempia selvityksiä.

Kuva 42. Eklundin leipomo.

Kuva 43. Uusi koti -näyttelyaluetta keväällä 1980, keskellä näkyy Ruukkukuja, taustalla Harankatu.

© Jukka Kuusisto

©Maanmittauslaitos 1937

Kuva 44. Messukylän pitäjänkartta vuodelta 1937.

UUSIKYLÄ

Uudenkylän metsäsarka (kartalla kohde 8)

...

Arvot: identiteetti, ympäristö- ja miljööravot

Tampereen teollistuessa vauhdilla rakentamiseen tarvittiin paljon tiiliä. Valtaisa tiilien kysyntä synnytti silloiselle Tampereen ja Messukylän raja-alueelle useita tiilitehtaita. Pellot olivat savipohjaisia ja hiekkaa saatiin peltoja halkovasta harjusta. Yksi näistä tiilitehtaista, 1880-luvulla rakennettu Oy Tiili Ab, sijaitsi Yli-Huikkaan talon mail-la samoihin aikoihin rakennetun Jyväskylän radan varressa. Tehdas tunnettiin myös Huikkaan tehtaana. Peltojen lisäksi Huikkaan tilaan kuului pitkä metsäsarka, joka ulottui aina Näsijärven rantaan asti. (Heiskanen ja Luoto 2004).

Tämän metsäsaran hahmo erottuu edelleen kartalla – tosin rakennettuna. Vuonna 1934 tästä pitkästä kapeasta sarasta lohkottiin kymmeniä tontteja. Tonttirivi ulottui lähes Pirunvuorelle Kauppi-Niihamaan saakka. Vaikka asutus ei pääosin toteutunutkaan, näkyy tonttirivi vielä Messukylän kartassa vuodelta 1937 asutukseksi merkittynä. (Rasila 1992). Selkeimmin alue erottuu nykyisten Tiilikadun – Ojarinteenkadun ja Yli-Huikkaankadun rajaamana asuinalueena, Sammon valtatie eteläpuolella rakenne ei ole yhtä selkeästi tunnistettavissa.

Kohteen kertomus alueen historiasta on merkittävä. Koska kyseessä on kaupunkirakenteellinen kohde, se ei juurikaan erotu maastossa, mutta kartalla ja ilmakuvissa rakenne on hyvinkin selkeä. Rakenteen säilymisestä lienee kiittäminen alueen ensimmäistä asemakaavaa vuodelta 1951. Rakennuskanta on pääosin uudempaa, 1960- ja 1970-luvuilla rakentunutta omakotitaloasutusta.

Koskenmaantie (kartalla kohde 9)

...

Arvot: identiteetti, ympäristö- ja miljööravot

Koskenmaantie on ollut vanhastaan kulkureitti Takahuhtin ja Tammerkosken kylien välillä. Alun perin tie on ollut pelkkä polku, mutta viimeistään 1700-luvulla se on rakennettu kärrypoluksi. 1900-luvun alussa tie levennettiin – rakennettiin uudestaan. Tampereen kaupunki rakensi tieosuuden kaupungin rajalta Tammelantorille. Kiistelty tie sai vuonna 1909 yleisen maantien statuksen. Vanha tienlinjaus näkyy edelleen aluerakenteessa Hakametsän kohdalla. Tie alkaa Takahuhtin kylästä Takahuhdintienä ja jatkuu Kissanmaalle Hippoksenkatuna. Tartonpuiston kohdalla vanha tienlinjaus katkeaa hetkellisesti. Koskenmaantien varteen syntyi Takahuhtin kantatilojen maille Takahuhtin kylän ulkopuolelle tamperelaisten rakentama asuinalue Uusikylä 1900-luvun alkupuolella. (Törmälä 2003, Hilden 1996, Rasila 1992)

Kosken maantie oli vielä 1960-luvulla selkeästi alueen pääreitti, joka menetti paljolti liikenteellistä merkitystään kun Sammon valtavyylä rakennettiin ja yhteys keskustaan katkaistiin valtavyylillä pohjoisessa. Koskenmaantiellä on ollut suuri merkitys alueelle historian eri vaiheissa. Tie on ollut paikallisille ylpeyden aihe ja sen varrelle on rakentunut suuri osa koko alueen historiasta.

Kuva 45. Näkymä Takahuhdintieltä Keltinkadun risteyksestä kaakkoon.

Veikko Haukkavaaran ateljee (kartalla kohde 10) **Ojarinteenkatu 4**

••
Arvot: identiteetti

Veikko Haukkavaara oli itseoppinut tamperelainen taiteilija, joka tunnettiin erityisesti metallinpalasista hitsatuista eläinveistoksista (Tampereen taidemuseo 2013). Vuonna 1973 Haukkavaara osti tontin Uudestakylästä, jolle hän sai luvan rakentaa poikkeuksellisen korkean omakotitalon, jotta ateljeehen saatiin riittävästi tilaa. Taiteilija työskenteli ateljeessa kuolemaansa (2004) saakka. Omakotitalon piha on edelleen täynnä hänen töitään. Piha on ollut paikallinen nähtävyys 1970-luvulta saakka. (Törmälä 2003).

Kohde on erityislaatuinen lähinnä pihalle sijoitettujen veistosten ja osaltaan ateljee-toiminnan vuoksi. Tampereen kaupunki omistaa joitakin Haukkavaaran töitä, jotka on sijoitettu julkisiin kohteisiin.

Leivon leipomo ja työntekijöiden vuokratilat

(kartalla kohde 11)

•
Arvot: identiteetti

Uudenkylän ja Hakametsän alueella toimi erityisesti 1900-luvun alkuvuosikymmeninä useita pienleipomoita, joista leipiä toimitettiin pitkin Tamperetta. Leivon Leipomo on näistä leipomoista ainoa, joka on edelleen toiminnassa samalla paikalla missä aloittikin. Leivon perheleipomo perustettiin vuonna 1913 Kyrölän talosta vuokratulle tontille. Leipomon kasvaessa ja menestyessä Leivot ostivat vuokraamansa tontin ja vuosien varrella lisää maata tontin ympäristöstä. Leipomo on pysynyt nykyisellä paikallaan koko 100-vuotisen toimikautensa ja pyrkii muokkaamaan toimintojaan niin, että se voi toimia jatkossakin asutuksen keskellä. Nykyisessä leipomorakennuksessa on osia ainakin 1960-luvulta saakka, viimeisin laajennus on vuodelta 2007. Leipomon yhteydessä on toiminut kahvila Leivonpesä 50-luvun puolesta välistä. (Wacklin 2013.) Leivon leipomo ei rakennuksena ole mitenkään erityisen arvokas, mutta itse leipomolla on merkittävä rooli alueen historiassa.

Leivon Leipomo rakensi työntekijöilleen vuokratiloja Takahuhdintien varteen 1970-luvun alussa. Ajatuksena oli, että työntekijöiden rekrytointi helpottuu kun vuokra-asuntoa voidaan tarjota samalla. Rakennukset olivat Aulis Saarisen rakennusliikkeen AUSA-elementtitaloja. Leivo luopui vuokrataloista vuonna 2001 ja ne myytiin yksityisille ostajille. (Wacklin 2013). Rakennukset sijaitsevat Kyrölänkadun ja Takahuhdintien kulmassa.

Kuvat 46 ja 47. Veikko Haukkavaaran teoksia Ojarinteenkadun omakotitalon pihalla. Kala-aiheisen veistoksen takana näkyvät ateljeen korkeat ikkunat.

Kuva 48. Leivon leipomon pih-alueetta vuonna 1965.

Kuva 49. Toinen Leivon leipomon 1970-luvulla rakennuttamista työntekijöiden vuokra-taloista osoitteessa Takahuhdintie 46.

Ylisen talo (kartalla kohde 12)

Takahuhdintie 30

•
Arvot: identiteetti, kerroksellisuus

Talossa on toiminut kyläläisiä palvellut suutarinverstas (n. 1960-68). (Törmälä 2003). Rakennus edustaa alueen vanhinta, ilman kaavaa, entisen Koskenmaantien varrelle syntynyttä rakennuskantaa sekä paikallista yritystoimintaa.

Rinteen kauppa (kartalla kohde 13)

Takahuhdintie 28

••
Arvot: identiteetti, kerroksellisuus, arkkitehtuuri

Talo on rakennettu 1930-luvulla ja siinä toimi eri kauppaliikkeitä aina 1930-luvulta 1970-luvun loppupuolelle saakka, jolloin tila vuokrattiin Osuuspankille, joka toimi paikalla kymmenisen vuotta. (Törmälä 2003). Rakennus edustaa alueen vanhinta, ilman kaavaa, entisen Koskenmaantien varrelle syntynyttä rakennuskantaa sekä paikallista yritystoimintaa.

Tammisen leipomo / Vilkmanin talo (kartalla kohde 14) **Takahuhdintie 12**

•
Arvot: identiteetti, kerroksellisuus

Tälle paikalle on rakennettu Uudenkylän ensimmäinen asuintalo 1890-luvun alkupuolella. Kylän ensimmäinen asukas oli muurari Konsta Vilkman perheineen. Vilkmanin perhe oli aloittanut leipomotoiminnan jo edellisessä asuinpaikassaan, mutta uusi elintarvikelaki kielisi 1900-luvun vaihteessa ammattimaisen leipomoliikkeen harjoittamisen tavallisen asunnon yhteydessä. Siksi Vilkmanit hankkivat maata Uudenkylästä ja rakensivat uuden leipomon, jonka yhteyteen tuli myös perheen asunto. Ilmeisesti myöhemmin tehtiin määräys, jonka mukaan leipomolla täytyy olla tietty korkeus. Vilkmanien leipomo ei täyttänyt näitä mittoja ja rakennukset purettiin ja niiden tilalle rakennettiin uusi leipomo, joka lienee se rakennus, joka paikalla nykyään on.

Vilkmanin perheen lapsista suurin osa päätyi perustamaan omia leipomoita lähiseudulle, mm. Leivon leipomon. Vilkmanin leipomon lopetettua paikalla jatkoi saman perheen perustama Tammisen leipomo vuodesta 1934 alkaen. Leipomotoimintaa jatkettiin kotileipomotoimintaa aina vuoteen 1975 asti, jonka jälkeen talo muutettiin asuintaloksi. (Törmälä 2003, Wacklin 2013).

Rakennus edustaa alueen vanhinta, vapaasti, ilman kaavaa rakennettua rakennuskantaa sekä paikallista leipomotoimintaa. Rakennuspaikalla on asutushistoriallista arvoa.

KISSANMAA

Naula (kartalla kohde 15)
Unto Hietanen (1969)
Kissantassu

Selvitysalueella ei juuri sijaitse julkisia taideteoksia. Osasyynä tähän lienee se, että alueella ei sijaitse julkisia palveluita kuten kouluja, joihin näitä voisi sijoittaa. Alueen ainoa julkinen taideteos on tamperelaisen kuvanveistäjän Unto Hietasen teräsbetoniveistos Naula (1969), joka sijaitsee Kissanmaantien ja Hippoksenkadun kulmauksessa Kissantassun kerrostalojen ja liikenne­rakennuksen välissä sijaitsevalla pienellä aukiolla. Tampereen kaupungin omistuksessa on kymmenkunta Hietasen julkista teosta, niiden lisäksi Kalevankankaan hautausmaalla on useita Hietasen tekemiä hautamuistomerkkejä.

Betonivalu­veistoksen ideana on symbolisesti yhdistää asunto­alueen rakennuksia ja ihmisiä. Teos on jäänyt ympäröivän kasvillisuuden varjoon.

Kuva 53. Unto Hietasen veistos Naula.

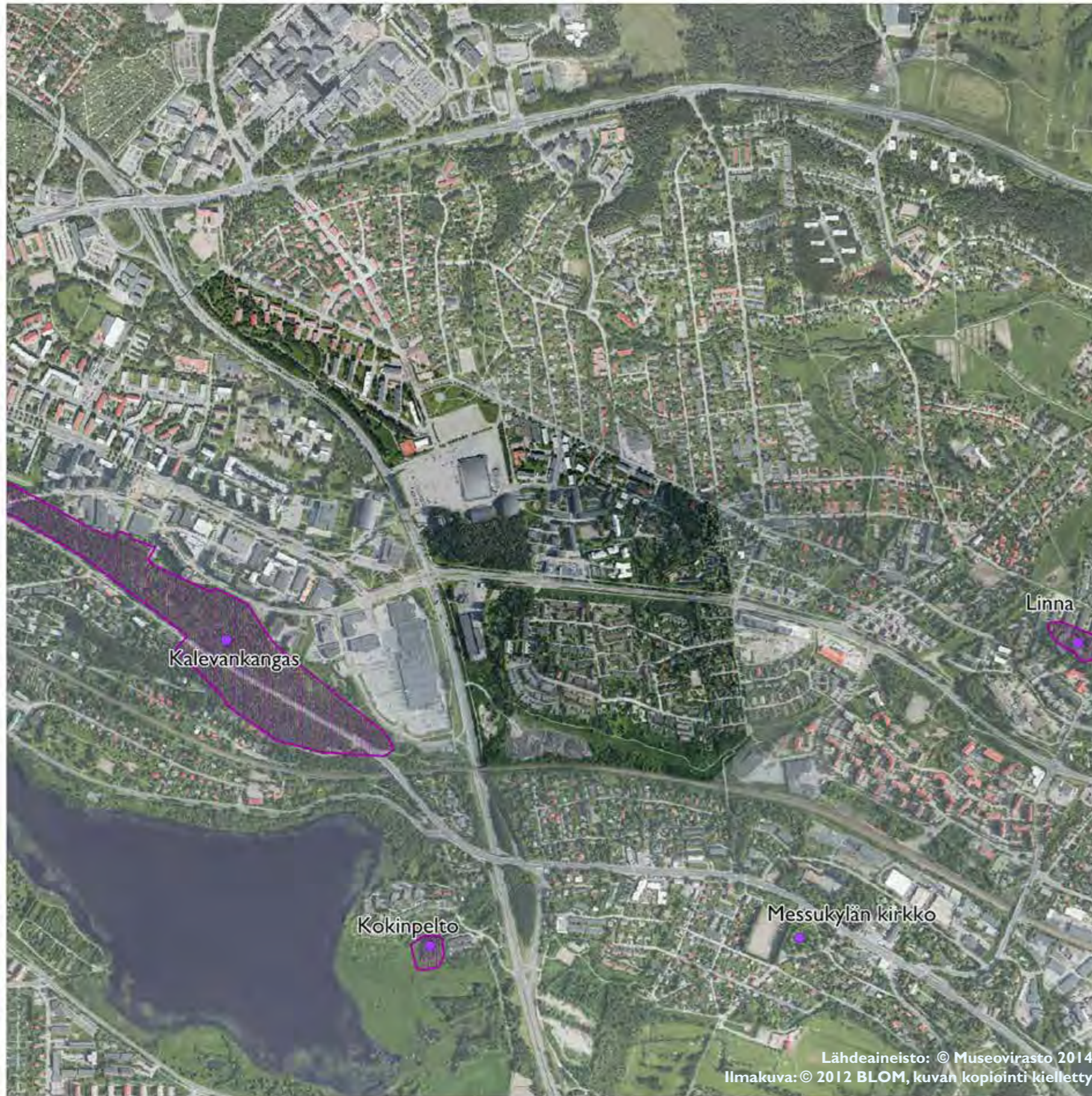
Kuva 50. Ylisen talo.

Kuva 51. Rinteen kauppa vuonna 1937.

Kuva 52. Tammisen leipomo / Vilkmanin talo.

2.6 ARKEOLOGISET ARVOT

Selvitysalueella ei ole tunnettuja muinaisjäännöksiä. Takahuhdin historiallisen kylän alueelta on löytynyt merkkejä sekä kivistä että rautakautisesta asutuksesta. Alueen länsipuolelle jäävän Kalevankankaan alueelta on löytynyt muinaisjäännökseksi katsottavia hiilimiluja ja merkkejä vuoden 1918 sodan tapahtumista. Kalevankankaan alueella käytiin "Kiirastorstain suurtaistelu", joka oli sisällissodan suurimpia taisteluja (Voionmaa 1935) ja alue on inventoitu kiinteäksi muinaisjäännökseksi historiallisena taistelupaikkana. Selvitysalueella ei ole tehty kattavaa arkeologista inventointia.

Kuva 54. Lähialueen arkeologiset arvokohteet.

2.7 YHTEENVETO

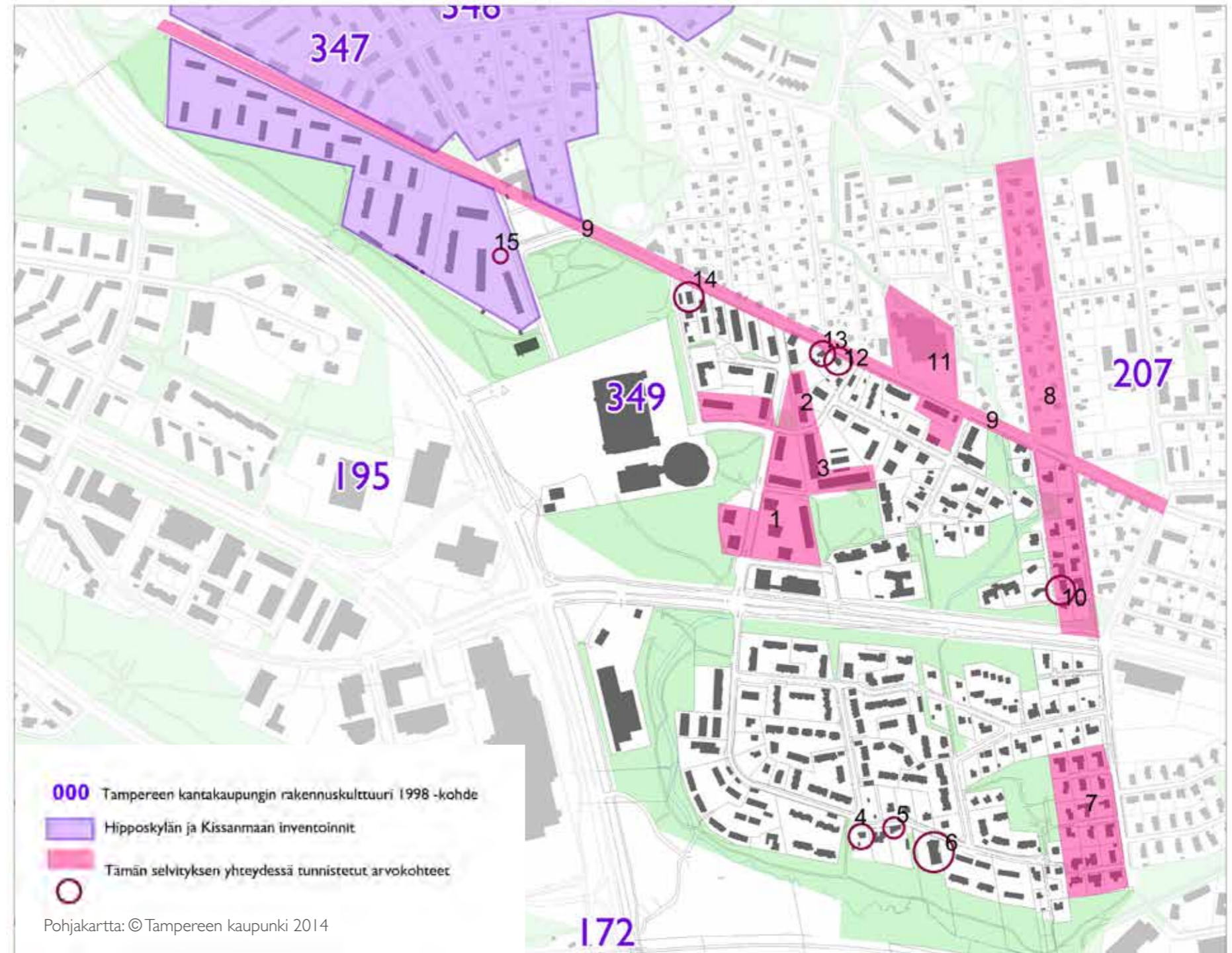
Selvitysalueella on tehty useita eritasoisia inventointeja ja selvityksiä. Viereiseen karttaan on koottu kaikki tässä luvussa esitetyt arvokohteet.

Kulttuurihistoriallisesti tai rakennushistoriallisesti arvokkaimpia kohteita ovat Hakametsän jäähalli ja Hipposkylän puukerrostalokokonaisuus. Hakametsän jäähallia ei ole suojeltu asemakaavalla. Ympäristön rakentuessa ja mahdollisesti myös jäähallin käyttötarkoituksen muuttuessa rakennuksen suojelu on entistä tärkeämpää. Hakametsän halli ja Helsingin jäähalli ovat oman vuosikymmenensä ainoat jäähallit, eikä niistä kumpaakaan ole suojeltu. Jääkiekkoilu on siirtynyt sisätiloihin vasta 1960-luvun puolessa välissä ja jäähallit ovat olleet ahkerassa käytössä ja niihin on tehty muutoksia tarpeen mukaan. Tätä historiaa vasten lienee kuitenkin mahdollista, että Hakametsän halli nostetaan valtakunnalliseksi arvokohteeksi. Hipposkylän ja Tampereen muiden merkittävien jälleenrakennuskauden vuokratalokokonaisuuksien asemakaavalliseksi suojelemiseksi on tehty valtuustoaloite.

Vaikka selvitysalue onkin rakenteeltaan hajanainen, sieltä löytyy paikallisesti merkittäviä kohteita. Uudenkylän metsäsarka, vanha Kosken maantien linjaus ja Hakametsän Uusi koti-messualue ovat hyviä esimerkkejä alueen pitkästä historiasta. Uudenkylän ja Hakametsän vanhimman asutuksen jäänteet ovat yksittäisiä kohteita, joissa rakennukset eivät pääosin ole arkkitehtonisesti arvokkaita. Alueen luonteesta johtuen rakennuksia ei ole ollut suunnittelemassa nimekkäitä arkkitehteja vaan, ne on rakennettu ja suunniteltu omin ja kyläläisten voimin. Sen sijaan Uudenkylän kerrostaloaluetta ovat jo olleet suunnittelemassa tamperelaiset arkkitehdit. Erityisen mielenkiintoisia ovat koko Suomessakin ainutlaatuiset AUSA-elementtitalot.

Aluetta kehitettäessä voisi kaupunkirakenteeseen miettiä sopivia paikkoja kaupunkikuvaa virkistävälle taideteoksille. Alueen historian huomioon ottaen aihepiirejä on useita, jääkiekkohistoriaa kunnioitettava muistomerkki sopisi hyvin jäähallin läheisyyteen – varsinkin kun Liiga-pelit siirtynevät Hakametsän hallista suunnitellulle Keskusareenalle. Myös alueen merkittävää leipomohistoriaa olisi aihetta muistaa muutoinkin kuin kadunnimissä.

Luvussa 7 on esitetty alueen arvokkaimpien kohteiden luokittelu alueen jatkosuunnittelua varten.

Kuva 55. Yhdistelmäkartta luvussa esitetyistä arvokohteista.

Ensio Kauppila / Vapriikin kuva-arkisto

Kuva 56. Kissanmaan omakotitaloaluetta vuonna 1956. Etualalla Tapiolanpuisto.

3.1 ASUMISEN HISTORIA HAKAMETSÄSSÄ

Alue oli pääosin pitkään metsää, asuttamonta peltomaata ja lopulta osin myös savenottoaluetta läheisille Tiilitehtaille. Asumisen historian voidaan katsoa alkaneen, kun Uusikylään Takahuhdin kantatilojen ympärille alkoi nousta pientalomuotoista uudisasutusta 1900-luvun alkuvuosina. Monet asukkaista olivat Tamperelaisten tehtaiden työläisiä, jotka vuokrasivat tontteja Koskenmaantien tuntumasta. Tätä Messukylän suurpitäjän uusinta kylää alettiin puhekielen kautta virallisesti kutsua Uusikyläksi. Messukylän suurpitäjä liitettiin Tampereen kaupunkiin vuonna 1947, jolloin alueelle oli jo rakennettu nykyinen pientaloasutus. Messukylään, Hataanpään kartanolle kuulunut Hipposkylän alue oli kuitenkin jo vuoden 1920 liitoksessa liitetty osaksi Tampereen kaupunkia. Myös Hakametsään syntyi ensimmäisiä asuntoja jo 1920-luvulla.

Toisen maailmansodan jälkeen tehdaskaupunki Tampereen väkiluku kasvoi huomattavaa vauhtia ja aikakauden ideologian mukaisesti väestöä ohjattiin hajakeskitetyille asuinalueille. Tällä oli merkittävä vaikutus myös tarkasteltavana olevan alueen kehittymiseen. Tämän ohella jälleenrakennuskausi, pula-aika, elementtitekniikan kehittyminen, liikenteellinen murros ja kaupan toimintojen keskittyminen liikenneväylien varsille vaikuttivat alueen asumiseen ja elämäntapoihin merkittävästi 1940–1960 -luvuilla. Pula-ajalta näkyvin muisto on Hipposkylän 225 yksiötä käsittävät kaksikerroksiset puutalot, jotka rakennettiin sodan jälkeen hätäapuasunnoiksi vuosina 1948 ja 1949. Alueen palvelut sijoitettiin asuinrakennusten kivijalkaan ja yhteinen sauna erilliseen rakennukseen. Vielä 1950-luvulla rakentamiselle tyypillistä oli asuntojen sijoittaminen työpaikkojen lähelle, mikä näkyy alueella erityisesti vuonna 1961 TAYSin työntekijöille kaavoitetussa Kissantassun kerrostaloalueessa. 1960-luvulta alkaen auton yleistymisen kulkumuotona ja palveluiden keskittyminen liikenneväylien varsille alkoi muodostaa asuinalueista nukkumalähiöitä. Tämä näkyi myös Kissanmaan, Hipposkylän, Uudenkylän ja Hakametsän lähipalveluiden ja pikkukauppojen katoamisena.

Hakametsän yleissuunnitelman tarkastelualue jakautuu historiansa perusteella karkeasti neljään arkkitehtonisesti ja asumiseltaan toisistaan poikkeavaan kokonaisuuteen: Tampereen jäähallin luoteispuoleiseen Hipposkylään, itäpuoleiseen Uuteenkylään, eteläpuoleiseen Hakametsään ja itse hallialueeseen. Alueilla on omat historiansa ja

koko aluetta koskevaa yhteistä identiteettiä Hakametsän hallia ja pientalovaltaisuutta lukuun ottamatta ei varsinaisesti ole. Alueet ovat rakentuneet eri aikoihin ja lisäksi niitä halkovat väylät jakavat kaupunkirakennetta. Hakametsän jäähallin läheisyydessä sijaitsevat rakennukset ovat rakentuneet 1960- ja 1970-luvuilla, Hipposkylän puutalot 1948 ja 1949, TAYS:n työsuhteasunnot 1961 ja Hakametsää leimaavat rivitalot pääosin 1980-luvulla. Messukylän perinneseuran näkemyksen mukaisesti selvitysalueella ei ole Messukylän identiteetin ja kulttuurin kannalta merkittäviä kohteita vaikka alue on ollut ennen hallinnollisesti osin Messukylää.

Tarkastelualueen sosiaalinen profiili on hajanainen. Asukkaat ovat organisoituneet omiin yhdistyksiinsä, joiden jäsenet ja aktiiviset toimijat ovat pääasiassa ikääntyneempää väestöä. Aluerajat ylittävää yhteisöllisyyttä ei ole. Kissanmaalla toimii Kissanmaan omakotiyhdistys, Uusikylässä Uusikylän omakotiyhdistys ja Hakametsässä Hakametsän asukasyhdistys. Eri aikoina eri alueilla alkanut asutus on johtanut myös toisistaan poikkeaviin ikärakenteisiin (Taulukko 1). Ikärakenteen ja paikallisten asukkaiden haastattelujen perusteella voidaan todeta, että Kissanmaalla on hiljattain tapahtunut sukupolvenvaihdos ja Uudessakylässä ja Hakametsässä se on alkamaisillaan. Uudessakylässä on yhä joitakin alkuperäisiä tai alkuperäisten asukkaiden jälkeläisiä, ja erityisesti ikääntyneempi väki kokee vahvaa yhteisöllisyyttä. Myös Hipposkylän puutaloissa asuu joitakin alkuperäisiä asukkaita, jotka ovat tyytyväisiä asuinympäristöönsä. Heillä on käytössään talojen keskellä yhteistila. Asukkaiden vaihtuvuus Hipposkylän puutaloissa on n. 20 % vuodessa, mikä on Tampereen vuokra-asuntojen tyypillistä keskitasoa.

Alueen asukkaiden lisäksi sen merkittävimmät käyttäjät ovat Hakametsän jäähallia käyttävät jääurheilijat, lentopalloilijat ja alueella järjestettävien tapahtumien yleisö. Suunnittelualueen merkittävin leimaava tekijä onkin suunnittelualueen keskellä sijaitseva Hakametsän jäähalli ja siihen liittyvät liikuntatoiminnot.

Kuva 57. Hakametsän aluetta vuonna 2001.

Taulukko 1. Tarkastelualueen asukasmäärät ja asukkaiden ikäjakauma. Lähde: Tampereen väestö 31.12.2012 ikäryhmittäin ja osa-alueittain. Tietotuotannon ja laadunarvioinnin julkaisuja BI 1/2013.

Alue	Asukkaita	Keski-ikä	Suurin ikäryhmä
Tampere	217 421	40,5	25-39 (51 936)
Messu	14 076	42,8	25-39 (2667) ja 50-64 (2655)
Kissanmaa	2 650	38	16-24 (642) ja 25-39 (646)
Uusikylä	1 292	47	50-64 (282)
Hakametsä	812	46,1	50-64 (142)

3.2 LIIKKUMINEN, URHEILU JA VAPAA-AIKA NYT JA ENNEN

Suunnittelualueen urheilu ja vapaa-ajan tapahtumat keskittyvät voimakkaasti Tampereen kenties tunnetuimpaan urheilupaikkaan, jäähalliin. Alueen maamerkinä toimiva Hakametsän halli on ollut alkuajoistaan lähtien merkittävä jääkiekkokansan henkinen keskus, Suomen ensimmäinen jäähalli ja ensimmäisten Suomessa järjestettyjen jääkiekon EM ja MM -kisojen tapahtumapaikka.

Hallissa on jääkiekon lisäksi järjestetty jo valmistumisvuodestaan lähtien monipuolisia urheilu- ja kulttuuritapahtumia. Tällaisia olivat esimerkiksi vuonna 1965 järjestetyt Kreikkalais-Roomalaisen painin MM-kilpailut ja kansainvälinen nyrkkeilyottelu, Tampere-päivän lastenjuhla, vuonna 1969 järjestetty Muotishow ja vuosittaiset LOMA-messut 1960-luvun puolivälistä lähtien. Alkuvaiheen jälkeen areenaa on käytetty mm. konserteissa, koiranäyttelyissä, nuorten tapahtumissa, autonäyttelyissä ja taiteilijaryhmien esiintymispaikkana. Areenan pääasiallinen käyttötarkoitus on kuitenkin aina ollut jääkiekon pelaaminen ja hallissa on aina 1965 vuoden jääkiekon EM ja MM -kisojen jälkeen järjestetty lukuisia maaotteluita ja liigapelejä. Nykyisin hallin toiminnasta on n. 90 % jääurheilua, joista pääosa on Ilveksen ja Tapparan harjoituksia ja liigaotteluita. Kesällä hallissa pelataan myös kansainvälisen tason lentopallo-otteluita. Lisäksi

hallissa järjestetään satunnaisia konsertteja ja taitoluistelunäytöksiä. Hallin vierustalla sijaitsee pienemmät Hakametsän 2- ja 3-hallit, joissa harjoittelee ja pelaa Suomi-sarjassa olevan KOOVEEn lisäksi junioritason jääkiekkoilijat. Tapahtumien yhteydessä ja kesäisin myös parkkialueella järjestetään monimuotoista toimintaa, kuten rantalentopalloa, katulätkää ja kirpputoreja. Muista tapahtumista erillään järjestetyt kirpputorit eivät kuitenkaan vielä ole löytäneet täysin paikkaansa. Hakametsän hallien läheisyydessä sijaitsee myös tenniskäytössä oleva kuplahalli, pieni jalkapallokenttä ja Hervannan valtavyhlän länsipuolella sisäliikuntakäytössä oleva Tampere-areena. Yhdessä nämä muodostavat alueesta kulttuurisesti merkittävän liikuntakeskittymän.

Tarkastelualue sijaitsee hyvien runkoyhteyksien varrella ja joukko- liikenteellä on autopainotteisesta pientaloasumisesta huolimatta alueella vahva perinne. Erityisesti ikääntyvälle väestölle tulisi myös jatkossa tarjota hyvät julkisen liikenteen yhteydet palveluiden äärelle. Alueen merkittävimmät liikkumisen haasteet liittyvä kuitenkin jäähallin aiheuttamaan liikennekuormaan. Liigaotteluiden aikana pysäköinti ja läpiajoliikenne erityisesti Kissanmaalla lisääntyy ja aiheuttaa satunnaisia häiriöitä, kuten pelastusteiden tukkimista. Asukkaat suhtautuvat tästä huolimatta hallin toimintoihin ja siihen liittyvään ajoneuvoliikenteeseen pääsääntöisesti suopeasti. Turvallisuusnäkökulmasta liikenteen ohjaamista tulisi kenties selkeyttää.

Merkittävä kaupunkikuvallinen ja kulttuuriympäristöön liittyvä liikumisen näkökulma on hallille kulkemiseen ja sen ohittamiseen käytetyt reitit. Pääasiallinen autoliikenne hallille on ohjattu Hervannan valtavyhlältä, josta pääsee tapahtumien aikaan molemmista suunnista kääntymään hallin parkkialueelle. Halli on viitoitettu tieltä näkyvästi, mutta se myös näkyy valtavyhlälle molemmista suunnista ajettaessa ja toimii alueellisena maamerkinä. Hallille on ajoyhteys myös Sammon valtatieen kautta. Julkisilla liikennevälineillä liikkuvat kävijät ovat perinteisesti saapuneet hallille Sammonkadulta jäähallin raitin tunnelia pitkin Hervannan valtavyhlän ali. Bussilinja 25:n pysäkki kauppaoppilaitoksen kohdalla on ollut pitkään jääkiekkokansalle tuttu pysäkki, jonne ulotettiin myös aikoinaan Tampereella käytössä olleet johdinauto-linjat.

Hallin lisäksi alueen viheralueet ovat suosittuja virkistysalueita ja vapaa-ajan paikkoja. Puistomaisuus leimaa erityisesti Kissanmaan alueen identiteettiä. Alueen merkittävimmät asukkaiden suosimat viherkohteet ovat Tapiolan puisto ja Kyläojan-Vuohenojan varren virkistysreitti, jonka varrella erityisesti Sandelinin puisto koetaan tärkeäksi.

Kuva 58. Jäähallialueen vieressä sijainnut ns. "Vapaa-ajan maa" purettiin, kun Hervannan valtavyhlä rakennettiin.

Kuva 59. Suomi - Slovenia ottelu Hakametsän hallissa vuonna 2003.

Kuva 57. Hakametsän jäähallialuetta idästä päin vuonna 2001.

HAKAMETSÄ JÄÄKIEKKOPYHÄTTÖNÄ

Tampere on suomalaisen jääkiekkoilun kehto, moni jääkiekon historiallisista virstanpylväistä on saavutettu juuri Tampereella. Tarinan mukaan Suomen luistinliiton puheenjohtaja Yrjö Salminen toi talvella 1926 nipun Kanadasta hankkimiaan jääkiekkomailoja seuransa Tampereen pyrintöjen junioreille ja tästä alkoi varsinainen jääkiekon historia Suomessa. Jääpallo pysyi suosituimpana talvilajina vielä pitkään ja ennen sotia jääkiekkoa pelattiinkin pääosin vain Helsingissä, Tampereella ja Turussa. 1950-luvulle tultaessa jääkiekon suosio lisääntyi ja Suomen ensimmäinen tekojäärata rakennettiin Tampereelle Koulukadulle vuonna 1956. Helsingin ensimmäinen tekojäärata valmistui vasta kaksi vuotta myöhemmin.

Helsingin jäähallin valmistumisen viivästyessä ja Suomessa järjestettävien MM-kisojen ollessa uhattuna Suomen jääkiekkoliitto kertoi asiasta Tampereen silloiselle kaupunginjohtajalle Erkki Lindforsille, joka ilmoitti, että halli rakennetaan Tampereelle ja kisat pidetään täällä.

Kaupunginvaltuusto oli jo aiemmin (1963) tehnyt päätöksen jäähallin rakentamisesta Hakametsään, mutta varsinainen suunnittelytyö oli vasta aloitettu. Kun hallia alettiin rakentaa, vain osa rakennuspiirustuksista oli valmiina. Suunnitelmia tehtiin rakentamisen edetessä ja arkkitehti Tähtinen esitti suunnitelmansa ensin jääkiekkoväelle, jotta hallin käyttäjäkunnan tarpeet tulisivat huomioitua. Jäähalli valmistui suunnitelmineen noin kymmenessä kuukaudessa.

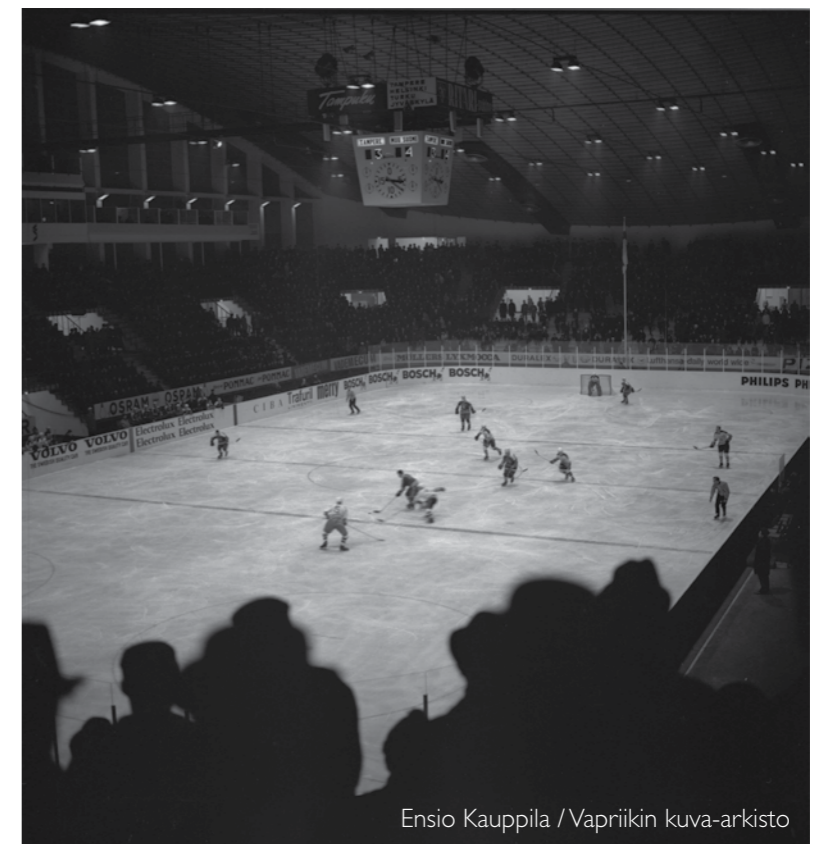
Hakametsän hallin avajaiset pidettiin tammikuun 29. päivänä 1965 ja niiden yhteydessä pelattiin ensimmäinen jääkiekko-ottelu - Tampere - "Muu Suomi". Maaliskuussa 1965 hallissa pelattiin MM-kisojen 28-ottelua. Myöhemmin hallissa on pelattu MM-turnausotteluita, vaikka Tampere ei vuoden 1965 jälkeen olekaan yksin saanut järjestää MM-turnausta.

Silloiset tamperelaiset sarjajoukkueet Ilves, Tappara ja Koovee siirtyivät pelaamaan uuteen Hakametsän jäähalliin heti vuonna 1965. Alun perin Tampereella pohdittiin Koulukadun kentän kattamista ja Hakametsää pidettiin niin kaukaisena, etteivät katsojat tulisi niin kauas. Tämä oletamus osoittautui nopeasti vääräksi. Huonoilla säillä ulkojäällä pelattujen otteluiden katsojamäärät jäivät vähäisiksi, mutta hallissa tätä ongelmaa ei ollut. Alkuun kaikki ottelut olivat jo ennakkoon loppuunmyytyjä.

Erkki Lahtinen / Vapriikin kuva-arkisto

Kuva 58. Juhlaliputettu jäähalli vuoden 1965 jääkiekon MM-kisojen aikaan.

Ensio Kauppila / Vapriikin kuva-arkisto

Kuva 59. Tampere - Muu Suomi - ottelu jäähallin avajaisissa vuonna 1965.

Jäähallin valmistumisen jälkeen Ilveksen taustajoukot (Ilves-tuki ry) ostivat jäähallin lähellä sijaitsevan tyhjän tontin (nykyisen Halpa-Hallin ja McDonaldsin paikalla) ja rakennuttivat yhteistyössä Keskon kanssa paikalle motelliin – Motorest Jäähovin. Jäähovin vuokratulot toivat merkittävän tulolähteen Ilvekselle. Toukokuussa 1975 Hakametsän motelli Jäähovissa perustettiin SM-liiga (nytemmin Liiga) silloisen SM-sarjan tilalle. Uudistuksessa pääsarja erotettiin muusta sarjakiekkoilusta. Motelli Jäähovi purettiin huonokuntoisena vuonna 1998. Ravintola Jäähovi Uudenkylänkadun ja Sammon valtatieen kulmassa jatkaa Jäähovin perinnettä.

Vuonna 1979 Suomen Jääkiekkoliiton 50-vuotisjuhlavuoden juhla-tilaisuuksiin kuului Tampereen Aluesäästöpankin järjestämä jääkiekkohistoriallinen näyttely pankin toimitiloissa. Menestykseksi osoittautuneen näyttelyn innoittamana perustettiin Suomen Jääkiekkomuseoyhdistys ry. Uusi yhdistys aloitti esineistön keräämisen. Tila kokoelmalle löytyi Hakametsän jäähallilta ja Suomen jääkiekkomuseo avasi ovensa joulukuussa 1979. Museo toimi Hakametsän jäähallissa vuoteen 2001, jolloin se muutti museokeskus Vapriikkiin.

Nykyään Hakametsän jäähalli on kotihalli kahdelle Tamperelaiselle Liiga-joukkueelle Tapparalle ja Ilvekselle. Suomi-sarjassa pelaava Kooveen kotihalli on Hakametsä 2-halli. Hakametsän jäähalli on poikkeuksellinen myös siinä, että se on kahden Liiga-joukkueen kotihalli. Hallin kattoon on ”jäädetytty” niin Tapparalle, Ilvekselle kuin Kooveenkin pelaajien pelipaitoja. Poikkeuksellista on myös se, että halli sijaitsee niinkin keskellä asuinalueita.

Hakametsän alueelle kiteytyy huomattavasti suomalaista jääkiekkohistoriaa ja Hakametsän jäähallia voidaan itseoikeutetusti pitää jääkiekkopyhäntä. Vaikka liigajoukkueet siirtyisivätkin tulevaisuudessa pelaamaan keskustaan rakennettavalle Areenalle, Hakametsän alueen merkitys suomalaisen jääkiekkoilun historiassa ei muutu, eikä unohdu. Jääkiekko ja siihen liittyvät historialliset tapahtumat on syytä huomioida aluetta suunniteltaessa.

Vapriikin kuva-arkisto

Kuva 60. Motelli Jäähovi. Edustalla Kaihari-center, joka sijaitsee nykyisen Prismakeskuksen kohdalla.

Reetta Tervakangas / Vapriikin kuva-arkisto

Kuva 61. Suomi - Slovenia ottelu vuonna 2003. Kiekko on juuri uponnut Slovenian maaliin.

Vapriikin kuva-arkisto

Kuva 62. Hokarit jäällä, paikallisottelu vuonna 1965.

3.3 ALUEEN TOIMINNOT JA PALVELUT

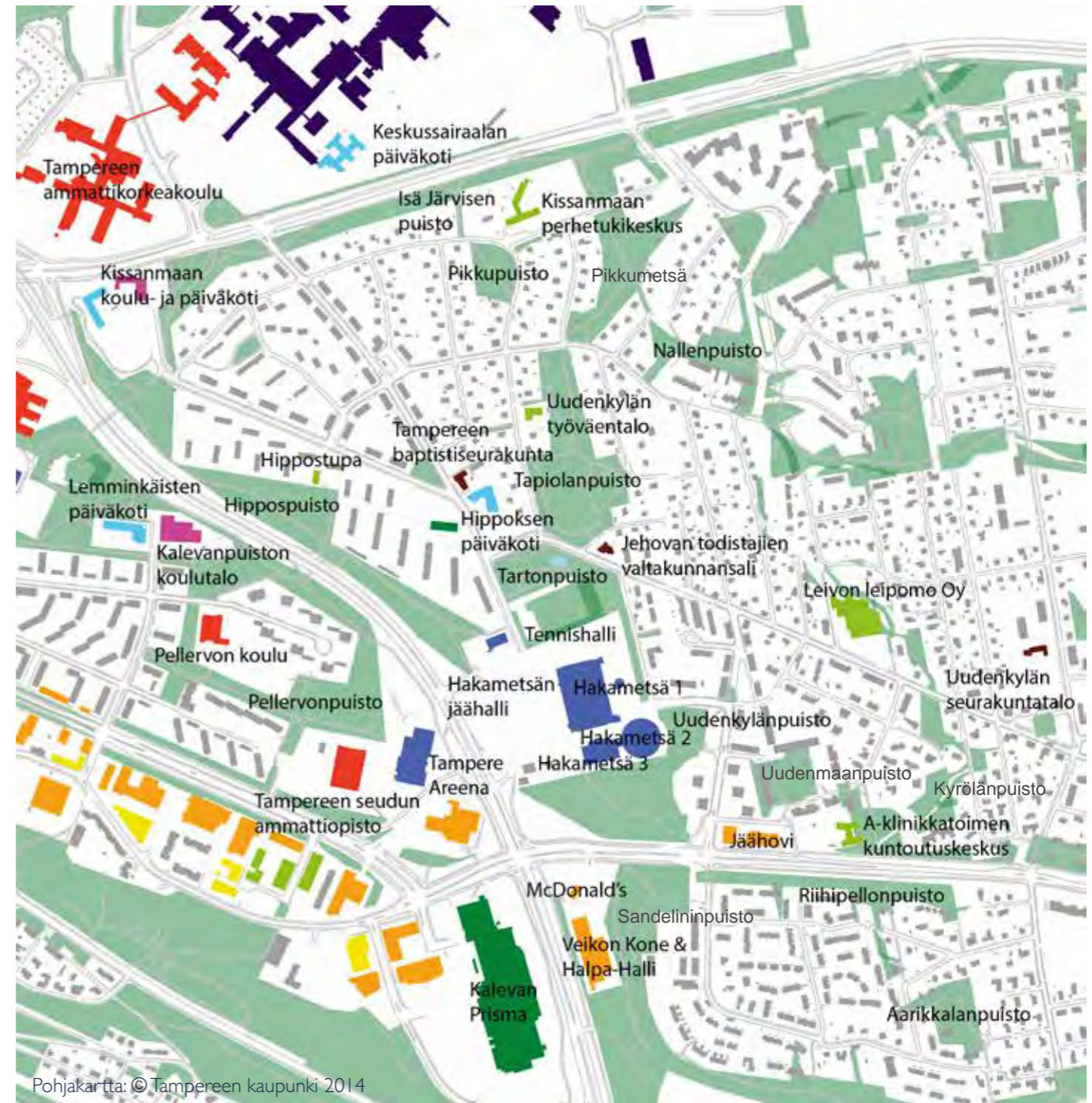
Suunnittelualueetta ja sen ympäristöä leimaavien liikuntatoimintojen ja viheralueiden lisäksi alueella on jonkin verran kunnallisia ja yksityisiä palveluita sekä uskonnollista toimintaa (ks. kuvat 63 ja 64). Suunnittelualueen tuntumassa sijaitsee myös Uudenkylän työväentalo.

1960-luvulta alkaen autojen yleistymisen kulkutapamuotona vaikutti kaupan toimintojen keskittymiseen liikenneväylien varsille, minkä seurauksena Kissanmaalta, Hiiposkylästä, Udestakylästä ja Hakametsästä katosi lähipalveluita, kuten posti, apteekki, leipomoi- ta ja lähikauppoja. Kaupan toiminnot ovat pääasiassa keskittyneet Hervannan valtavyöhykkeen länsipuolella sijaitsevaan Kalevan Prismaan, sen ympäristöön ja samoilla kohdilla tien itäpuolella sijaitsevaan ostoskeskittymään (mm. Veikon Kone, McDonalds). Sammon valtatievarressa sijaitsee Lidl. Kissanmaalla hallin läheisyydessä on muutospaineessa oleva Valintatalo ja Ritakadun ja Riistakadun kulmaan uusien palveluasuntojen tuntumaan sijoittunut lähikauppa. Hakametsän hallin tuntumassa Sammon valtatievarressa on tunnettua nimeä kantava ravintola Jäähovi, joka on jääkiekkoväen suosiossa. Samaan rakennukseen on sijoittunut myös useita muita lähipalveluja tarjoavia yrittäjiä. Uudessakylässä jäähallin läheisyydessä toimii muutama pienyrittäjä. Eräs merkittävimmistä alueen toimijoista on perheyritys Leivon Leipomo, joka on toiminut alueella yli 100 vuotta, ja on ainoa jäljellä oleva leipomo Uusikylän ja Hakametsän alueella sijainneista monista leipomoista. Leivon Leipomon yhteydessä toimiva kahvila on yhä vetovoimainen seurustelu- paikka, johon saapuu asiakkaita myös alueen ulkopuolelta.

Kunnallisten palveluiden osalta joudutaan pääosin turvautumaan lähialueiden tarjontaan. Nykyisin perusterveydenhoitoa haetaan Itsenäisyydenkadulta Tammelakeskuksesta, jossa on erityisosaamista ikääntyneiden palveluihin, ja Linnainmaalta. Tammelakeskuksen väestövastuu on 30 000 ja Linnainmaan 20 000, minkä vuoksi tulevaisuudessa palvelujen voidaan odottaa keskittyvän niihin enemmän kuin niiden siirtyvän muille alueille. Mikäli Kaupin kampuksen hanke kuitenkin etenee suunnitelmien mukaisesti, osa Tammelakeskuksen terveyspalveluista siirtyy uuteen kampusalueella sijaitsevaan yksikköön. Hammashoitoloita on tarjolla Takahuodin koululla, Messukylässä, Linnainmaalla ja Tammelassa. Lähin neuvola sijaitsee Tammelassa. Lapsiperheiden sosiaalipalvelut ja sote-palveluiden erityisyksiköt sijaitsevat kauempana Tipotiellä. Suunnittelualueella ei kuitenkaan ole tunnistettavissa erityisiä tai poikkeavia tarpeita näiden osalta. Päivähoitopalveluiden saatavuutta Tampereella tar-

kastellaan viiden palvelualueen näkökulmasta. Hakametsän/ Kissanmaan/Uusikylän alue on osa keskustan palvelu- aluetta, joka rajoittuu koilliseen alueeseen. Lähivuosina alueen päivähoitopalvelut ovat tasapainossa, kun Kalevan alueelle rakennetaan pienten lasten yksikkö (varhaiskasvatusta, esi- ja alkuopetusta).

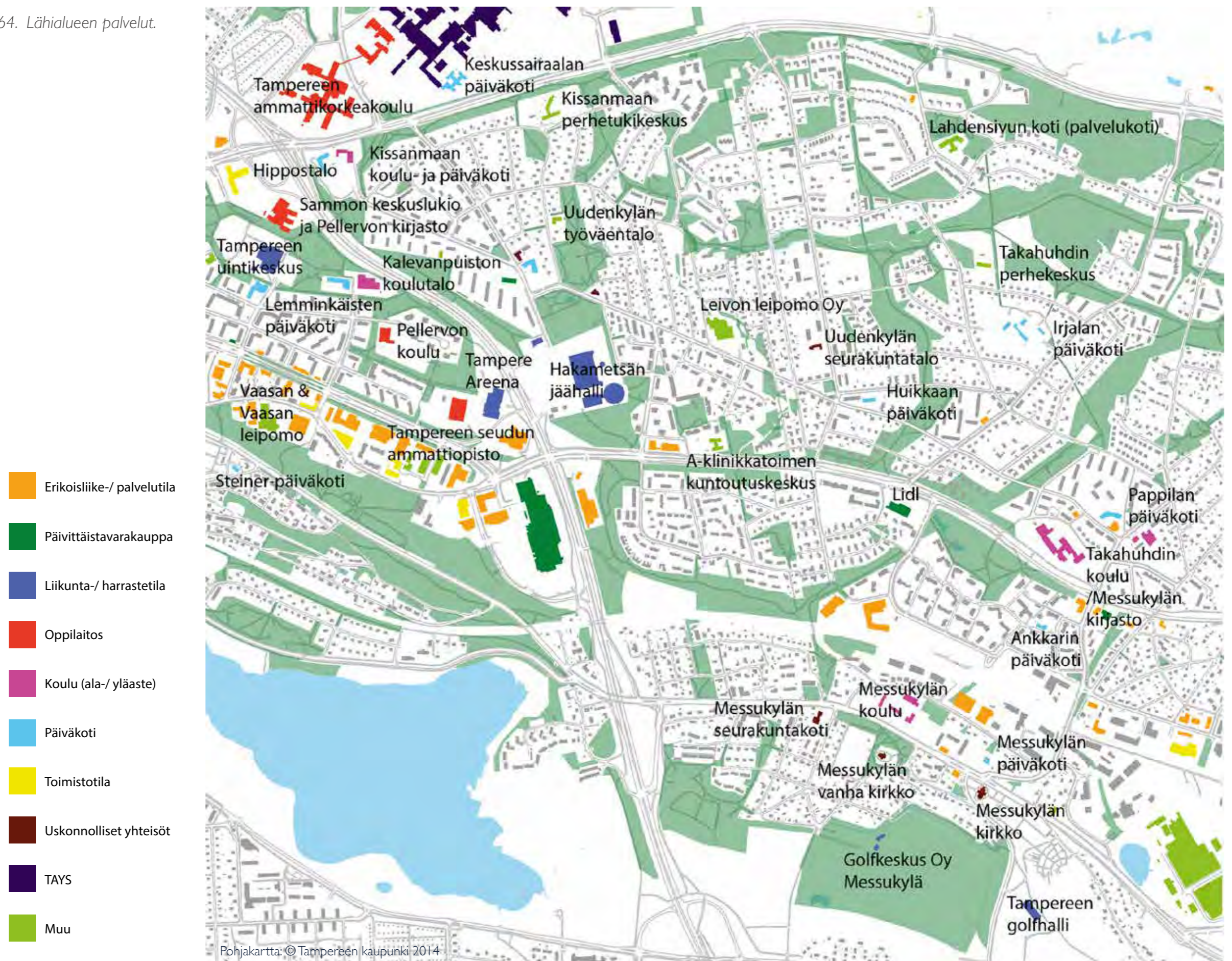
Erityisesti ikääntyneelle väestölle lähipalvelujen merkitys on korostunut. Joukkoliikennereitistöjen suunnittelussa tulisi kiinnittää tähän huomiota ja taata paikallisille hyvät yhteydet kaupallisiin ja julkisiin palveluihin. Ajankohtaista tämä on esimerkiksi Uusikylässä, jossa on yhä paljon ikääntyntä väestöä ja yhteystarvetta esimerkiksi Kalevan Prismaan ja sen yhteydessä sijaitseviin palveluihin.

Kuva 63. Hakametsän palvelut ja puistot.

Pohjakartta: © Tampereen kaupunki 2014

Kuva 64. Lähialueen palvelut.

3.4 KEHITTÄMISKOHTEET NYKYISTEN ASUKKAIDEN JA KÄYTTÄJIEN NÄKÖKULMASTA

Hakametsän yleissuunnitelman yhteydessä toteutettiin 20.1.-13.2.2014 välisenä aikana karttapohjainen Harava-internetkysely, jossa alueen asukkaat ja käyttäjät saivat ottaa kantaa alueen kehittämiseen ja ajankohtaisiin kysymyksiin. Kyselyyn vastattiin 320 kertaa. 68% vastaajista ilmoitti asuvansa Hakametsä – Uusikylä – Kissanmaa -alueella. Vastaajien keski-ikä oli 43 vuotta. Kyselyn taustoihin ja tuloksiin voi tutustua yksityiskohtaisemmin v. 2014 aikana julkaistavassa erillisessä raportissa.

Tärkeimmiksi paikoiksi kyselyyn vastanneiden henkilöiden mielestä nousivat erityisesti tarkastelualueen viheralueet. Näistä tärkeimpinä korostuivat Tapiolan puisto, Tarton puisto, Nallenpuisto, Sopolinkadun ja Riistakadun välinen viheryhteys, Sandelinin puisto ja koko puronvarren viheryhteys Hakametsässä, Hakametsän metsäalue ja Aarikkalan puisto. Viheralueiden lisäksi tärkeiksi paikoiksi koettiin erityisesti Leivon leipomo, Hakametsän halli ja Vapaa-ajanmaan skeittiparkki. Yksittäisiä asuinpaikkoja koettiin myös tärkeiksi. Eniten merkintöjä kirjattiin asuinpaikan tärkeyden osalta Hipposkylään, Kissanmaalle ja Uusikylään. Eniten käytettyjä viheralueita ovat vastausten perusteella Tapiolan puisto, Tarton puisto ja Sandelinin puisto, mutta myös Nallenpuistolla, Hakametsän metsiköllä, puronvarren viheryhteydellä ja Pellervon puistolla on omat käyttäjänsä. Suunnittelualueen ulkopuolella asuvien vastaajien merkinnät keskittyivät Tapiolanpuistoon, Tartonpuistoon, jäähalliin, entisen Vapaa-ajanmaan skeittiparkkiin, Hakametsän metsikköön ja Leivon leipomoon. Myös Takahuhdintie Uudenkylän omakotitaloalueella koettiin tärkeäksi kulkuyhteydeksi. Tärkeät paikat, eniten käytetyt viheralueet ja eniten käytetyt reitit viheralueilla on havainnollistettu kuvassa 66.

Epämiellyttävimmiksi paikoiksi koettiin järjestyksessä jäähallin ympäristö, Aarikkalan lumenvastaanottoalue, Hipposkylä, McDonaldsin liikekortteli ja Hervannan valtavyhlän ympäristö. Eniten merkintöjä saaneen jäähallin ympäristö koettiin sekavana, liikkumisen kannalta vaarallisena ja visuaalisesti epämiellyttävänä. Myös Hakametsän metsikkö, Kissanmassun kortteli ja Uudenkylän liikekortteli koettiin useiden vastaajien mielestä epämiellyttäväiksi. Näiden lisäksi yhtäältä epämiellyttäväiksi paikoiksi ja toisaalta kehitettäväksi reiteiksi mainittiin erityisesti Takahuhdintie, Hippoksenkatu ja Kissanmaankatu. Poikittaisyhteyksiä haluttiin kehitettävän Hakametsän hallin pohjoispuolelle ja tarkastelualueen lounaisosassa Hervannan val-

taväylän yli. Muita kehitettäviä paikkoja ovat vastaajien näkemyksen perusteella erityisesti eniten käytetyt puistot. Ristiriitaisia näkemyksiä herättäviä paikkoja olivat erityisesti Hakametsän halli ja Hakametsän metsikkö.

Kuva 65. Tartonpuisto

Tampereen kaupunki

Kuva 67. Tapiolanpuiston leikkipaikka.

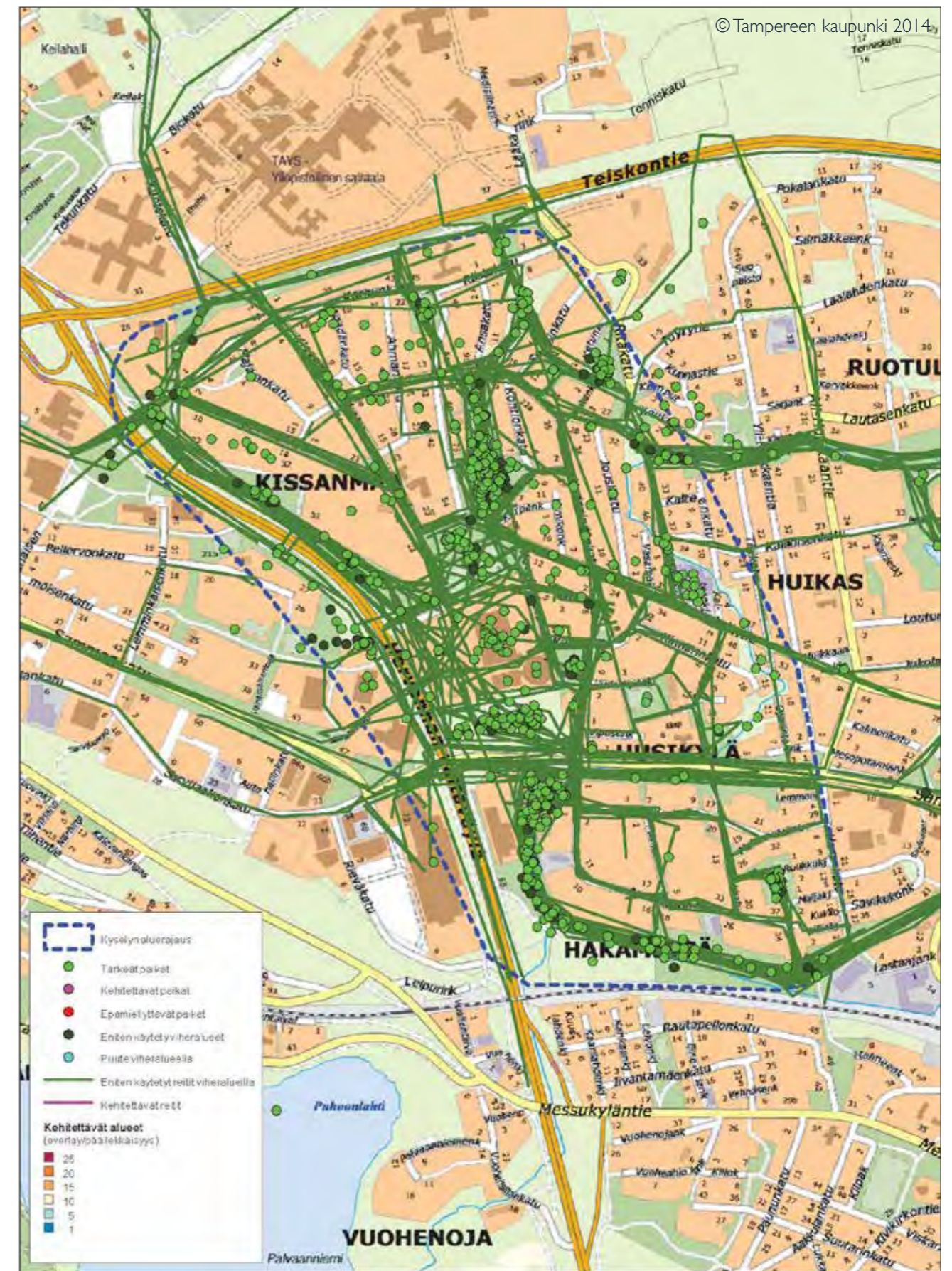
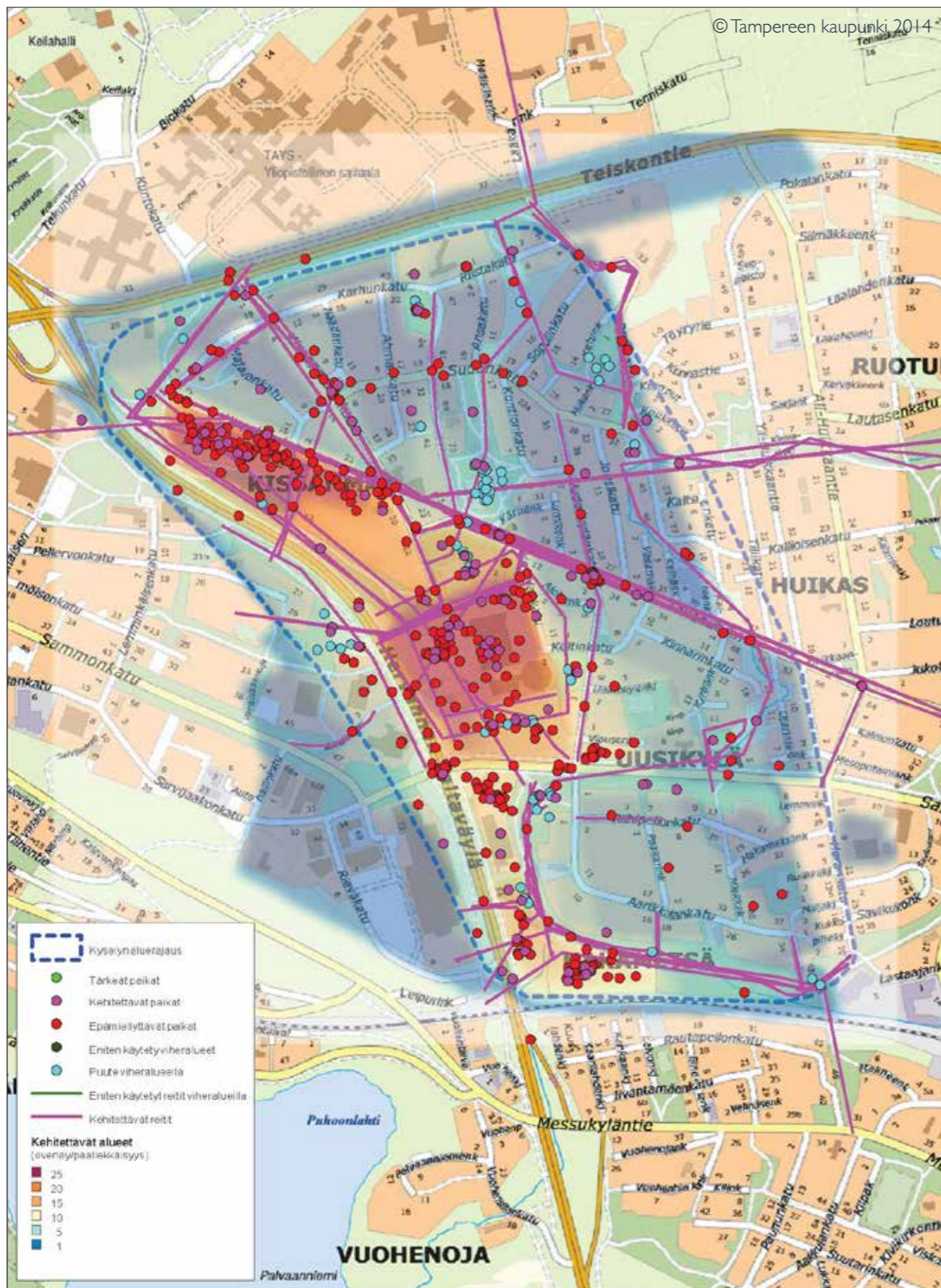

Tampereen kaupunki

Kuva 67. Kahvila Leivonpesä.

Ulla Rohunen / Vapriikin kuva-arkisto

Kuva 68. Kehitettävät alueet ja reitit. Yleisölle suunnatun verkkokyselyn tulokset 2014. (Tampereen kaupunki.)

Kuva 69. Tärkeät ja käytetyimmät reitit ja kohteet. Yleisölle suunnatun verkkokyselyn tulokset 2014. (Tampereen kaupunki.)

4 MAISEMARAKENNE JA VIHERALUEVERKOSTO

4.1 MAISEMARAKENNE

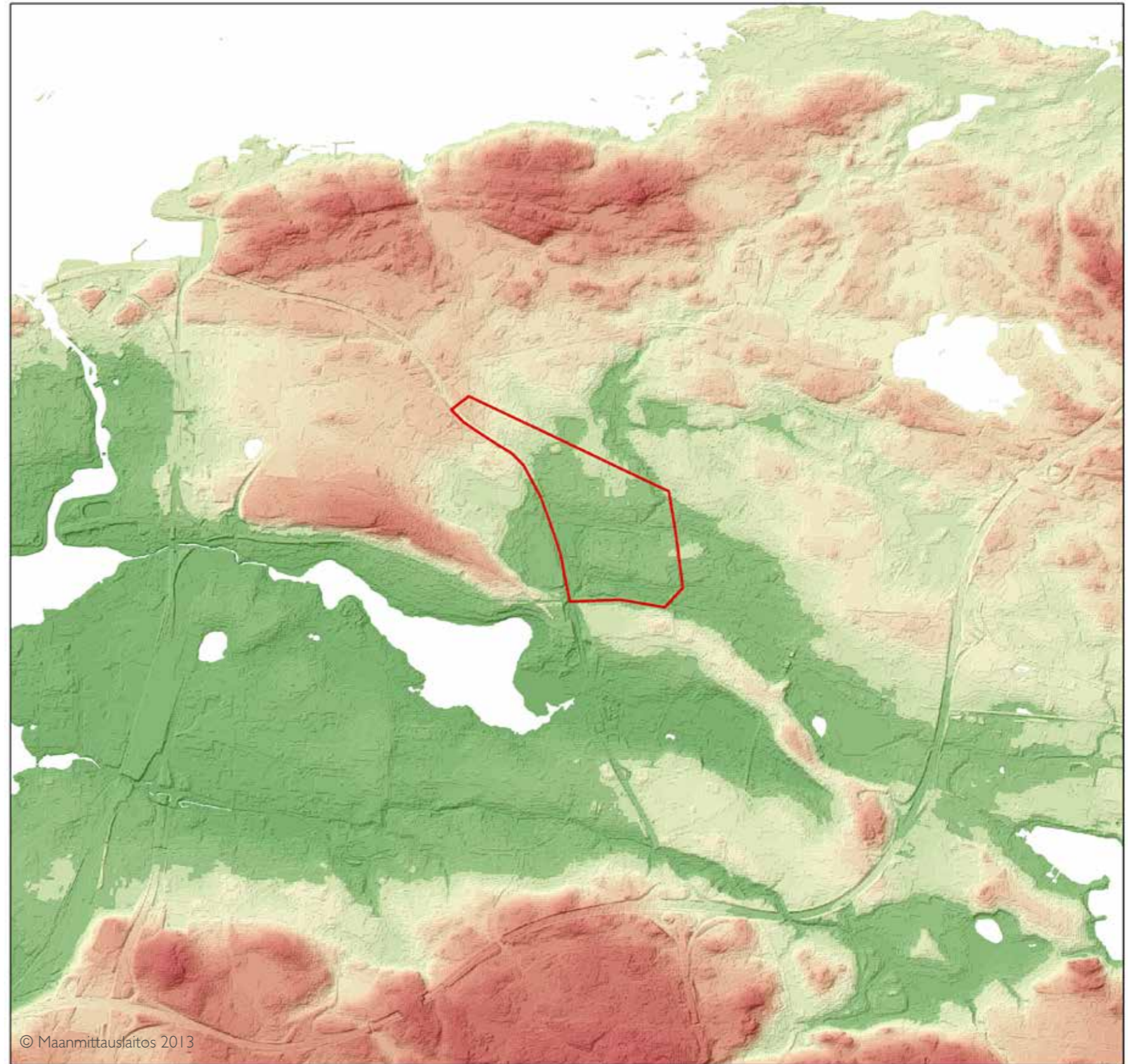
Tampereen maisemarakenteen muotoutumiseen ovat vaikuttaneet peruskallioalueiden kulutuspinna murtumalinjoineen sekä viimeinen jääkausi Itämeri-vaiheineen. Jääkauden vaikutus näkyy mm. maastorakenteen vyöhykkeisyyden kaakko-luode. suuntaisuudessa eli harjut, joet ja laaksot noudattelevat mannerjään kulkusuuntaa.

Maastorakenne heijastelee kallioperän ja maaperän rakennetta. Maaston korkeuserot vaikuttavat mm. vesi- ja valosuhteisiin ja sitä kautta kasvillisuuden muodostumiseen. Tampereen korkokuva on pienipiirteistä ja vaihtelevaa, sen keskeisimpiä elementtejä on kaakkois-luode-suuntainen harjujakso. Veiksel-jääkauden jälkeinen Ancyliusjärvi (n.7000 – 5500 eKr.) peitti laajimman esiintymisensä aikana jotakuinkin kaikki kuvassa x esiintyvät alavat (vihreät) alueet. Näiden alueiden maaperä koostuukin pääosin savesta.

Viereisen sivun kartassa on esitetty selvitysalueen maiseman rakenne sekä maiseman tilallisuutta. Maisema on tyypitelty selänteisiin, laaksoihin ja niiden välisiin vaihettumisvyöhykkeisiin. Laajimmat metsäalueet sijoittuvat pääasiassa selänteille ja vaihettumisvyöhykkeisiin. Selvitysalue on selänteiden ympäröimässä laaksossa. Alue rajautuu kaukomaisemassa kallio- ja moreeniselänteisiin sekä alueen eteläpuolella harjuselänteeseen.

Alue on maisemallisesti tasaista ja avaraa. Laaksossa avautuu pitkiä näkymiä. Avoimet maisematilat korostavat etenkin alueen suurimpia rakennuksia. Hakametsän jäähallin takana oleva laajempi metsikkö (Hakametsä) muodostaa vastapainoa alueen muuten rakennetulle maisemalle.

Kuva 70. Selvitysalueen sijainti Tampereen maastorakenteessa. Tumman vihreät kohdat ovat alavimpia ja punaruskeat korkeimpia.

© Maanmittauslaitos 2013

Kuva 71. Maisema-analysikartta.

- matala moreeni- /kallioselänne
- maisemaa hallitseva harjuselänne
- vaihtumisvyöhyke
- laakso
- laaja metsäalue
- arvokas lintu- ja hyönteisalue
- tärkeä näkymä
- vesistöt
- aluerajaus
- solmukohta

4.2 VIHERALUEVERKOSTO

Viheralueet muodostavat kaupungin viherverkon, joka jakaa kaupungin osakokonaisuuksiin ja kytkee sen kaupunkia ympäröiviin viheralueisiin. Viherverkko määritellään yleiskaavassa ja se muodostuu viheralueista sekä niitä yhdistävistä viheryhteyksistä. Viheryhteyksillä tarkoitetaan niitä viheralueita, jotka liittävät eri viheralueet toisiinsa sekä rakenteellisesti että visuaalisesti. Viheryhteydet voivat olla joko toiminnallisia tai ekologisia tai niiden yhdistelmiä. Toiminnalliset yhteydet muodostuvat viheralueita yhdistävistä kevyen liikenteenreiteistä ja ulkoilureiteistä. Ekologisilla yhteyksillä on merkitystä erityisesti kaupunkiluonnon kannalta.

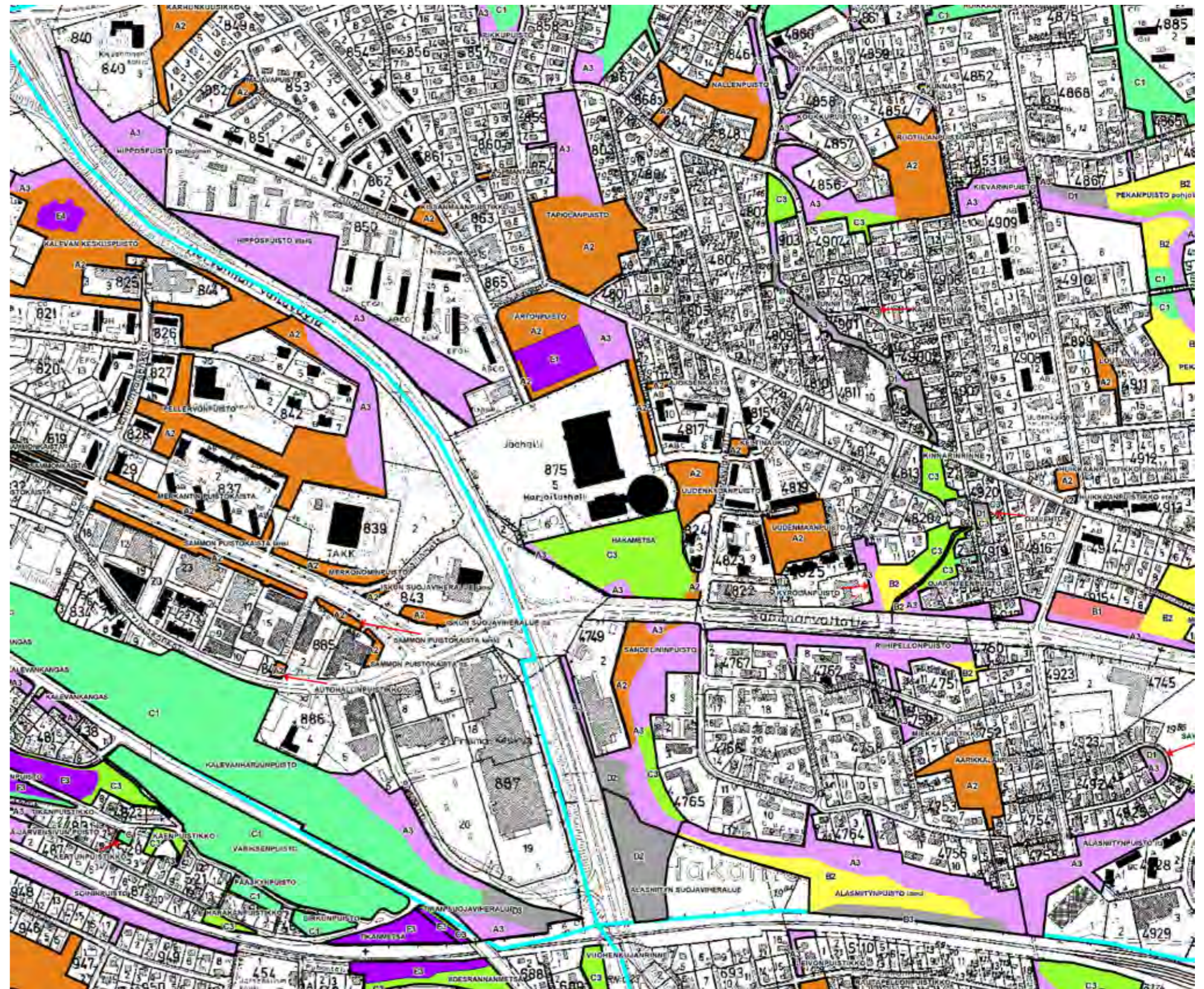
Selvitysalueen viherrakenne muodostuu käyttöviheralueista, suoja-viheralueista ja suojametsistä. Alueella on myös maisemaniityjä. Viheralueverkosto on melko hajanainen ja suuret väylät ja rautatie katkovat yhteyksiä. Kylänojan/Papinojan ja Vuohenojan vartha kulkeva ekologinen yhteys on merkittävä, mutta heikentynyt. Ojanvarsi on jäänyt puristuksiin tonttien väliin. Uudenkylän ja Kissanmaan pientaloalueiden pihat ovat vehreitä ja osaltaan ne laajentavat alueen ekologista yhteyksiä.

Selvitysalueella lähipuistojen saavutettavuus on hyvä, mutta sujuvat yhteydet laajemmille viheralueille ovat puutteelliset.

Kuva 72. Viheralueiden hoitoluokituskartta.

(Lähde: Tampereen Viheralueohjelma Vuosille 2005-2014. Alue 2.)

- A1 Edustusviheralueet
- A2 Käyttöviheralueet
- A3 Käyttö- ja suojaviheralueet
- B1 Maisemapellot
- B2 Maisemaniityt
- C1 Lähimetsät (po + metsä)
- C2 Ulkoilu ja virkistymetsät (metsä + po)
- C3 Suojametsät (metsä + po)
- D1 Muu omistus (kito)
- D2 Luokittelematon
- D3 Tavoiteluokka määritelty
- D4 Vuokrattu (kito)
- D5 Muu käyttö
- E1 Muut julkiset viheralueet (lito)
- E2 Kaavan mukaiset erityisalueet (kito + po)
- E3 Suojelualueet (yva + metsä + po)
- E4 Muut erityisalueet

Kuva 73. Viheralueet Tampereen kaupungin viheraluejärjestelmän tyyppityksen mukaan jaoteltuna sekä tarkastelualueen merkittävimmät viherpalvelut.

ALUEEN PUISTOT HAKAMETSÄN PUISTOT

Sandelininpuisto

Sandelininpuisto sijaitsee Hakametsässä Hervannan valtavyölyn ja Aarikkalankadun välissä. Puistoa halkoo Vuohenoja, ja puisto on merkittävä hulevesien hallinnan kannalta. Korttelipuistossa sijaitsee lähileikkipaikka. Hervannan valtavyölyn puoleisella reunalla puiden välissä on pääosin hoidettua nurmikkoa, Aarikkalankadun puolella kasvillisuus on niittymäisempää.

Aarikkalanpuisto

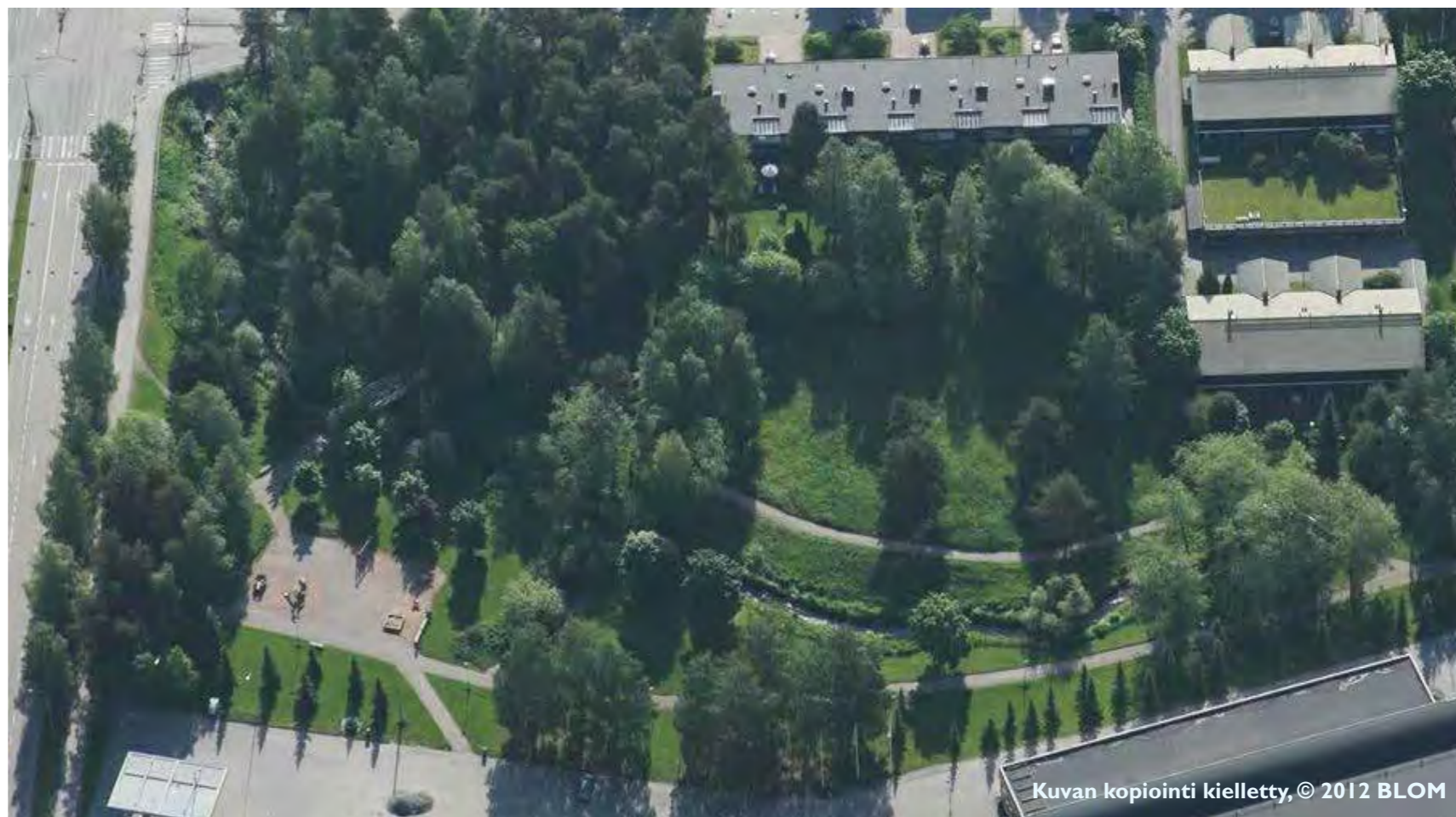
Aarikkalanpuiston korttelipuisto sijaitsee Hakametsän asuinalueen keskellä, Aarikkalantien läheisyydessä. Puisto koostuu lähileikkipaikasta ja -kentästä sekä niitä rajaavista puu- ja pensastustuksista. Puistossa on myös oma rajattu osa-alueensa kuntoilulaitteille.

Riihipellonpuisto

Riihipellonpuisto on suojaviheralue Sammon valtatie ja Hakametsän asuinalueen välissä.

Alasniitynpuisto

Läntinen Alasniitynpuisto on osin niittymäinen ojanvarren maiseman- ja luonnonhoitoalue, joka toimii myös Hakametsän asuinalueen suojana Jyväskylän rataa vasten. Puiston halki kulkee Pyhäoja/ Kyläoja sekä paljon käytetty kevyen liikenteen yhteys.

Kuva 74. Sandelininpuisto on suosittu viheralue. Ojan varressa liikealueen läheisyydessä sijaitsee pieni leikkipaikka.

Kuva 75. Sandelininpuistoa halkovan Vuohenojan yli on rakennettu muutama kävelysilta.

Kuva 76. Leikkipuiston reunalta voi ihmetellä myös sinisorsia.

Kuva 77. Alasniitynpuistoa, taustalla näkyy Prisman mainospyloni.

Kuva 78. Aarikkalanpuisto keskellä Hakametsän pientaloaluetta.

Kuva 79. Luonnonmukainen Alasniitynpuisto. Kevyenliikenteenreitti on hyvin suosittu, mutta talvisin valaistu lumenvastaanottoalue vähentää viihtyvyyttä paitsi talvisin myös kesäaikaan.

UUDENKYLÄN PUISTOT

Uudenkylänpuisto

Korttelipuistoksi tyypitelty Uudenkylänpuisto sijaitsee Uudenkylänkadun ja Keltinkadun kulmassa jäähallin välittömässä läheisyydessä. Puisto koostuu nurmi- ja hiekkapintaisista alueista leikkivälineineen sekä tilaa jäsentävistä istutusryhmistä ja pylväshaapariveistä.

Uudenmaanpuisto

Korttelipuistona toimiva Uudenmaanpuisto sijaitsee Uudenkylänkujan päässä keskellä Uudenkylän kerrostalovaltaista asuinalueetta. Puistossa sijaitsee lähileikkipaikka ja -kenttä. Uudenmaanpuisto näkyy puistona jo Uudenkylän I. asemakaavassa.

Kyrölänpuisto / Ojarinteenpuisto / Kinnarinrinne

Kyrölänpuisto on Vuohenojaa/Pappilanojaa ympäröivää maiseman- ja luonnonhoitoaluetta. Puiston länsireunaa kulkee kevyen liikenteen yhteys. Puisto on nimetty läheisen Kyrölä tilan mukaan.

Hakametsä

Suojametsänä ja luonnonmukaisena lähivirkistysalueena toimiva Hakametsä erottuu havupuuvaltaisena metsikkönä jo vuoden 1946 ilmakuvissa. Se on ainoa jääne alueella joskus kasvaneesta laajemmasta metsä-alueesta. Hakametsässä sijaitsee koirapuisto.

Kuva 80. Uudenkylänpuiston muoto toistaa harjoitushalli 2:n pyöreää muotoa. Pylväshaavat muodostavat selkeän tilaa rajaavan elementin.

Kuva 81. Hakametsä on ainoa lähialueen suurempi metsikkö.

Kuva 82. Uudenmaanpuisto on suojaisa korttelipuisto keskellä Uudenkylän kerrostaloaluetta.

Kuvan kopiointi kielletty, © 2012 BLOM

Kuva 83. Kyrölänpuisto ja Vuohenojan/Pappilanojan metsäiset suojavyöhykkeet muodostavat vehreän alueen Uudenkylän eri osa-alueiden väliin.

Kuva 84. Näkymä Kyrölänpuistosta Hakametsän asuinalueen suuntaan.

Kuva 85. Kinnarinrinteessä Vuohenoja on uurtanut jyrkkäreunaisen uoman maastoon. Tontit ja rakennukset ulottuvat lähelle jyrkkää reuna-alueita.

Tapiolanpuisto

Tapiolanpuisto on kaupunginosapuistona toimiva viheralue Kissanmaan asuinalueen ja Uudenkylän välissä. Puisto on tärkeä viher- ja virkistysyhteyksien kannalta. Alueen eteläosassa on suuri valaistu hiekkakenttä ja sen läheisyydessä leikkipaikka. Puisto kostuu hoide- tuista nurmikentistä ja puu- ja pensasryhmistä. Kesäisin puistossa järjestetään mm. puistojumppaa.

Tartonpuisto

Tapiolanpuiston jatkeena, Takahuhdinkadun ja Hakametsän jäähal- lin välissä, sijaitseva Tartonpuisto on osa Kissanmaan ja Uudenkylän välistä kaupunginosapuistoa. Tartonpuisto on omistettu Tampereen virolaiselle ystävyyskaupungille Tartolle. Puistoa ovat suunnitelleet Tampereen ja Tarton kaupunkien puistoyksiköt yhdessä.

Puiston maastomuotoilulla on pyritty luomaan mielikuva Tarton Toomeanmäestä ja laelle on rakennettu Tarton yliopistoa muistut- tava monumentti; alavimpaan kohtaan on tehty pieni koristelam- mikko. Puistoon istutetut puulajit ovat sellaisia, joita myös Tartossa kasvaa, erikoisuutena Suomessa harvinainen kartiotammi. Puisto avattiin vuonna 1999 Tampereen 220-vuotisjuhllaisuuksien yhtey- dessä.

Hippospuisto

Suojaviheralueena ja luonnonmukaisena lähivirkistysalueena toimi- va Hippospuisto sijaitsee Hipposkylän ja Hervannan valtavyälän välissä. Puiston läpi kulkee kevyenliikenteen aluereitti, jolta on yh- teydet mm. keskustan ja Kaupin suuntiin. Puistossa vuorottelevat puistikot ja avoimet niittyalueet.

Kuva 86. Viistokuvassa idän suunnasta kuvattuna Tartonpuisto ja Tapiolanpuisto, jotka yhdessä muodostavat monipuolisen kaupunginosapuis- ton. Tartonpuisto muodostaa jatkeen Tapiolanpuiston reiteille.

Kuva 87. Tapiolanpuiston pohjoisosan männikköä talvella.

Kuvan kopiointi kielletty, © 2012 BLOM

Kuva 88. Hippospuistossa kulkee kivituhkapintainen kevyenliikenteen reitti.

Kuva 89. Viistokuva Hippospuistosta Etu-Kalevan suunnasta.

Kuva 90. Kissantassun korttelin ja Hipposkylän välissä kulkeva kevyenliikenteen reitti, päätteenään alikulku Hervannan valtavyhlän alitse Taka-Kalevaan.

4.3 EKOSYSTEEMIPALVELUT

Ekosysteemipalveluilla eli luonnon palveluilla tarkoitetaan kaikkia ihmisen luonnosta saamia aineellisia ja aineettomia hyötyjä (kuten ravinto, raaka-aineet, puhdas vesi ja ilma). Ekosysteemipalvelut jaetaan usein kolmeen luokkaan: tuotantopalvelut, säätelevät palvelut ja kulttuuriset palvelut. (Suomen ympäristö 39/2012.)

Tuotantopalveluihin lasketaan luonnon tarjoamat elolliset ja elottomat luonnonvarat kuten ravinto, lääkeaineet, juomavesi ja hengitysilma sekä polttoaineet ja rakennusmateriaalit. Kulttuuriin ekosysteemipalveluihin kuuluvat puolestaan esimerkiksi ulkoiluretkely, virkistysmahdollisuudet sekä hiljaisuus ja luonnonrauha. Sääteleviin palveluihin kuuluvat esimerkiksi hulevesien käsittely ja eroosion estäminen.

Kaupunkirakenteen laajetessa ja tiivistyessä viheralueet yleensä vähenevät ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen edellyttää yksityiskohtaista ja huolellista suunnittelua. Kaupungin erilaisilla viheralueilla on erityyppisiä tarkoituksia ekosysteemipalveluiden suhteen; suojaviheralueet, maiseman- ja luonnonhoitoalueet, käyttöviheralueet, lähivirkistysalueet ja kasvulliset korttelialueiden osat tarjoavat kukin omanlaisiaan ekosysteemipalveluita. Kaupunkipuistot tarjoavat tyyppisesti esteettisiä elämyksiä ja muodostavat usein myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaan osan rakennettua ympäristöä.

Alueiden pirstaloituessa ja käyttöpaineiden kasvaessa, viheralueiden ekosysteemit ovat herkempiä mm. ilmastonmuutoksen vaikutuksille ja ilmansaasteille. Ilmastonmuutoksen ja maanpeitteen muutoksen yhteisvaikutus onkin tunnistettu erityishaasteeksi kaupunkiseutujen ekosysteemipalveluiden hallinnalle. (Suomen ympäristö 26/2011). Selvitysalueelta ei ole löydetty harvinaisia tai suojeltavia kasvi- tai eliölajeja, joten luonnon monimuotoisuuden kannalta selvitysalueella olisi tärkeintä huolehtia olemassa olevien ekologisten yhteyksien ja viheralueiden verkoston vahvistamisesta.

HULEVEDET

Huleveden määrän ennustetaan lisääntyvän ilmastonmuutoksen edetessä sademäärien ja rankkasateiden lisääntymisen myötä. Lisäksi kaupunkirakenteen tiivistäminen asettaa haasteita hulevesien hallinnalle. Hulevedet kuormittavat vesistöjä aiheuttamalla laatu- ja eroosiohaittoja.

Selvitysalue kuuluu Viinikanojan laajaan valuma-alueeseen. Valuma-alueen hulevedet virtaavat Selvitysalueella Vuohenojaa pitkin

Jyväskylän radan sekä Hervannan Valtaväylän alitse lidesjärven itäpään tulvaniityn suistoalueelle. Vuohenojaan yhtyy myös selvitysalueen eteläosan poikki kulkeva Kyläoja/Pyhäoja. Ojat kuljettavat vesiä kaukaa itäisistä kaupunginosista, ja suuri osa hulevesien hallinnan haasteista aiheutuukin alueen ulkopuolella muodostuvista hulevesistä. Vaikka selvitysalueen kaupunkirakenne ei muuttuisi lainkaan (ei uutta rakentamista), on tarpeen suunnitella alueelle uusia hulevesien hallintaratkaisuja, kuten tulvareittejä ja viivytsaltaita.

Yleissuunnitelma-alueen maaperä on pääosin savea, joten vesi ei juurikaan imeydy maahan vaan aiheuttaa pintavalunutta. Sekä alueella että sen ympäristössä tapahtuva rakentaminen lisää läpäisemättömän pinnan osuutta ja lisää hulevesien hallinnan tarvetta. Viimeisimmän hulevesiselvityksen mukaan Hakametsän alueella on varattava tilaa alueella muodostuvien hulevesien hallintarakenteille sekä tulvareittien sijoittamiselle. Kissanmaankatua ja Hervannan valtaväylää etelään päin johtuvien hulevesien kerääntymisen estämiseksi alueelle tulisi varata uusi tulvareitti, joka olisi parasta to-

teuttaa avoimena uomana tai viivytyksen painanteena. Suotuisin alue tälle olisi Tartonpuiston tai sen viereisen hiekkakentän kohdalla. Kaupin kampuksen hulevesiratkaisut vaikuttavat voimakkaasti tämän tulvareittitarpeen mitoittamiseen. Myös Hakametsän metsikköön on paineita varata tilaa hulevesien hallinnalle. (Hakametsän hulevesiselvitys, 2014.)

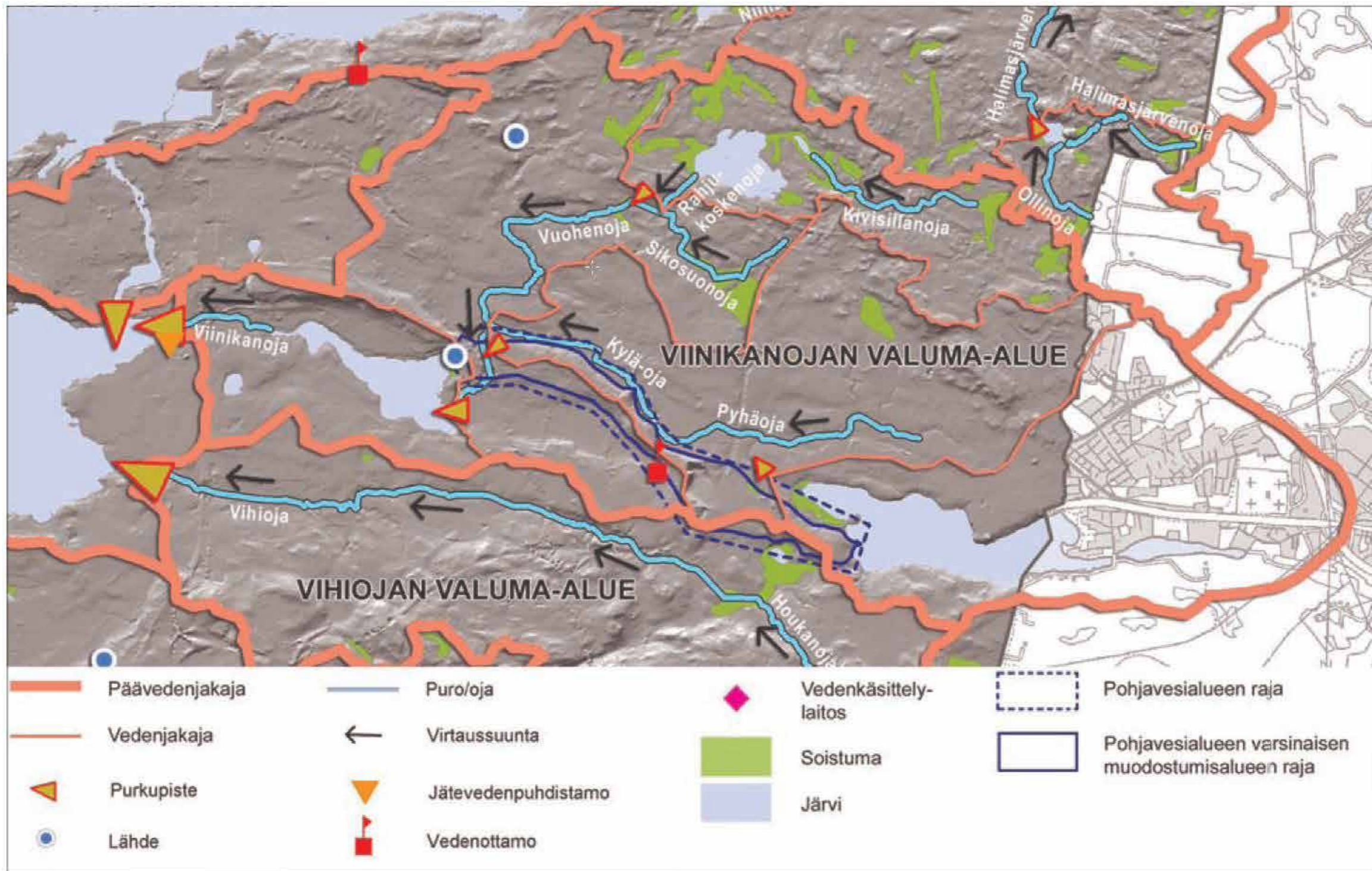
POHJAVEDET

Aakkulanharjun pohjavesialue sijaitsee välittömästi yleissuunnitelma-alueen eteläpuolella Jyväskylän radan molemmin puolin. Osa Aarikkalan lumenvastaanottoalueesta sijaitsee tämän pohjavesialueen alueella.

Alueen vesisuhteita sekä hulevesien hallinnan haasteita ja mahdollisia ratkaisukeinoja on käsitelty tarkemmin Hakametsän yleissuunnitteluun liittyvässä erillisessä selvityksessä

Kuva 91. Aakkulanharjun pohjavesialueen sijainti.

Kuva 92. Viinikanojan valuma-alue. (Lähde: Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys, 2008, Tampereen kaupunki)

4.4 ARVOT JA KEHITTÄMISTARPEET

Alueen tulevaa rakentamista suunniteltaessa tulisi hyödyntää alueen maisemarakenteellista sijaintia pitkän laakson päätteessä. Myös maisemarakenteelliset seikat tukevat rakennetta, jossa Sammon valtatie ja Hervannan valtavyölyän risteysalueen tuntumaan muodostuisi uusi keskusalue – selänneet kehystävät tilaa.

Alueen arvokkaimpia näkymiä ovat näkymät Kissanmaankatua pitkin Hakametsän jäähallille ja väylien mahdollistamat pitkät näkymät erityisesti Hervannan valtavyölyällä. Näiden näkymien säilyttäminen ja tukeminen täydentyvässä kaupunkirakenteessa on tärkeää.

Vuohenojan puronvarren viheralue on kapeanakin ekologisesti arvokas yhteys. Puronvarren puistoalueita ei tulisi enää enempää kaivata rakentamisella. Viheralueverkoston ekologisen yhtenäisyyden ja käytettävyyden kannalta olisi tärkeää vähentää kaikenlaisia estevaikutuksia. Vanha yhteys lidesjärvelle on katkennut kun Hervannan valtavyölyä rakennettiin. Aarikkalan lumenvastaanottoalue lisää estevaikutusta. Virkistysyhteys lidesjärvelle vahvistaisi koko Tampereen virkistysreitistöä. Myös reittiä pohjoiseen päin Kaupin urheilupuistoon tulisi vahvistaa. Hervannan valtavyölyä katkoo niin viher- kuin virkistysyhteyksiäkin Kalevan viheralueille. Myös näiden yhteyksien vahvistamista tulee tutkia yleissuunnitelmaa tehtäessä.

Alueen puistoalueista historialtaan mielenkiintoisimpia ovat Hakametsän metsikkö, Tapiolanpuisto ja Tartonpuisto. Näistä Hakametsän metsikköön ja Tartonpuistoon kohdistuu muutospaineita, ja aluetta suunniteltaessa tulee punnita, minkälaisessa laajuudessa ja käytössä nämä alueet voidaan säilyttää. Korttelipuistojen sijainnin tarkoituksenmukaisuutta on myös hyvä pohtia rakenteen muuttuessa..

Hulevesien johtaminen ja käsittely on tärkeää ratkaista yleissuunnitelman laadinnan yhteydessä, jotta hulevesien käsittelylle varataan riittävästi tilaa ja mahdollisuuksia.

Kuva 93. Maisema- ja viherrakenteen arvoja sekä kehittämistarpeita.

5 KAUPUNKIRAKENNE

5.1 KAUPUNKIRAKENNE, RAKEISUUS JA TYPOLOGIAT

Kaupunkirakenne on muutoksen tilassa Sammon valtatie ja Hervannan valtavyölyän liittymän ympäristössä Kalevan, Kalevanrinteen,, Uudenkylän ja Hakametsän kaupunginosien alueilla. Kaupan keskus laajenee Sammonkadun kaakkoispäässä (Prismakeskus, Iskun huonekalukauppa), ja raitiotien ensimmäisen vaiheen linjaus on suunnitelmassa sijoitettu kulkemaan Sammonkadun - Rieväkadun kautta Hervannan suuntaan pysäkkiterminaalin sijoituksessa Prismakeskuksen kohdalle.

Lisäksi Hakametsän hallin perinteinen toiminta Liigapellin areenana ja joukkueiden kotihallina on todennäköisesti väistymässä toimintojen siirtyessä Tampereen keskusta suunniteltuun monitoimiareenaan. Hakametsän hallikeskuksen ja sitä ympäröivien pysäköintialueiden käyttötarkoitus ja kehitysmahdollisuudet on sen vuoksi tarkasteltava uudelleen Hakametsän käynnistyvässä yleisuunnitelmassa. Raitiotien vaikutuksista Hervannan valtavyölyän ja Sammonkadun liikennemääriin saadaan ennustetietoa liikenteen verkkomallista.

Tarkastelualueelle ympäristöineen on tyypillistä kaupunkirakenteen rakeisuuden vaihtelu ja useat erisuuntaiset koordinaatitot. Myös yksittäisten rakennusten mittasuhteet vaihtelevat. Monet ennen tärkeät liikkumisen verkon osat ovat muuttuneet tai katkenneet päävyölyien rakentamisen myötä. Väylien halkoma kaupunkirakenne on tyypillisesti esikaupunkimainen, missä kuitenkin kaupunginosien sisäosissa on kaavallisesti koossa pysyviä ja tyypologisesti yhtenäisiä osa-alueita. Nämä tekijät yhdessä estävät yhtenäisen kaupunkirakenteen muodostumista, mutta toisaalta tarjoavat asuinalueilla viihtyisiä pienmiljöitä

Yhtenäisinä osa-alueina erottuvat:

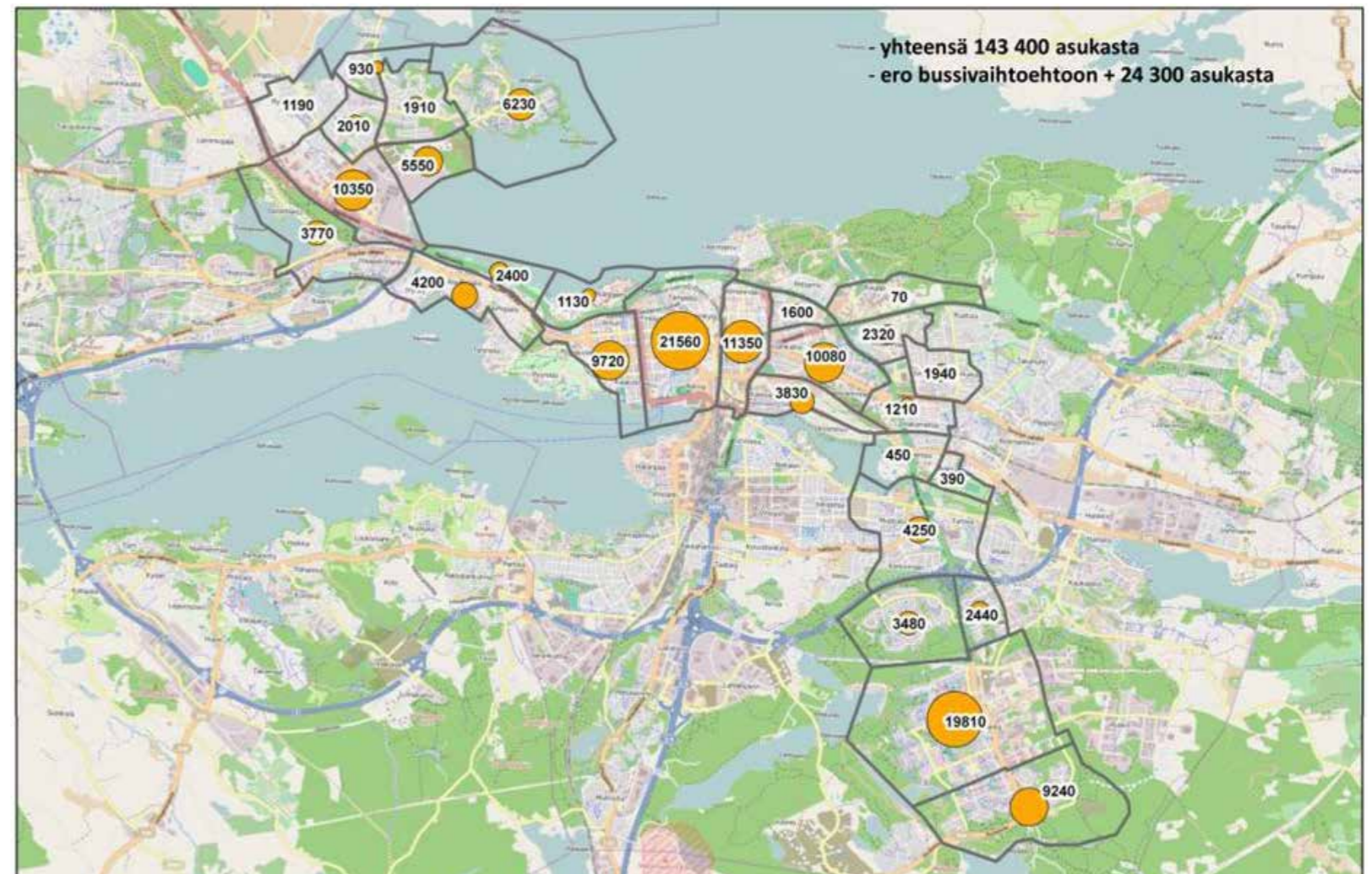
- Hakametsän jäähallin ympäristö
- Kissanmaan kerrostaloalueet 1940-, -50- ja -60 -luvulta
- Uudenkylän kerrostalot ja palvelurakennukset
- Hakametsän ja Uudenkylän uudemmat pientaloalueet
- Uudenkylän vanha pientaloalue
- Hervannan valtavyölyän julkiset rakennukset ja palvelut
- Kissanmaan pientaloalue
- Kissanmaankadun ja Hippoksenkadun julkiset rakennukset
- Pellervonkadun kerrostaloalue

Edellisen luettelon mukaisia osa-alueita on kuvattu seuraavalla aukeamalla.

Joukkoliikennekäytävän pysäkin sijoittuminen Sammonkadun kaakkoispäähän haastaa tutkimaan Kalevanrinteen, Taka-Kalevan ja Hakametsän yhteistä keskusta sekä suunnittelemaan pysäkillä tehokkaasti syöttävää kaupunkitilojen ja reittien verkkoa.

Kuva 94. Hakametsän jäähallialue Sammonkadulta päin kevättalvella 1965. Etualalla keskeneräinen kauppaoppilaitos. Pääkulkureitti keskustasta päin jäähallille on kulkenut Sammonkadulta suurinpiirtein nykyisen Jäähallinraitin kohdalta. (Lähde: Kaikkien aikojen Kaleva: Veikko Lintinen / Tampere-Seuran kuva-arkisto)

Kuva 95. Tehokas joukkoliikennekäytävä vaikuttaa kaupunkirakenteen tiivistymiseen vaikutusalueellaan. Pysäkkien ympäristöistä kehittyy kävely- ja pyöräilyalueita. Tehokas liityntäliikenne pysäkeille lisää käytettävyyttä ja varmistaa joukkoliikennekäytävän kannattavuuden. Palveluita ja työvoimavaltaisia yrityksiä hakeutuu pysäkkien ympäristöön. Kuvassa on esitetty asukasmäärät raitiotien vaikutusalueella vuonna 2040. (Lähde: Raitiotien yleissuunnitelma, luonnos 3/2014, Ramboll / WSP)

Kuvat 96-99. Kolmen viistoilmakuvan sarja virtuaalimallin avulla hahmotellusta kaupunkirakenteesta, tilanteesta jossa Taka-Kalevan ja Kalevanrinteen tähän mennessä tehdyt suunnitelmat ovat toteutuneet. Kaupunkirakenne on kehittymässä "toispuoleiseksi" Hervannan valtavyölyän ympäristössä Hakametsän kohdalla.

Hakametsän jäähallin ympäristö

Jääurheilun hallirakennukset sekä voimala niitä ympäröivine pysäköinnin asfalttikenttineen muodostavat tarkastelualueella poikkeuksellisen avaran ja luonteeltaan julkisen ympäristön. Alue ei ole kutsuva kävelijän kannalta ja muodostaa estevaikutusta Hakametsän ja Kalevan yhtenäiselle rakenteelle. Arkkitehtuuriltaan tunnuspiirteinen jäähalli toimii alueen kiintopisteenä, myös voimalan piippu 70 m korkeana erottuu jo etäältä. Metsäinen viheralue etelässä ja rakennettu puistokumpare pohjoisessa rajaavat aluetta tehden siitä miellyttävämmän. Alue on altis tuulille. Kävelyn ja pyöräilyn reitit katkeavat alueella. Alue rajautuu selkeästi väyliin, mutta pohjoisessa ja idässä rajautuminen on epämääräinen.

Hervannan valtaväylän varren julkiset rakennukset ja palvelut

Hervannan valtaväylän molemmiin puolin sijoittuu kaupan ja palvelujen rakennuksia väljästi etäälle toisistaan. Rakennukset sijaitsevat kahdessa eri koordinaatistossa eivätkä muodosta tavoitteiltaan vahvaa kaupunkirakennetta. Rakennukset eivät myöskään muodosta väylän varrelle selväpiirteistä jäsennöityä kaupunkitilaa ja niiden julkisivut ovat vaatimattomia. Pääkatujen varsien kävelyn ja pyöräilyn edellytykset ovat puutteelliset. Väylän kaareva linja tällä kohden avaa mahdollisuuksia miellyttävien näkymien ja aksenttien muodostamiseen rakentamisella. Alue hahmottuu toistaiseksi huonosti lähialueen keskuksena, mutta muodostaa toisaalta vahvan potentiaalin keskukselle.

Uudenkylän kerrostalot ja palvelurakennukset

Alue muodostaa melko yhtenäisen pääosin 1960 - 70 -luvulla rakennetun kokonaisuuden laajan pientaloalueen ja jäähallien välissä. Uudenkylänkadun ja Sammon valtatie risteyksen liikerakennus korostaa kohtaa alueen sisääntulona. Rakennukset soveltuvat mittakaavaltaan hyvin rinteeseen sijaintinsa pihojen tasausta lukuun ottamatta. Rakennusten arkkitehtuuri ja julkisivuväri on kuitenkin melko varovaista.

Kuva 100. Uudenkylän kerrostaloaluetta pohjoisen suunnasta.

Hakametsän ja Uudenkylän uudemmat pientalovaltaiset alueet

Alueet on rakennettu pääosin ajanjaksolla 1970-2000, mutta seassa on myös vanhempia aluetta historiaan ankkuroivia rakennuspaikkoja ja rakennuksia (ks. tarkemmin s.17). Riihipellonkatu 7-9:ssä sijaitsee arkkitehtoniselta ilmeeltään erottuvia pienkerrostaloja. Alueiden rakenne on suhteelliset ehyt ja ne muodostavat miellyttävät ja häiriöttömät puitteet asumiselle. Rakennuskannan ulkoinen ilme noudattelee rakennusajankohtansa ihanteita. Katukuvaa luonnehtii kesäaikaan tonttien kasvillisuus. Kaupalliset ja julkiset palvelut sijaitsevat alueiden ulkopuolella. Alueilla on jonkin verran puistopalveluita.

Uudenkylän vanha pientaloalue

Alue on rakennettu pääosin ajanjaksolla 1920 - 60 ja päärakennusmateriaali on puu. Alue muodostaa hyvin miellyttävän, miljööltään asettuneen kokonaisuuden ja tarjoaa puitteet perinteiselle pientaloasumiselle lähellä keskustaa. Rakennukset ovat tyypillisesti 1 1/2-kerroksisia noppamaisia massoja ja niillä on kooltaan pienehköt puutarhatontit. Rakennukset ja katuverkko sijoittuvat paikoilleen maaston ehdoilla. Maasto on pienipiirteisesti vaihtelevaa ja alueen läpi kulkee ekologista ja miljöön monimuotoisuutta lisäävä purouoma. Rakennuskannasta erottuu muita huomattavasti kookkaampana Leivon Leipomon tehdas- ja myymäläkiinteistö Takahuhdintien varrella. Sen julkisivumateriaali on tiili.

Kissanmaan kerrostaloalueet

1960-luvun alue muodostuu kookkaista ja kapeista kerrostalomasoista. Alue jatkaa viereisen 1940-luvun alueen asemakaavallista rytmiä. Rakennusten arkkitehtuuri edustaa rakentamisajankohdalleen tyypillistä ilmaisua.

1950-luvun alue Kissanmaankadun ja Hippoksenkadun välissä muodostaa yhtenäisenä hahmottuvan miellyttävän kortteliston. Pääosin kaksiportaiset rakennukset ovat mittakaavaltaan inhimillisiä, 3-4 kerroksisia. Rakennukset ovat harjakattoisia ja julkisivut ovat rapattuja. Rakennukset rajaavat vahvasti katutilaa pitkien julkisivujen sijoittuessa lähelle tontin rajaa. Katutilan julkista luonnetta korostaa rakennusten kadunpuoleisten julkisivujen parvekkeettomuus.

1940-luvun alue muodostuu kaksikerroksisista puurakenteisista pienkerrostaloista. Alue on laaja ja sillä on vahva rakennettu identiteetti. Toisiaan kohtisuorassa koordinaatistossa sijaitsevat rakennukset muodostavat vahvasti pihatilaa. Rakennukset sijaitsevat etäällä kadun rajasta, mutta rajaavat kuitenkin katutilaa. Rajaavaa vaikutusta korostaa julkisivujen parvekkeettomuus. Rakennukset ovat harjakattoisia tyyppitaloja.

Kissanmaan pientaloalue

Alue muodostuu tyyppitaloista ja se on rakennettu 1950-luvulla. Rakennukset sijoittuvat asemakaavallisesti porrastaen suhteessa katuun. Aluekokonaisuus pihoineen on viihtyisä ja puutarhakaupunkimainen. Rakennukset ovat 1½ - kerroksisia ja harjakattoisia. Rakennusmateriaalina on puu.

Kissanmaankadun ja Hippoksenkadun julkiset rakennukset

Alue sijoittuu katuverkossa strategiseen paikkaan, jossa Hipposkatu ja Kissanmaankatu kohtaavat. Kauppa- ja liikerakennus, päiväkoti ja baptistikirkko muodostavat yhdessä julkisten rakennusten ryhmän, joka antaa vaikutelman pienimuotoisesta keskustasta. Viereinen rakennettu Tartonpuisto tukee osaltaan keskustavaikutelmaa.

Pellervonkadun kerrostaloalue

Pellervonkadun päätteen 9-kerroksiset asuintornit muodostavat vahvasti asemakaavallisesti rytmitetyn korttelin. Rakennukset näkyvät etäälle korkeutensa vuoksi. Alue on rakennettu 1970-luvulla.

Kuva 101. Kissanmaan kerrostaloalueita.

Kuva 102. Kissanmaan pientaloaluetta.

Kuva 103. Kaupunkirakenteen rakennetun ympäristön tylogiset osa-alueet.

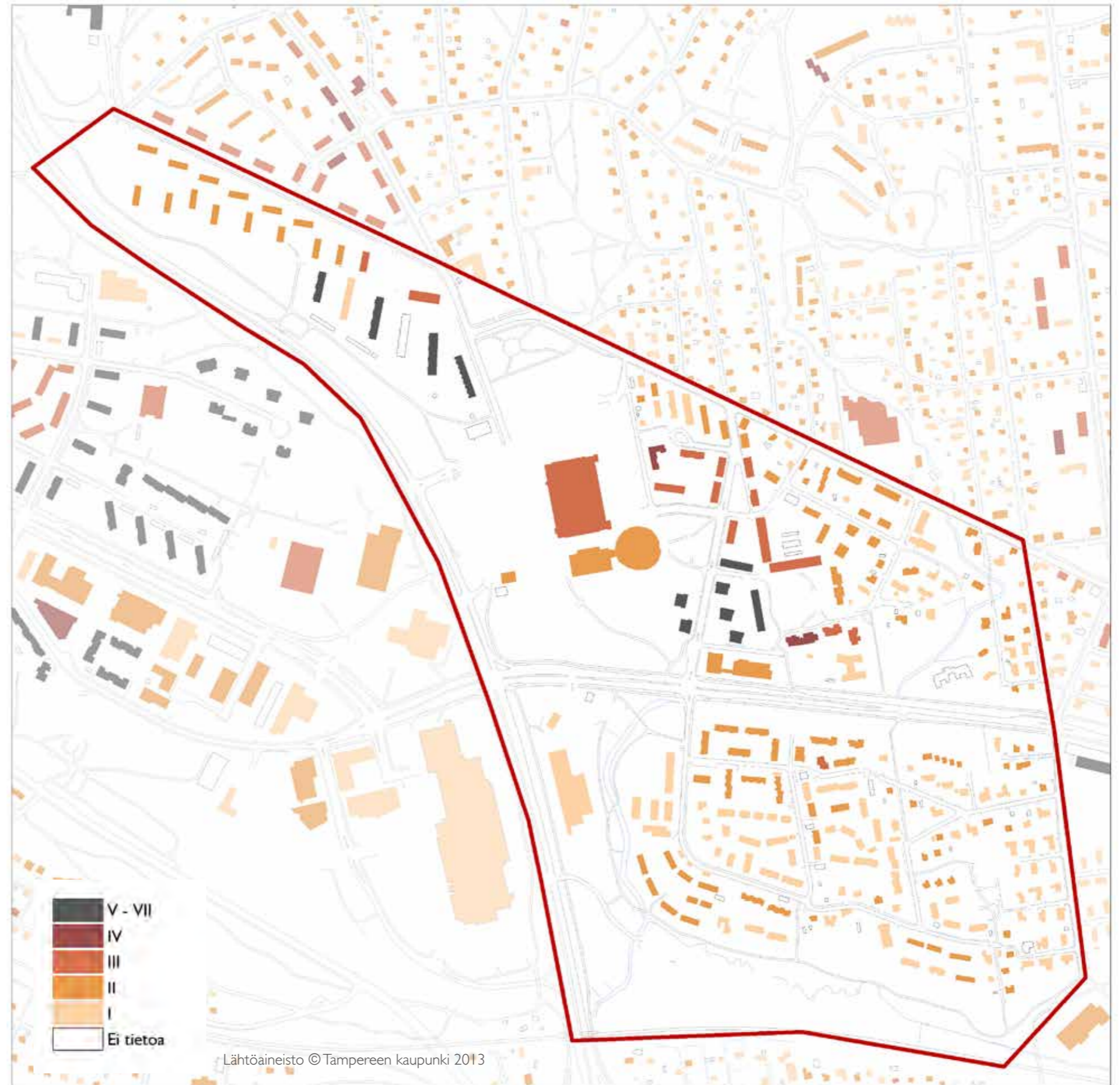
- Hakametsän jäähallin ympäristö
- Hervannan valtaväylän varren julkiset rakennukset ja palvelut
- Uudenkylän kerrostalot ja palvelurakennukset
- Hakametsän ja Uudenkylän uudemmat pientaloalueet
- Uudenkylän vanha pientaloalue
- Kissanmaan kerrostaloalue, 1960-luku
- Kissanmaan kerrostaloalue, 1950-luku
- Kissanmaan kerrostaloalue, 1940-luku
- Kissanmaan pientaloalue
- Pellervonkadun kerrostaloalue
- Kissanmaankadun ja Hippoksenkadun julkiset rakennukset

5.2 RAKENNUSKORKEUDET

Tarkastelualueen rakennukset ovat keskimäärin matalia harvojen kerrostalojen ollessa 5-7 kerrosta korkeita. Hakametsän halli on korkeahko rakennus, mutta sen vaakamittojen koko pienentää korkeusvaikutelmaa.

Alueella ei matalan kerroskorkeuden ja kerrostaloalueiden väljän rakenteen vuoksi esiinny esimerkiksi varjostuksen tuomia haittoja.

Kuva 104. Rakennuskorkeudet kerroksittain. Yleissuunnitelma-alueen korkeimmat rakennukset ovat Kissan tassun korttelin 6-kerroksiset kerrostalot. Hakametsän lämpölaitoksen savupiippu kohoaa noin 70 metrin korkeuteen, mutta itse laitos on vain kahden kerroksen korkuinen.

5.3 LIKENNEVERKKO

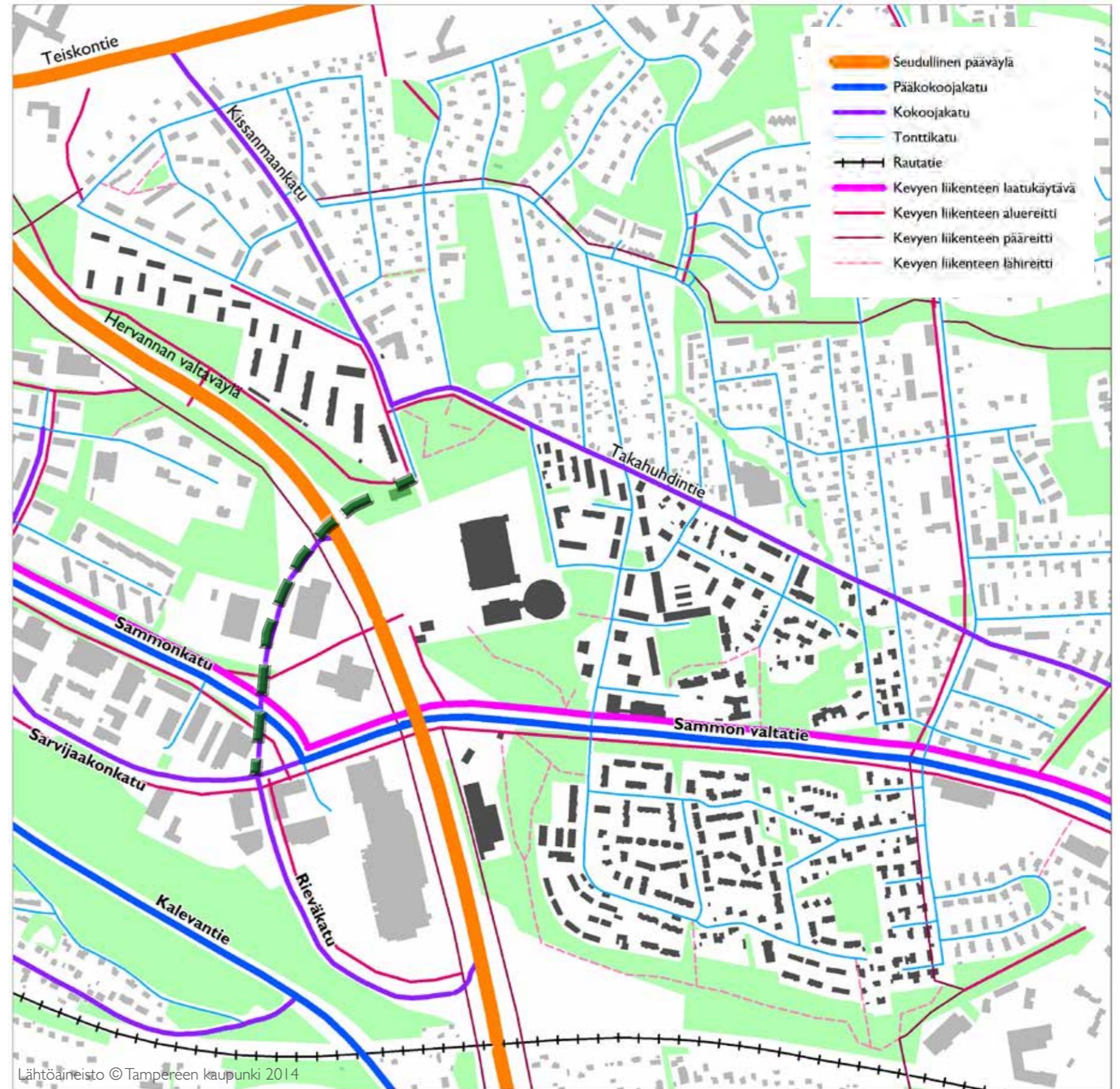
Eri kaupunginosia yhteen sitova paikallistason liikkumisen verkosto on kehittämätön, ja historiallinen katuverkosto on osin katkelmalinen. Kaupunkirakenteen tiivistyessä raitiotien varaan alueen sisäinen liikkuminen ja pysäkillä sujuvan pääsyn tarve voimistuu ja erityisesti jalankulun reittien sekä pyöräilyn edellytyksiä tulee kehittää selvästi nykytilanteesta. Myös alueen sisäisen ajoneuvoliikenteen sujuvuutta tulee parantaa.

Kalevan ja Hakametsän välinen ajoneuvoliikenteen uusi yhteys, ns. Rieväkadun jatke, on hahmoteltu Kalevanrinteen ja sen katuverkon yleissuunnitelmissa Sammonkadulta Hervannan valtavyälän yli Kissanmaankadun päähän. Kevyen liikenteen yhteyksille ei sen sijaan ole vielä uskottavasti esitetty ratkaisua. Nykyinen Jäähallinraitin alkukulku palvelee tärkeää perinteistä liikkumisen suuntaa, mutta tulevaisuudessa sen mitoitusta tulisi väjentää ja raitin laatua parantaa.

Raitotien yleissuunnittelun yhteydessä on vuoden 2014 päivitetty liikenteen verkkomalli tavoitevuotena 2040. Alustavien tulosten mukaan liikennemäärät Hervannan valtavyälällä pysyvät ennallaan.

Jotta suunnittelukäytännöllä ja suunnittelun aluerajauksilla ei vahvistettaisi väylien aluetta jakavaa vaikutusta, tulee etsiä vastausta kysymykseen: minkälainen ratikkapysäkin ympäristöön rakentuva "kaupunkikylä" nyt hajanaisesta liittymän ympäristön alueesta voisi muodostua, ja mikä olisi sen käveltävä yhtenäinen ydin. Ja edelleen: kuinka ytimen äärelle päästäisiin häiriöttä eri liikkumismuodoilla ja mahdollistettaisiin vaihto polkupyörästä, bussista ja henkilöautosta raitiovaunuun.

Kissanmaan pohjoisosista käsin yhteyksien sujuvuus Kaupin kampuksen suunnitelluille raitiotiepysäkeille korostuu.

Kuva 105. Katuverkon nykytila täydennettynä Kalevanrinteen yleissuunnitelmassa esitetyllä Rieväkadun jatkeella (vihreällä katkoviivalla).

5.4 PIHATILAT JA KAUPUNKITILAT

Rakennetun ympäristön tyypologiset osa-alueet sisältävät alueen käyttötarkoituksen ja rakentamisen ajankohdan mukaan vaihtelevia ulkotiloja. Voimakkaimmin yhtenäisiä pihatiloja muodostuu Kissanmaan puukerrostaloalueella. Rakennukset sijoittuvat hallitusti suhteessa katuun ja topografiaan. Pihatilat liittyvät luontevasti viereiseen viheralueeseen. Muutoin tarkastelualueen piha-, katu- ja kaupunkitilat ovat intensiteetiltään väljiä ja vailla vahvaa identiteettiä. Pientaloalueilla katutilaa reunustava kasvillisuus peittää kesällä rakennuksia ja näkymiä. Rivitalokortteleiden kohdalla katumiljööseen vaikuttavat paikoin voimakkaasti autosuojat edustaistutusten ollessa vähäisiä.

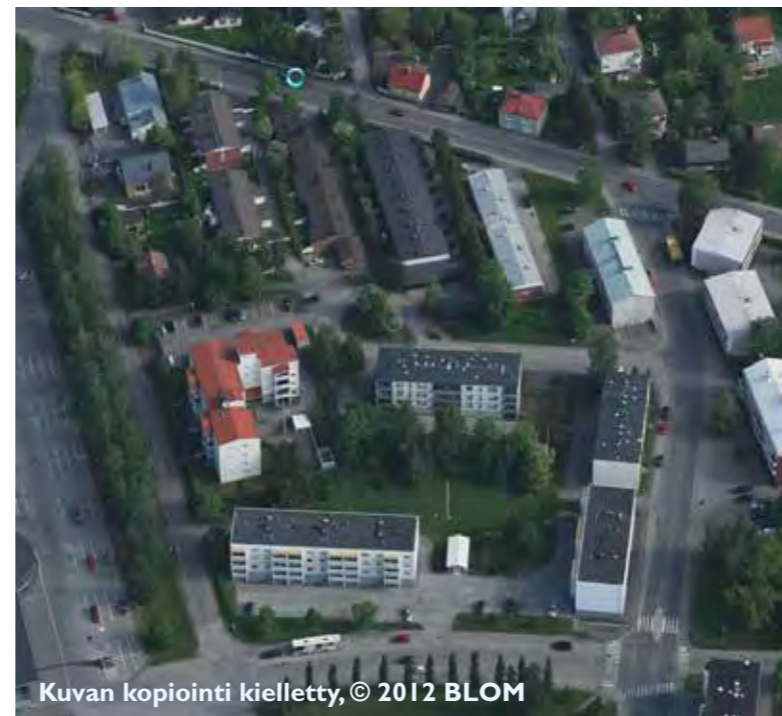
Tarkastelualueen reunalla, purolaakson varrella, liittyvät pihat uoman ympäristön paikoin kauniisti. Uudenkylän kerrostaloalueen itäosassa on tilanmuodostukseltaan miellyttävä korttelipiisto.

Jäähallin ympäristön kaupunkitila on mitoiltaan ja miljööltään jalankulkijalle epäviihtyisä. Avaralla tilalla on muutoin sulkeutuneessa kaupunkirakenteessa kuitenkin arvoa.

Kiilamaiset kaupunkitilat Keltinaukio ja Uudenkylänpuisto tarjoavat keskeisellä alueella potentiaalın julkisen kaupunkitilan kehittämiseksi.

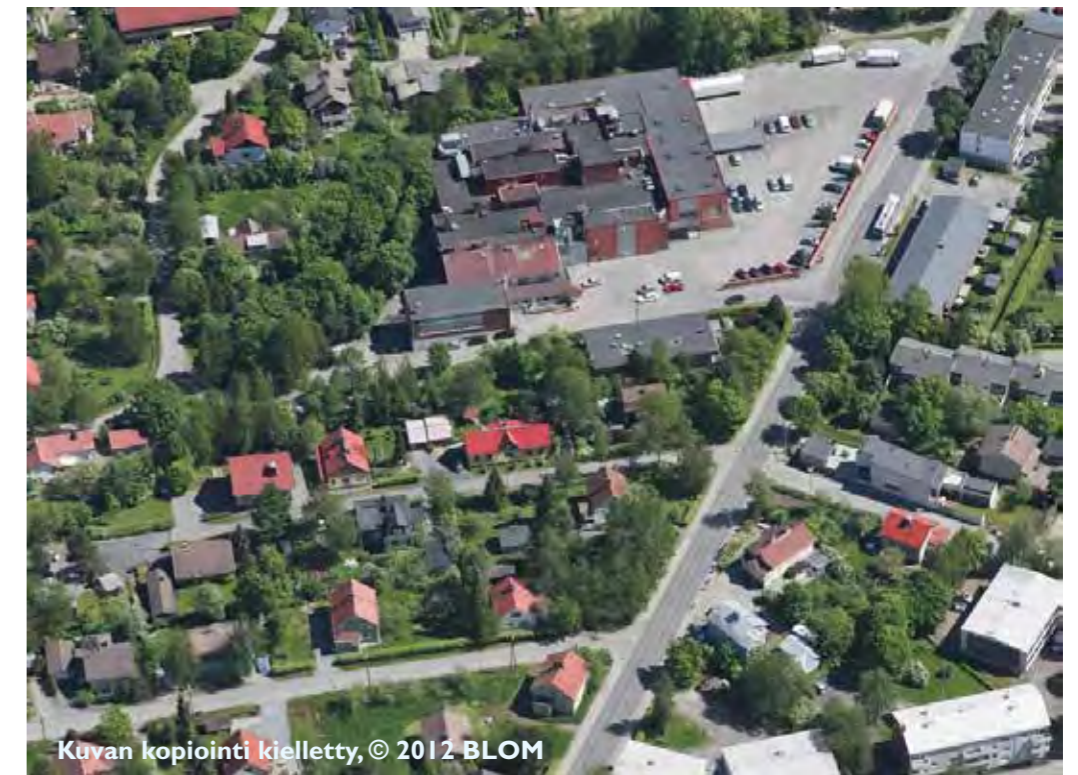
Kuva 106. Tyypillisiä rivitalopihoja Hakametsässä.

Kuva 107. Kerrostalojen rajaama vihreä pihatila jäähallin kupeessa. Taustalla rivitalojen kapeat pihat.

Kuva 109. Uudenkylän 1960- ja 70-lukujen avointa pihasomitelmaa.

Kuva 108. Vanhan Uudenkylän vehreitä pientalopihoja.

Kuva 110. Hipposkylän avoimet piha-alueet.

Kuva 111. Keltinkatu 4-6 piha-alueita.

Kuva 112. Uudenkylänkadun AUSA-talojen talvista piha-alueita.

Kuva 113. Keltinkatu 4-6 sisäpiha. Kiinteistössä on meneillään remontti.

Kuva 114. Keltinaukio.

Kuva 115. Piha Hakametsän pientaloalueella.

Kuva 116. Aarikkalankadun rivitaloja, autokatos katu- ja pihatilan rajalla edustaa tyyppillistä ratkaisua. Taajaan käytettynä ratkaisu muodostuu katutilan kaupunkikuvan kannalta rasitteeksi.

Kuva 117. Kalevanrinteen itäosan rakennettavien uusien asuinkortteleiden pihatiloja. Pysäköinti on tyyppisesti esitetty laitokseen korttelien alle.

5.5 KAUPUNKIRAKENTEEN KEHITTÄMISTARPEET

Kalevanrinne ja Taka-Kaleva kehittyvät voimakkaasti nyt, kun asuin-korttelien asemakaavat ovat valmiit, Prismakeskuksen laajennuksen kaava on valmistelussa ja Iskun sekä Tampere Areenan asemakaa-voitus on käynnistymässä. Raitiotien yleissuunnitelma on valmistu-massa ja esitellään päätöksentekijöille loppukevään 2014 aikana.

Joukkoliikennekäytävän pysäkin ympäristöä kauppaliikkeineen, pal-veluineen ja oppilaitoksineen ei ole osoitettu alakeskukseksi yleis-piirteisessä kaavoituksessa. Alueen asemaa tulisi harkita jatkossa yleispiirteisen kaavoituksen näkökulmasta. Kaupunkirakenteen kehittyminen alueella edellyttää kuitenkin myös asemakaavoitusta varten keskuksen aluerajauksen, rakenteen ja sisällön määrittelyä. Jotta keskuksesta tulisi kaupunkirakenteellisesti eheyttävä, tulee ra-kentamisen koordinaatio ja arkkitehtuurin ilme suunnitella tätä tavoitetta tukevaksi.

Kaupunkirakennetta tulisi kehittää joukkoliikennekaupungin peri-aattein ja siten, että muodostuu yhtenäinen kävelyalue säteittäisesti pysäkillä palveluihin ja asuinalueille. Myös valtateiden liittymäalueen tulisi olla kaupunkimainen ja kävelijöille ja pyöräilijöille turvallinen.

Koko selvitysalueen täydennysrakentamisen mahdollisuudet tulee tutkia nykyinen rakenne huomioon ottaen. Kerrostaloalueiden laa-juus tulee tarkastella kertaalleen uudelleen ja pysäköinnin järjesty-misen tavat tulisi myös tarkastella kokonaisuutena tiiviimmillä alu-eilla. Erityisesti alueen keskusta soveltuvat käyttötarkoitukset ja palvelujen kysyntä tulee selvittää Hakametsän alueen käynnistyvän yleissuunnittelun yhteydessä.

Arki- ja virkistysliikkumisen reitistöjen jatkuvuutta tulee parantaa alueella ja alueelta ympäristöön, samoin alueen sisäisiä ajoneuvo-liikenteen yhteyksiä on syytä kehittää ympäröiviin kaupunginosiin. Valtaväylien järjestelyjä sekä nopeusrajoituksia tulee tarkastella sa-malla kuin kaupunkirakenne niiden varsilla tiivistyy ja jalankulkijoi-den määrä lisääntyy.

Anivector 2001

6.1 KAUPUNKIKUVAN OMINAISPIIRTEET

Selvityksen kohdealueen kaupunkikuvan piirteet johtuvat paljolti kaupunkirakenteen ja rakennetun ympäristön osa-alueiden ominaisuuksista. Alueelle tyypillisiä ovat laajat avoimet näkymät urheiluhallien ympäristössä sekä pitkät näkymät väylien varsilla. Näiden lisäksi tyypillisiä ovat rakentamisajankohdan mukaan kaupunkikuvallisesti vaihtelevat kerros- ja pientaloalueet.

Tartonpuisto maastonmuotoiluineen luo keskeiselle aukealle ulkotilalle kiintopisteen ja tilarajan sen pohjoisreunalla. Suurmaisema hahmottuu hyvin avaralta pysäköintiaukiolta käsin erityisesti pitkinä näkyminä Kaupin ja Kalevan suuntiin. Suurmaisemaan kiinnittymisen mahdollisuus luo paikan maantiedettä ja auttaa kaupunkirakenteessa orientoitumisessa.

Avaruuden vuoksi kävelyetäisyydet vaikuttavat paikoin pitkiltä ja myös tuulisuus vaikuttaa ulkotilan kokemukseen. Hallien ympäristön suuripiirteinen mittakaava kohtaa asuinalueen reunan korttelit sattumanvaraisen tuntuisesti ja osin mittakaavallisesti hallitsemattomana. Näin erityisesti Kissantassun korttelin ja Uudenkylän länsireunan osalta.

Alueen Hervannan valtavyylälle jossain määrin näkyvä, tunnuspiirteinen ja mieleen jäävä rakennus on Hakametsän jäähalli, ja osin myös melko uusi voimalarakennus piippuineen. Kaupallisena rakennuksena myös hampurilaisravintola mainoskyltteineen liittymäalueella sekä Prismakeskuksen mainospyloni jäävät helposti mieleen. Kalevan puoleiset kaupan rakennukset vaikuttavat kaupunkikuvassa kookkailta ja umpinaisilta Hervannan valtavyylältä ja Hakametsästä käsin. Pääväylien liittymän ympäristö ei hahmotu kaupunkikuvallisesti suunniteltuna kokonaisuutena.

Asuinalueilla kaupunkikuvaa määrittää rakennusten mittakaava ja rakentamisen ajankohdan tyyli. Kerrostalopihat ovat melko yksinkertaisia ja vaatimattomia, pientaloalueilla taas kesäaikaan pensas- ja puukasvillisuus on katunäkymässä vallitseva rakennusten ollessa melko matalia. Katutilan mittakaava pientaloalueilla on kontrastinen Sammon valtatiehen ja Hervannan valtavyylään verrattuna.

Sammonkadun kaakkoispään ympäristö ei toistaiseksi hahmotu pysäkin varaan rakentuvana vetovoimaisena palvelukeskuksena. Myös Hakametsän kaupunkikuvallinen ja toiminnallinen vetovoima on toistaiseksi heikko suur tapahtumia lukuunottamatta, eivätkä jalankulun ja pyöräilyn reitit ja alikulun mitoitus sekä arkkitehtuuri vastaa kehittyvän pysäkkikeskuksen ulkoalueelle asetettavaa laatutasoa.

6.2 KAUPUNKIKUVALLISET KOKONAISUUDET

Kaupunkikuvallisesti ominaispiirteisinä erottuvat sivuilla 62-64 kuvatut rakennetun ympäristön tyypologiset osa-alueet:

- Hakametsän jäähallin ympäristö
- Kissanmaan kerrostaloalueet 1940-, -50- ja -60 -luvulta
- Uudenkylän kerrostalot ja palvelurakennukset
- Hakametsän ja Uudenkylän uudemmat pientaloalueet
- Uudenkylän vanha pientaloalue
- Hervannan valtavyylän julkiset rakennukset ja palvelut
- Kissanmaan pientaloalue
- Kissanmaankadun ja Hippoksenkadun julkiset rakennukset
- Pellervonkadun kerrostaloalue

Kaupunkikuvan kannalta osa-alueista eniten kehittämistä kaipaavat pääväylin varret, niiden liittymäalue sekä jäähallien ympäristö reuna-alueineen. Väylien kaupunkikuvan kehittämiseen liittyy Hakametsän, Uudenkylän ja Taka-Kalevan rakennetun identiteetin vahvistaminen. Päähallin rakennus on kaupunkikuvallinen voimavara erityispiirteisen arkkitehtuurinsa vuoksi, mutta esimerkiksi sen sisäänkäynnit hahmottuvat huonosti sekä rakennuksen että pihajärjestelyjen osalta.

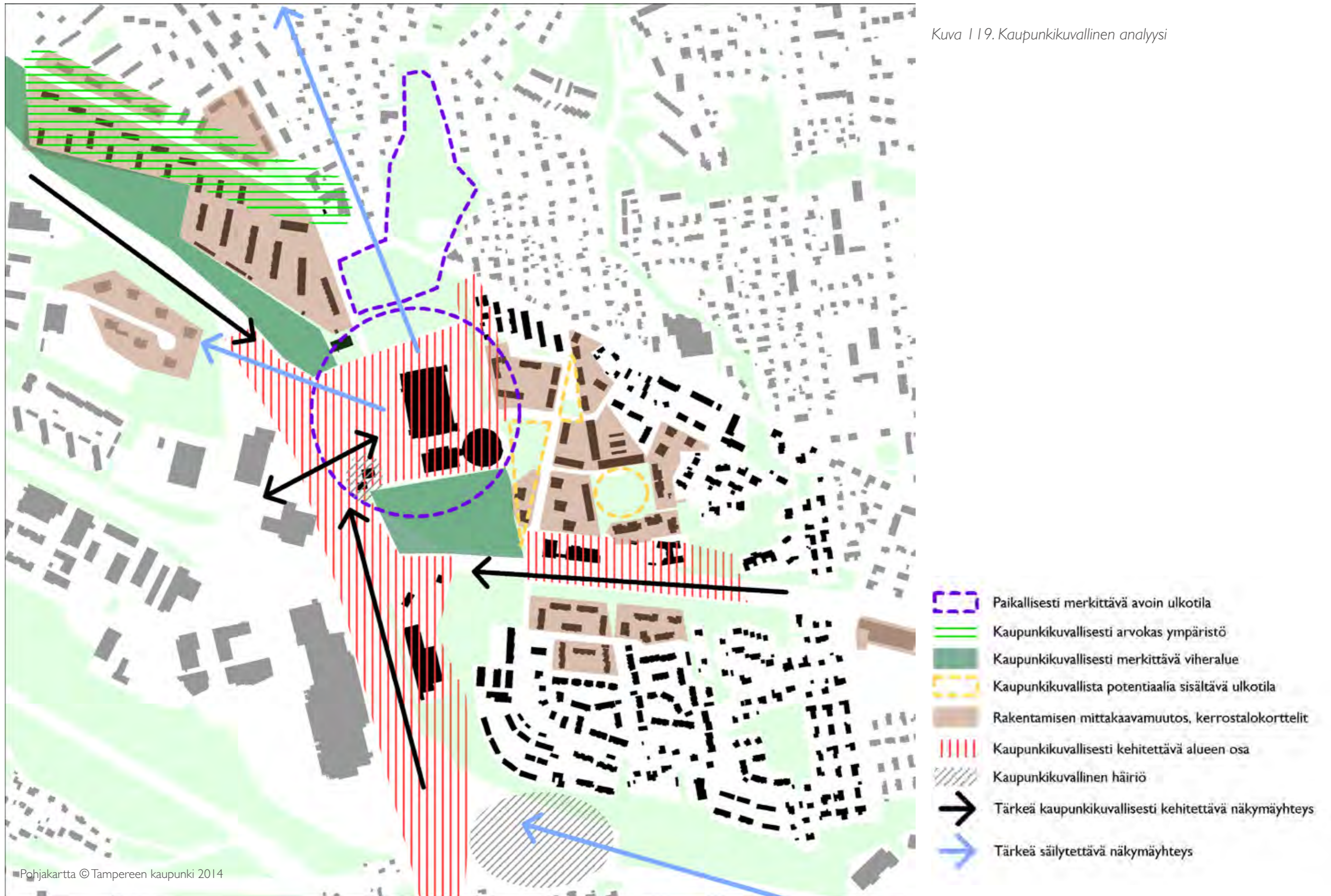
Kaupunkikuvallisia haasteita esiintyy tylogialtaan erilaisten osa-alueiden rajapinnoille erityisesti siellä, missä toisilleen kontrastiset mittakaavat tai ristiriitaiset käyttötarkoituksen kohtaavat. Kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti vahva alue on Hippoksenkadun miljöö ja siihen liittyvät Hipposkylän puukerrostalot. Hakametsä ja Hippospuisto ovat kaupunkikuvassa arvokkaita viheralueita keskeisen sijaintinsa ja näkyvyytensä vuoksi. Ulkotiloista kaupunkikuvallista potentiaalia sisältävät Keltinaukio, Uudenkylänpuisto ja Uudenmaanpuisto.

Selvitysalueen kaupunkikuvallinen analyysi on esitetty seuraavalla sivulla kuvassa 119.

Kuva 118. Kissantassun 1960-luvun korttelin piha ja asuinrakennukset edustavat aikakautensa tila-ajattelua ja rakentamisen teknologiaa.

Kuva 119. Kaupunkikuvallinen analyysi

6.3 NÄKYMÄTARKASTELOT LAAJAT NÄKYMÄT

Jäähalli

Isku

Tampere Areena

Pellervonkadun tornitalot

Kissantassu

Kuva 120. Näkymä jäähallilta Kalevaan päin. Taustalla Tampere-Areena ja Kalevan tornitaloja

Kissantassun kortteli

Tartonpuisto

Uusikylä (takana)

Jäähalli

Kuva 121. Näkymä Kissanmaankadun eteläpäästä Tartonpuistoon, kentälle ja jäähallille.

Kuva 122. Näkymä jäähallin parkkipaikalta Hakametsään päin.

Kuva 123. Jäähallialue Tartonpuiston laelta. Tarkastelupisteen korkeustason vaihto monipuolistaa avautuvia näkymiä.

Isku

Tampere Areena

Kuva 124. Näkymä jäähallilta Kalevaan päin. Kävelyn ja pyöräilyn reitit hahmottuvat huonosti Kalevan suuntaan.

Tampere Areena

Jäähallinraitin alikulku, taustalla Jäähalli ja voimalaitos

Isku

Kuva 125. Näkymä Kalevan puolelta Jäähallinraitilta Jäähallille päin. Alikulku raitteineen on jatkossakin tarpeellinen ja kehittämiskelpoinen.

Uudenkylänkuja 2

Keltinkatu 4-6

Kuva 126. Uudenmaanpuisto on tärkeä toiminnallinen ulkotila, jonka kaupunkikuvallisia ominaisuuksia ja laatutasoa voi vielä kehittää.

Uudenkylänkatu 3

Harjoitushalli

Jäähalli

Uudenkylänpuisto

Kuva 127. Näkymä Uudenkylänkadulta jäähallin suuntaan.

Hippioskylää

Kissantassun korttelia

Kuva 128. Hippioskylän sisäpihaa. Parvekkeettomat rakennusmassat muodostavat tehokkaasti tilan rajausta.

Takahuhdintie, Jehovan todistajien kokoushuone

Takahuhdintie

Kovajankatu

Kuva 129. Näkymä Takahuhdintien ja Kovajankadun kulmasta.

Kaukana taustalla Prismän torni

Kuva 130. Näkymä Hakametsän asuinalueelle Jyväskylän radan ylittävältä kevyenliikenteen sillalta. Asuin- ja viheralueen reunavyöhyke on jäsentymätön.

Jäähalli

Tartonpuisto

Sandelinipuiston reunaan

Uudenkylän elementtirakennuksia

Ravintola Jäähovi

A-klinikkatoimen kuntoutuskeskus (takana)

Kuva 131. Sammon valtatie ja Uudenkylänkadun / Aarikkalankadun risteys. Risteys on tärkeä sisääntulo alueelle ja sitä tulisi tarkastella täydennysrakentamisen näkökulmasta Hakametsän yleissuunnitelman laadinnan yhteydessä.

Kuva 132. Kinnarinkadun päätteenä Keltinkadun varressa on talvisaikaan tylsä tiiliseinä. Kesällä puusto pehmentää näkymää.

Kuva 133. Aarikkalankadun päätte etelässä. Harjuselänteen laella sijaitseva omakotitaloasutus vie suurmaisemassa huomion välissä kulkevasta Jyväskylän radasta.

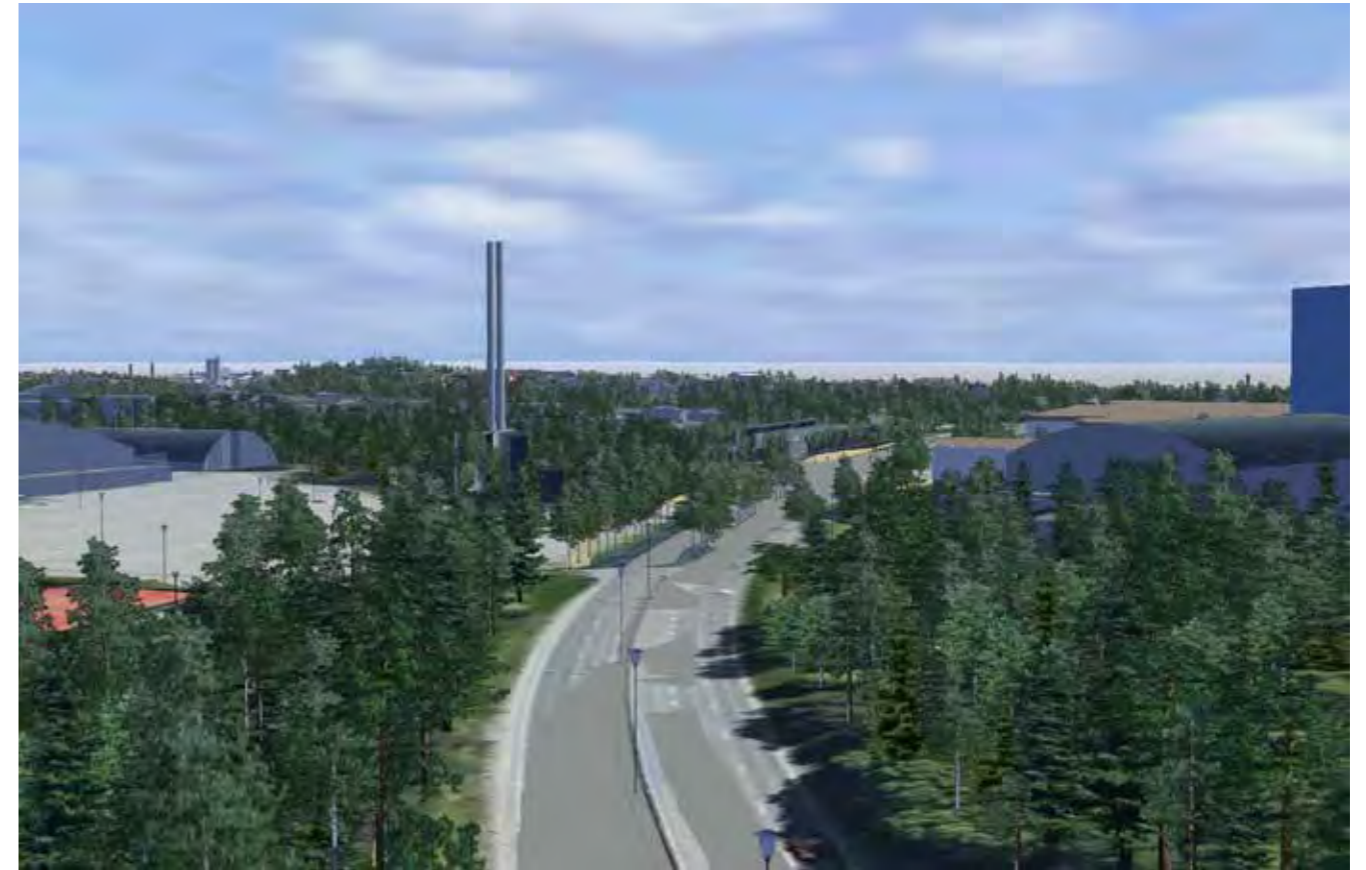
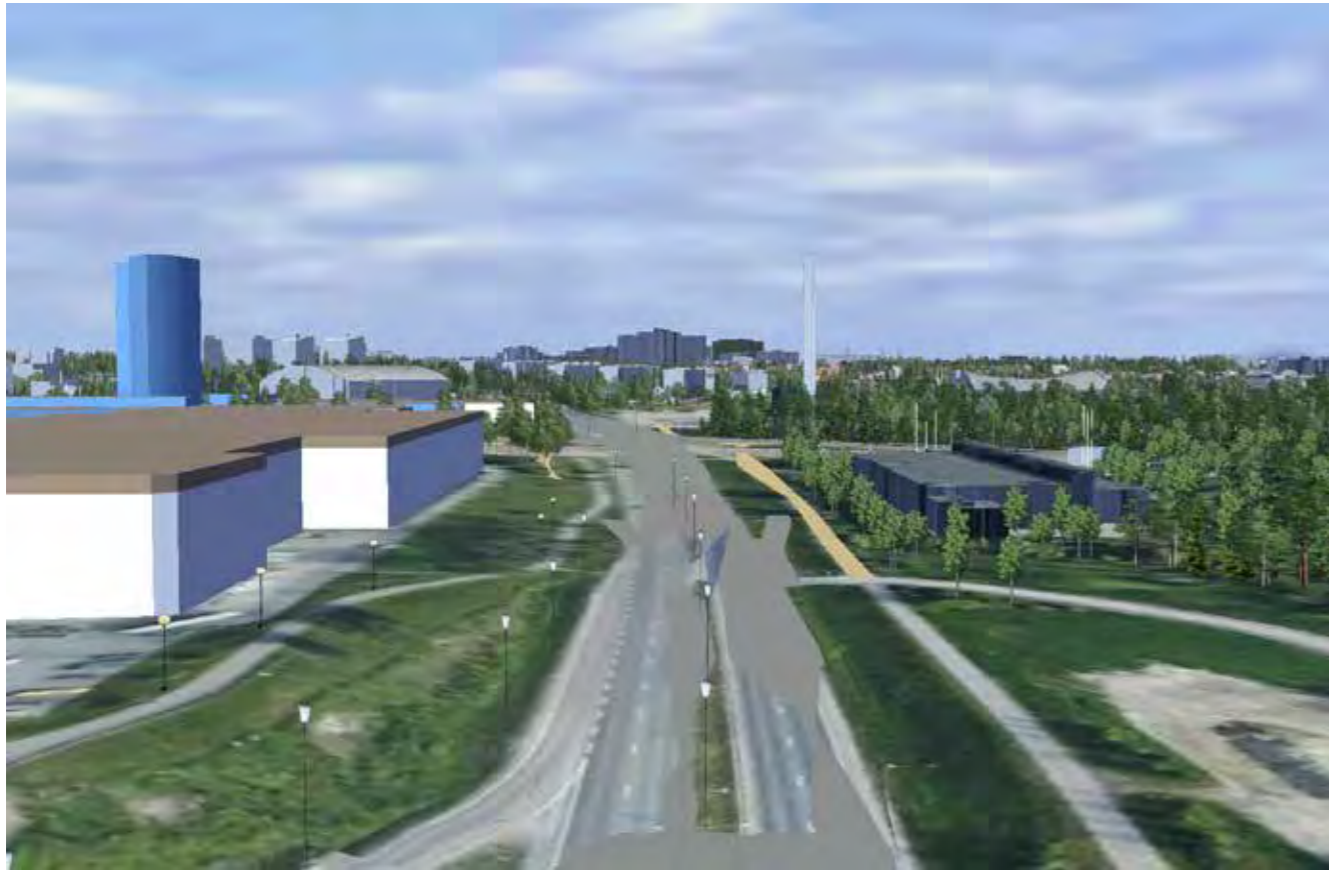
Kuva 134. Näkymä Kissanmaankadulta jäähallille, vasemmalla babtistikirkko. Jäähallin arkkitehtoniset erikoispiirteet ja katutilan julkinen luonne korostuvat hienolla tavalla tästä suunnasta katsottaessa. Näkymä olisi syytä pyrkiä säilyttämään.

Kuva 135. Hervannan valtavyölyn ja Sammonvaltatien risteysalue. Taustalla Hakametsän metsikkö ja lämpövoimalaitoksen piippu. Liittymäaluetta tulee kehittää kaupunkimaisemmaksi.

Kuvat 136 ja 137. Kuvapari Sammon valtatieltä Ali-Huikkaankadun kohdalta länteen, Kalevaan päin.

Kuvat 138 -140. Virtuaalimallin avulla muodostettuja katunäkymiä tilanteessa, jossa Kalevanrinteen laaditut ja valmisteilla olevat suunnitelmat ovat toteutuneet.

Ylhäällä Hervannan valtaväylä etelästä ja pohjoisesta päin tarkasteltuna. Alhaalla Sammon valtatie idästä saavuttaessa, edessä oikealla Uudenkylän liikekiinteistö.

Kaupunkirakenteen kehitys haastaa pohtimaan väylien toiminnallista poikkileikkausta ja kaupunkikuvan luonnetta nykyistä kaupunkimaisemmaksi. Hervannan valtaväylä kaartuu Hakametsän kohdalla, mikä antaa mahdollisuuden miellyttävän kaupunkikuvan ja näkymäaksenttien luomiselle väylän varren uusia kortteleita suunniteltaessa. Sammon valtatie päättyminen Kalevanrinteen uusiin kortteleihin tuo tarpeen Uudenkylän eteläreunan tehokkuuksien tarkastelulle.

6.4 KAUPUNKIKUVAN LAATU JA KEHITTÄMISTARPEET

Selvitysalueen kaupunkikuvan laatu jäähallien ja väylien liittymän ympäristössä ei lähivuosikymmeninä vastaa enää odotuksia tiiviin keskustamaisen kaupunkirakenteen ulottuessa raitiotien toteuttamisen ja Kalevanrinteen kehityksen myötä Sammonkadun kaakkoispäähän asti. Avara kaupunkitila hallien ympäristössä on kuitenkin myös mahdollisuus, ja tilan/tilasarjan luonne tulevaisuudessa tulee ratkaista jatkosuunnittelussa. Joitakin pitkiä näkymiä erityisesti pohjoisen ja lännen suuntaan tulee säilyttää.

Hallien kaakkoispuolella oleva metsikkö on kaupunkikuvassa nykyään tärkeä kiintopiste, mutta toisaalta sen havupuuvaltainen puusto on iäkästä eikä uudistu luontaisesti näissä olosuhteissa. Viheralueen rajausta ja kaupunkikuvallista sisältöä tulee suunnitella kuten rakennettua ympäristöäkin.

Hervannan valtaväylän ja Sammon valtatie liittymässä melko näkyvällä paikalla sijaitseva voimala piippuineen on tarpeellinen energian tuotannon kannalta, mutta muodostanee tässä sijainnissaan jatkossa ristiriitaa keskusmaisen alueen kaupunkikuvallisten tavoitteiden ja maankäytön kehitysmahdollisuuksien kanssa.

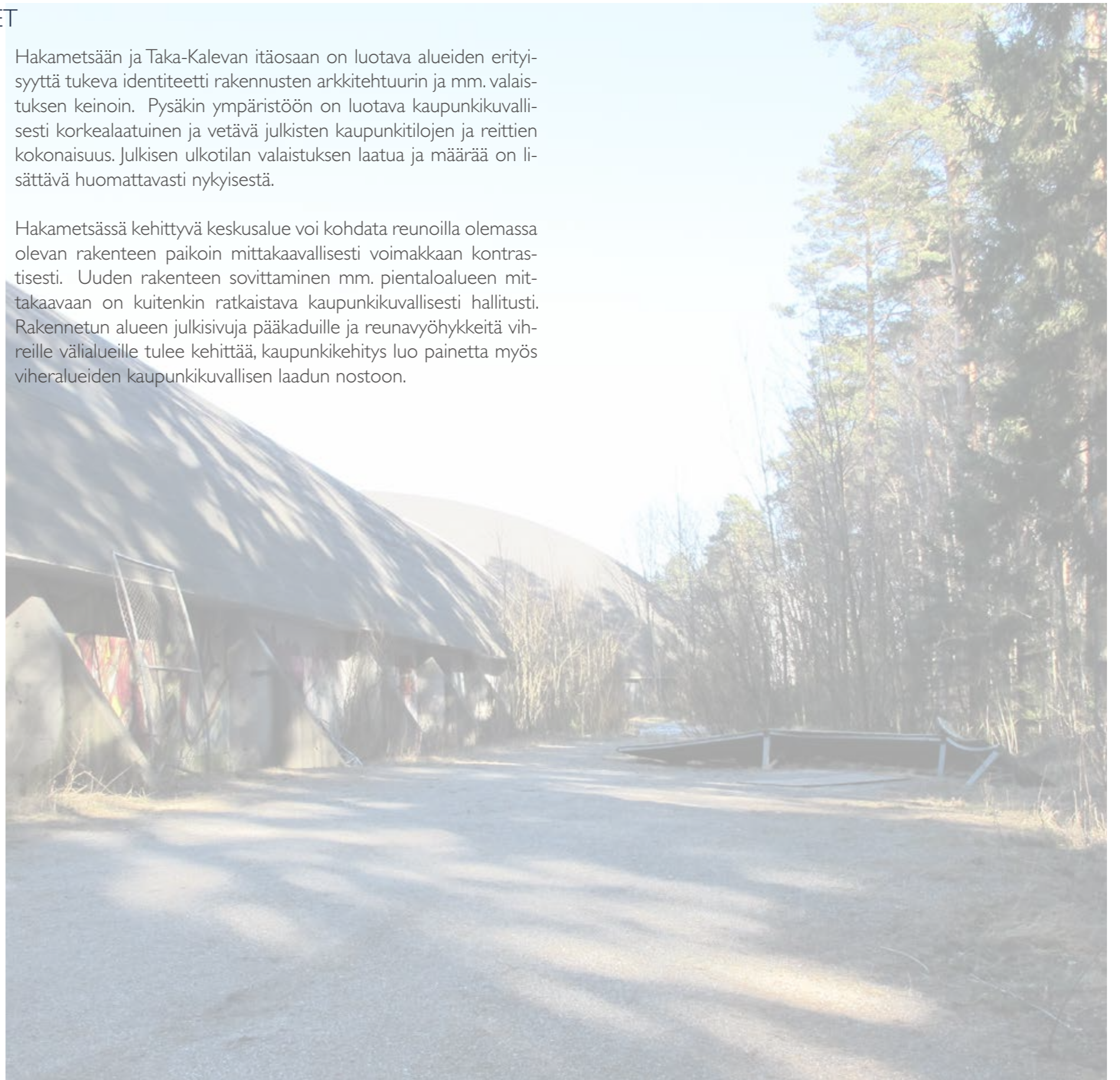
Kerrostaloalueilla kaupunkikuva vastaa rakentamisajankohdan arkkitehtonisia ja pihatilan tavoitteita. Pihat ovat keskimäärin vaatimattomia. Uudessakylässä useita kerrostalopihoja hallitsevat pysäköintialueet ja pihapintojen rakenteellinen kunto on heikko. Kissanmaan puukerrostalot muodostavat kaupunkikuvallisesti miellyttävän ja alueelle ominaisluonnetta antavan kokonaisuuden.

Kissanmaankadulla kerrostaloalueen katumiljöö on miellyttävä ja varsinkin katunäkymällä baptistikirkon kohdalla on lähes julkinen luonne pohjoisesta Hakametsän hallia lähestyttäessä.

Sammonkadun kaakkoispään maankäytön kehityshankkeiden toteutumisen myötä ohikulkevien pääkatujen kaupunkikuva muuttuu. Kehittyvän keskuksen ”uloospäin” suuntautuvien julkisivujen eli Hervannan valtaväylän ja Sammon valtatie kaupunkikuvan tavoitteisiin on paneuduttava, hyvä lopputulos ei synny ilman selkeitä tavoitteita. Eräänä keinona voi harkita Hippospuiston viherkiilan jatkamista etelään.

Hakametsään ja Taka-Kalevan itäosaan on luotava alueiden erityisyyttä tukeva identiteetti rakennusten arkkitehtuurin ja mm. valaistuksen keinoin. Pysäkin ympäristöön on luotava kaupunkikuvallisesti korkealaatuinen ja vetävä julkisten kaupunkitilojen ja reittien kokonaisuus. Julkisen ulkotilan valaistuksen laatua ja määrää on lisättävä huomattavasti nykyisestä.

Hakametsässä kehittyvä keskusalue voi kohdata reunoilla olemassa olevan rakenteen paikoin mittakaavallisesti voimakkaan kontrastisesti. Uuden rakenteen sovittaminen mm. pientaloalueen mittakaavaan on kuitenkin ratkaistava kaupunkikuvallisesti hallitusti. Rakennetun alueen julkisivuja pääkaduille ja reunavyöhykkeitä viherille välialueille tulee kehittää, kaupunkikehitys luo painetta myös viheralueiden kaupunkikuvallisen laadun nostoon.

7 YHTEENVETO

7.1 ARVOT JA OMINAISPIIRTEET

Selvitysalue edustaa tamperelaisuuden ydintä: sillä on yhteisölle symboli- ja merkitysarvoja Tampereen jääkiekkoilun päänäyttämönä ja toisaalta historiallisen Messukylän lähialueena. Alue sisältää jonkin verran merkittävää rakennusperintöä, arvokkaimpina Hakametsän jäähalli ja Hipposkylän puukerrostaloalue.

Kaupunkirakenteellisesti alue edustaa melko tyyppillistä, vuosikymmenten kuluessa kehittyntä, tiiviisti rakennetun kaupungin reuna-alueita monine koordinaatioineen ja vaihtelevan kokoisine rakennuksineen. Selvitysalueen ja lähialueiden sisäisen liikkumisen järjestelmä on kehittymätön eikä se tue alueella liikkumista vaan palvelee henkilöautolla liikkumista palveluiden luo tai keskuksiin. Kerrostalojen pihoja ja julkisten rakennusten ympäristöjä hallitsevat pysäköintikentät.

Selvitysalueen kehitettävä ydin tulee yhdessä Taka-Kalevan ja Kalevanrinteen itäosien kanssa muuttamaan jonkinlaiseksi alakeskukseksi tehokkaan joukkoliikennekäytävän rakentamisen, kaupallisten palvelujen kehittämisen ja jäähallin todennäköisesti muuttuvan käytön myötä.

Hakametsän jäähalli muodostaa kooltaan ja muodoltaan poikkeuksellisen rakennuksena alueellisen maamerkin, jonka havaittavuus esimerkiksi väyliltä käsin ei kuitenkaan ole kovin hyvä. Myöskin liikenneyhteys jäähallille hahmottuu heikosti hallin merkitykseen nähden. Pistemäisesti runsas liikennöinti jäähallille on häiriötekijä asuinalueiden kannalta, mutta toisaalta siihen on selvityksen yhteydessä haastateltujen henkilöiden mukaan totuttu. Sen sijaan häiritseväksi on koettu lumenvastaanottoalueen aiheuttama melu ja viihtyisyyden väheneminen Hakametsän pientaloalueen itäreunalla.

Hakametsä sijaitsee pitkän kaakko-luode -suuntaisen laakson päätteessä selänreunan reunustaessa suurmaisemaa. Hallien ympäristön avara tila ja avautuvat pitkät näkymät antavat alueelle ominaislaatua ja auttavat lähialueen sijaintien hahmottamisessa.

Alueen viherverkosto on katkelmallisena ekologisesti haavoittuva nykytilassaan, ja verkoston toiminnallisen jatkuvuuden hahmottaminen on vaikeaa. Ulkoilureiteistä erityisesti puron varren reittiä pidetään tärkeänä.

Hakametsän identiteetti kasvaa yhteisön ja rakennetun ympäristön ajallisen kerroksellisuuden lisäksi alueen historiasta; jääurheilu on alueen vahva perinne, ja perinteisiä elinkeinoja alueella ovat olleet mm. tiilenvalmistus ja leipomotoiminta. Leivon Leipomo edustaa perinteen jatkumoa ja tarjoaa kahviloineen myös suosittu kohtaustapa.

Sosiaalinen monipuolisuus on alueen vahvuus. Hipposkylässä alhainen sosiaalinen status, yhteisön ennakkoluulot ja asuntojen vanhanaikaisuus ovat kuitenkin haaste. Suhteellisen alhainen keski-ikä Kissanmaalla, uusi nuori asukasyhteisö, on potentiaalinen voimavara. Sukupolven vaihtuminen on alkamassa myös Uudessakylässä. Selvitystä varten tehdyissä haastatteluissa tuli esille, että erityisesti Kissanmaalaiset ovat tyytyväisiä ja ylpeitä viheraluepainotteisesta pientaloalueestaan.

■ Aikakauden edustava asuinalue tai alueen osa, jossa alkuperäinen korttelirakenne, ympäristö ja rakennuskanta ovat säilyneet. Arkkitehtonisesti arvokas kokonaisuus.

Toimenpidesuositus:

Alueella tulee pyrkiä säilyttämään korttelirakenne, pihat ja rakennusten alkuperäiset ominaispiirteet. Alueet ovat arkoja muutokselle. Jäähallin osalta tärkeää on riittävän avoimen tilan varaaminen hallin ympäristöön.

■ Aikakaudelleen tyypillinen asuinalue tai alueen osa, jolla alkuperäinen korttelirakenne on säilynyt. Alueen kaupunkirakenteella on arvoa.

Toimenpidesuositus:

Alueen korttelirakenne ja pihat tulee pyrkiä säilyttämään. Tarvitavat muutokset ja lisäykset tulee sovittaa alueen alkuperäiseen luonteeseen.

■ Alue 1
Asuinalue tai alueen osa, jolla alkuperäinen korttelirakenne on säilynyt, mutta rakennuskanta on säilynyt vain osin tai sen tyypilliset piirteet ovat kadonneet kunnostamisen myötä. Entinen leipomorakennus asuinalueen keskellä muistuttaa alueen perinteisestä leipomotoiminnasta.

Toimenpidesuositus:

Alue tulee mahdollisuuksien mukaan säilyttää rakennuksineen.

Alue 2

Uusi koti- messualue, joka on ajallisesti yhtenäinen ja edustaa aikansa pientaloarkkitehtuuria ja asumishanteita. Alueen tarkempi arvottaminen ja alkuperäisyysasteen arviointi vaatii lisäselvityksiä.

Toimenpidesuositus:

Aluekokonaisuus ja rakennukset tulee pyrkiä säilyttämään.

■ Historiallinen kaupunkirakenteen osa. Arvo muodostuu kokonaisuudesta, yksittäiset rakennukset tai tekijät eivät pääosin ole arvokkaita.

Toimenpidesuositus:

Kaupunkirakenteen hahmo tulee pyrkiä säilyttämään ja mahdollisuuksien mukaan eheyttämään.

Kuva 141. Arvokohteet ja toimenpidesuositukset.

7.2 MUUTOKSENSIETOKYKY JA KEHITTÄMIS-TARPEET

Hakametsän - Taka-Kalevan kaupunkirakenne suorastaan vaatii muutosta Kalevanrinteen kehittymisen, suunnitteilla olevan joukkoliikennekäytävän ja Kansi ja Areena – hankkeen muodostamassa kehityksessä. Kaupunkirakenne vaatii muutosta myös nykyrakenteen huonon toimivuuden vuoksi; erityisesti liikkumisen verkon ja palvelujen osalta. Uudisrakentamisen kannalta alueen kehittämisen merkittävimmän potentiaalin muodostavat hallien ympäristö ja pääväylien liittymän ympäristö.

Alue vaatii parempaa liikenteellistä linkittymistä ympäristöönsä; näin erityisesti kävelyn ja pyöräilyn osalta, mutta myös hitaan ajoneuvoliikenteen sisäistä verkkoa tulisi kehittää. Alueen kehittyminen vaatii myös jäähallin pysäköintikenttien muodostaman estevaihokituksen poistamista Hakametsän ja Taka-Kalevan väliltä.

Tärkeä tehtävä alueen kehityksen kannalta on uuden joukkoliikennekäytävän pysäkin ja pääkatujen liittymän ympärille muodostuvan keskustan rajauksen, rakenteen ja käyttötarkoitusten kokonaisuuden määrittely. Tavoitteena tulisi olla keskustan ehyt ja toimiva rakenne, jossa on koossapitävät rakennusten koordinaatio ja näkymät sekä yhtenäinen liikkumisen ja julkisten kaupunkitilojen verkko. Tärkeää on yhtenäisen kävelyalueen muodostaminen ja sujuvat reitit pysäkillä kaikkialta. Kissanmaan pohjoisosassa myös reittien tarve Kaupin Kampuksen raitiotiepysäkeille korostuu.

Alue vaatii myös pysäköinnin kokonaistarkastelun kerrostaloalueiden ja keskusalueen osalta, sekä kerrostalojen pihojen kehittämisperiaatteet. On selvää, että muuttuvassa kaupunkirakenteessa hallien ympäristön pysäköintikäyttö ei voi jatkua nykyisen kaltaisena.

Kehittyvän keskuksen julkisivuja ulospäin, eli Hervannan valtavyylän kaupunkikuvaa ja Sammon valtatie kaupunkikuvaa, on tavoitteellisesti parannettava rakentamalla, valaistuksella ja istutuksin. Eräänä keinona voi myös harkita Hippospuiston viherkiilan jatkamista etelään. Hakametsään ja Taka-Kalevaan on luotava niiden erityislaatua tukeva identiteetti rakennusten arkkitehtuurilla, ja rakentamisen anonyymiyttä tulee tällöin välttää. Alueen toiminnallinen identiteetti tulisi johtaa joukkoliikennekaupungin periaatteista ja alueen historiasta; mm jääurheilu on jo perinne alueella.

Keskustaan on luotava kaupunkikuvallisesti korkealaatuinen ja sujuva julkisten kaupunkitilojen ja reittien kokonaisuus. Valaistusta on li-

sittävä huomattavasti nykyisestä. Liittymäalueen kaupunkitilasta on muodostettava kaupunkimainen ja sujuvan kävelyn sekä pyöräilyn mahdollistava.

Kehittyvän rakenteen sovittaminen selvitysalueen asuinalueisiin on tehtävä harkiten. Uuden rakenteen sovittaminen esimerkiksi pientaloalueiden mittakaavaan on tapahduttava kaupunkikuvallisesti hallitusti. Kerrostalomaisten rakentamisen laajuus on määriteltävä alueella uudelleen. Täydennysrakentamisen periaatteet on johdettava asemakaavallisesti ehyiden asuinkortteleiden typologioista.

Asumisen tarjontaa on tulevaisuudessa punnittava suhteessa naapurikaupunginosiin – esimerkiksi erityisasuminen (mm. palvelu- ja opiskeluasuminen) voisi soveltua joukkoliikenteellisesti vahvistuvaan keskusta. Hipposkylän tulevaisuutta ja suojelua pohdittaessa tulisi ratkaista asumismuoto ja asukasprofiili sekä se, pidetäänkö kohdetta edelleen kaupungin vuokra-asumiskäytössä.

Yhdyskunnan suunnittelussa tulee huomioida selvitysalueen maisemarakenteellinen sijainti pitkän laakson päätteessä, missä selännteet kehystävät muodostuvaa keskusta. Nykyisten pitkien näkymien säilyttäminen on olennaista, siten säilytetään myös alueen ankkuroituminen suurmaisemaan.

Viherverkoston ekologisen yhtenäisyyden ja käytettävyyden kannalta estevaikutusten vähentämiseen tulee kiinnittää huomiota jatkossa. Kissanmaan - Hakametsän etelä-pohjoissuuntaisen yleiskaavallisen viherakselin vahvistaminen on tärkeää. Puronvarren viheralueella on kapeanakin ekologista arvoa. Virkistysyhteyksiä lidesjärvelle ja Kaupin urheilupuistoon on tärkeää vahvistaa, samoin yhteyksiä Kalevaan viheralueille. Lumenvastaanottoalue ja Hervannan valtavyylä katkaisevat itä – länsi –suuntaisen virkistysyhteyden ja viherkäytävän. Virkistysreitistöä ja siinä suunnistamisen helppoutta on parannettava koko selvitysalueella (esim. jatkumot, opastus, näkymät, laatu).

7.3 SUOSITUKSIA JATKOSUUNNITTELULLE

Selvityksen laadinnan aikana kiteytyi jatkosuunnittelua varten seuraavia suosituksia :

- Uuden joukkoliikennekäytävän pysäkin ympäristöön muodostuvan keskuksen rajaus, rakenne ja identiteetti (=käyttötarkoitukset ja arkkitehtuurin tavoitteet) on määriteltävä.
- Selvitysalue vaatii kerrostaloalueiden laajuuden uudelleen määrittelyn, täydentyvä rakenne olisi paikoin perusteltua.
- Jäähallin suojelu ja suojeltavan ympäristön laajuus tulee ratkaista yleissuunnitelman ja sitä seuraavan kaavoituksen avulla.
- Hipposkylän mahdollinen suojelu tulee ratkaista yleissuunnitelman ja sitä seuraavan kaavoituksen avulla.
- Hakametsä (metsikkö) suhteessa sen biologiseen tilaan, on käsiteltävä teemana yleissuunnitelmassa ja ratkaistava säilyvän viheralueen ja rakentamisen suhde. Ylävät kohdat männikköineen tulee ainakin säilyttää.
- Alueellinen hulevesien johtaminen ja käsittelyperiaatteet on ratkaistava.
- Teknisen huollon integrointi keskittyvään kaupunkirakentamiseen on punnittava yleissuunnitelman laadinnan yhteydessä (energialaitos, lumenvastaanottoalue).

LÄHTEET

Asuinalueiden inventointi ja arvottaminen (1940-1960-luvut). Hipposkylä, Rantaperkiö, Rahola, Järvensivu, Taatala ja Rautaharkko (2011). Tampereen kaupunki/kaupunkiympäristön kehittäminen/maankäytön suunnittelu, FCG Finnish Consulting Group Oy.

Asuinalueiden inventointi ja arvottaminen (1960-1980-luvut) Saukonmäki, Kaarilan aukio, Haukiuoma ja Linnainmaa (2010). Tampereen kaupunki/ Kaupunkiympäristön kehittäminen/ Maankäytön suunnittelu. WSP.

Asuinalueiden inventointi- ja arvottaminen (raportit 2010) ja niitä varten laaditut korttelikorttiraaportit. <http://www.tampere.fi/kaavatjakiinteistot/kaavoitus/yhdyskuntarakenteeneheyttaminen/selvitykset.html>

Bergström, Irina, Matsson Tuija, Niemelä Eerika, Vuorenmaa Jussi ja Martin Forsius (toim) (2011). Suomen ympäristö 26/2011. Ekosysteemipalvelut ja elinkeinot – haavoittuvuus ja sopeutuminen muuttuvaan ilmastoon. VACCIA-hankkeen yhteenvetoraportti.

Ehyt, Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen Tampereella. Julkaisuja 6/2011. Tampere.

Elämäni kauppa. Jäähovi avasi Ilveksen rahahanat (1998). Kauppalehti 100 vuotta 24.11.1998.

Goony Strömmer. (8.1.2014) http://fi.wikipedia.org/wiki/Goony_Str%C3%B6mmer

Hakametsän yleissuunnitelma 1036. Hanke-esitys ja vuorovaikutussuunnitelma. (2014)

Hakametsän yleissuunnitelma-alueen hulevesiselvitys, I vaihe. 2014. Ramboll Oy

Hakkarainen, Linda (2011). Rakennetun ympäristön inventointi. Tampereen Kaleva. Opinnäytetyö, Lahden ammattikorkeakoulu. <<http://www.theseus.fi/handle/10024/32870>>. Luettu 25.9.2013.

Heiskanen, Jari ja Kalle Luoto (2004). Kauppi-Niihaman osayleiskaava. Kulttuuriympäristöinventointi 2004. Pirkanmaan maakuntamuseo, kulttuuriympäristöyksikkö. <http://www.tampere.fi/tiedostot/59cljBf/kauppinihamakulttuuriymparistoinventointi.pdf>

Hilden, Juhani (1996). Kaikkien aikojen Kaleva. Tampere-Seura ry, Tampere

Hilden, Juhani (2003). Kaleva kirja. Tampere-Seura ry, Tampere.

Hinnerichsen, Miia (2007). Kissanmaa. Rakennetun ympäristön inventointi 2007. Pirkanmaan maakuntamuseo, Kulttuuriympäristöyksikkö.

Hytönen, Yki ja Matti Seppänen (2009). Tehdään elementeistä. Suomalaisen elementtirakentamisen historia. SBK-säätiö

lidesjärven maisema- ja ympäristöselvitys (2009). Tampereen kaupunki.

Javanainen, Juha (2012). Kalevassa ja sen lähialueilla: Tamperelainen paikallishistoriallinen muistelo. Tampere.

Javanainen, Juha (2013). Hallissa on tänään matsi. Historiikki Hakametsän jäähallin alkuaajoista.

Kalevanrinne; Yleissuunnitelma-alueen rakennetun ympäristön aluedokumentointi, alustava luonnos (2013). http://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8477/selvitykset/kalevanrinne_aluedokumentointi_240913.pdf

Kalevanrinteen katujen yleissuunnitelma. 2013, Ramboll Oy

Kalevanrinteen osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi (Poutiainen & Rosted 2009) <http://www.tampere.fi/material/attachments/k/5IZZabJt/kalevanrinteenoykarkeologineninventointi2009.pdf>

Kalevanrinteen osayleiskaava-alueen ja sen rakennusten historiaa (2009) <http://www.tampere.fi/material/attachments/k/5IZZhTzao/kalevanrinteenoykalueenhistoriaa2009.pdf>

Kalevanrinteen yleissuunnitelma, aineistot Tampereen kaupunki / WSP.

Kaupunkiraitiotien yleissuunnitelman väliraportti 05/2013. Ramboll / WSP.

Kaupunkiraitiotien yleissuunnitelmaraportin luonnos 3/2014. Ramboll / WSP.

Kouko, Saija (2013). Leipää ja sirkushuveja. Katsaus Hakametsän maankäytön historiaan.

Kukkula, Juhani (2004). Synnyinseutuni: Hakametsä, Vuohenoja. http://www.kolumbus.fi/baryton/kirjat/kylakirja/s_seutups.pdf, luettu 16.12.2013

Kun jääkiekko tuli Tampereelle. http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/kun_jaakiekko_tuli_tampereelle_98422.html#media=98424

Liikuntalajien historiaa. Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura. www.kulttuuriperintokasvatus.fi

Museoviraston paikkatietoaineistoja. ns. suunnittelija-paketti 9/2013.

Niemelä Jari, 2001. Tampereen patsaat – ja muistolaatat. Tampere-Seura ry, Tampere.

Pirkanmaan I.vaiheen maakuntakaava (2007). Pirkanmaan Liitto

Primmer Eeva, Kopperoinen Leena, Ratamáki Outi, Rinne Janne, Vihervaara Petteri, Inkiläinen Elina, Mashkina Olga ja Pekka Itkonen (2012). Suomen ympäristö 39/2012. Ekosysteemipalveluiden tutkimuksesta hallintaan – kirjallisuuskatsaus ja tapaustarkasteluita.

Rasila, Viljo (1992). Tampereen historia IV. Vuodesta 1944 vuoteen 1990. Tampereen kaupunki.

Seppänen Jouko (29.9.2010). Uudenkylän 1960-70-lukujen asuntoalue Tampereella

Seppänen, Jouko (30.8.2013). Kalevan karttahaistoria.

Suomen jääkiekkomuseo (5.2.2014). Suomen jääkiekkohistoriaa. <http://jaakiekkomuseo.vapriikki.fi/historia2.htm>

Tampereen kantakaupungin yleiskaava (2000). Tampereen kaupunki.

Tampereen kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys. (2008). Tampere.

Tampereen kaupungin rakennuskulttuuri 1998. Tampereen kaupungin ympäristötoimi kaavoitusyksikkö julkaisuja 2/98. Tampere.

Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen (2010). Tampereen kaupunki / Kaupunkiympäristön kehittäminen / Maankäytön suunnittelu . Pöyry Environment Oy

Tampereen taidemuseo, 2013. <http://www.tampere.fi/ekstrat/taidemuseo/patsaat/>

Tampereen Viheralueohjelma vuosille 2005-2014.

Tarinan alku (9.1.2014). <http://www.mikonleipa.fi/historia/>

Tartolle omistettu puisto vihitaan lauantaina- (1999). http://yle.fi/uutiset/tartolle_omistettu_puisto_vihitaan_lauantaina/5179729

Tartonpuisto vihitaan käyttöön. Tiedote (1999). <http://www.tampere.fi/tiedostot/4QiE2hbUd/tiedote99.pdf>

Törmälä, Jouko (2003). Uusikylä – kylä kaupungissa, Uudenkylän kaupunginosakirja. Uudenkylän omakotiyhdistys.

Wacklin, Matti (2005). Kirvesrinnat. Tapparannan tarina. Tamhockey / Karisto.

Wacklin, Matti (2013). Leivon Leipomo. 100 vuotta rieväkylän ytimessä. Eräsalon Kirjapaino Oy.

Väisänen, Päivi (2005). Betoni. Perustietoa arkkitehtipöytäkirjalle. Aalto-yliopisto, Teknillinen korkeakoulu. Arkkitehtuurin laitos, Rakennusoppi.

PUHELINHAASTATTELUT:

- Hakametsän hallin käyttöpäällikkö Jari Tolvanen
- Uudenkylän omakotiyhdistyksen puheenjohtaja Sirpa Virtanen
- Kissanmaan omakotiyhdistyksen puheenjohtaja Esa Rannisto
- Messukylän perinneseuran puheenjohtaja Matti Heinivaho ja sihteeri Taina Petrell
- Tampereen kaupungin avopalvelujen päällikkö Heikki Lähti
- Tampereen kaupungin tilaajaryhmän Aila Salmelin (suunnittelupäällikkö), Vesa Komonen ja Outi Kaljunen (suunnittelija)
- Tampereen Vuokra-asunnot Oy:n kiinteistöpäällikkö Mikko Töyrylä ja asumisneuvoja Pirjo Reunanen

